

ÇİMENTO İŞVEREN

<http://www.cmis.org.tr/cmis/dergi>

ÇİMENTO MÜSTAHSİLLERİ İŞVERENLERİ SENDİKASI YAYIN ORGANI



Adana İstisyonunda vagonları hareket ettirenler (19 Kasım 1907)

Malumdur ki, Türkiye Cumhuriyeti, demokrasi esasına müstenit, bir devlettir. Demokrasi ise, esas itibarıyla, siyasi mahiyettedir; fikridir; ferdidir; müsavatperverdir.

Demokrasinin, bu esas noktalarına göre, vatandaşın siyasi hürriyet ve mesaisini temin etmek, ve vatandaşın ilmi, içtimai, sanat, ahlâk gibi fikri sahalarında inkişafını temin ile alâkadar olmak, ve vatandaşın, Milli hakimiyete nispeten dairesinde iştirak hakkını ve bütün vatandaşların aynı siyasi hakları haiz olmalarını temin eylemekten ibaret olan noktalar, devletin, vatandaşına karşı başlıca vazifelerinin hududunu gösteren işaretlerdir.

Atatürk Diyor ki:

Malumdur ki, Türkiye Cumhuriyeti, demokrasi esasına müstenit, bir devlettir. Demokrasi ise, esas itibarıyla, siyasi mahiyettedir, fikridir, ferdidir, müsavatperverdir.

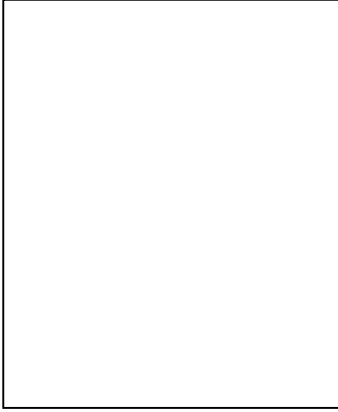
Demokrasinin, bu esas noktalarına göre, vatandaşın siyasi hürriyet ve mesaisini temin etmek, ve vatandaşın ilmi, içtimai, sanat, ahlâk gibi fikri sahalarında inkişafını temin ile alâkadar olmak ve vatandaşın, milli hakimiyete usulü dairesinde iştirak hakkını ve bütün vatandaşların aynı siyasi hakları haiz olmalarını temin eylemekten ibaret olan noktalar, devletin, vatandaşına karşı başlıca vazifelerinin hududunu gösteren işaretlerdir.

ÇİLT : 14
SAYI : 4
TEMMUZ 2000



Kuteli Sokak No: 14 Gaziosmanpaşa 06700 Ankara

TÜRKİYE'NİN MAKROEKONOMİK PERFORMANSI: OCAK-MAYIS 2000



Yrd. Doç. Dr. Seyhun DOĞAN

İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi,
İktisat Bölümü Öğretim Üyesi

12.08.1969 tarihinde Kahramanmaraş'ta doğdu. 1990 yılında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Bölümü'nden mezun olan DOĞAN. 1992 yılında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İktisat Bölümü İktisat Politikası Anabilim Dalı'nda Araştırma Görevlisi olarak akademik görevine başladı.

1993 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bütçe-Planlama Yüksek Lisans Programı'nı "Türkiye'de Uygulanan Kamu Yatırım Politikası ve Sonuçları" isimli tez ile tamamlayan DOĞAN, 1996 yılında "Uluslararası Para Fonu (I.M.F.) Destekli İstikrar Programları ve 1980 Sonrası Türkiye Uygulamaları" isimli tez ile İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Doktora Programı'ndan mezun olup, Doktor unvanını aldı. 1997 yılında Yardımcı Doçentlik kadrosuna atandı.

Halen, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İktisat Bölümü İktisat Politikası Anabilim Dalı'nda Yardımcı Doçent Doktor olarak görev yapmaktadır.

Giriş

2000-2002 dönemini kapsayan Stand-by Programı'nda; enflasyonun düşürülerek 2002 yılında tek haneli rakama (yıl sonu itibarıyla TÜFE %7, TEFE %5) geriletilmesi, reel faizlerin makul seviyelere çekilmesi, ekonomik büyüme potansiyeline dinamizm kazandırılması, etkin ve adil kaynak dağılımının sağlanması temel amaç olarak belirlenmiştir.

Program'ın işleyişinde temel unsurlar ise; sıkı maliye politikası uygulamasıyla faiz dışı bütçe fazlasının artırılması, yapısal reformların gerçekleştirilmesi ve özelleştirmenin hızlandırılması, enflasyon hedefiyle uyumlu gelirler politikası ve enflasyonu düşürmeye odaklanmış para ve döviz kuru politikaları olmuştur.

Program istikrar politikalarının yanı sıra, özellikle I.M.F.'nin desteklediği yapısal reformlarla Türkiye'nin Avrupa Birliği kriterlerine yaklaşmasının hızlandırılmasını da hedeflemiştir.

Bu bakımdan Program'ın uygulamalarındaki başarısı için toplumun önemli bir çoğunluğunun desteği gerekmektedir. Her aşamada, uygulama sonuçlarında ulaşılabilecek olumlu gelişmeler bu desteğin artmasını, dolayısıyla üç yıllık süreçte Program hedeflerinin tutturulmasını sağlamada önemli rol oynayacaktır.

1) Stand-by Programı'nın Ocak - Mayıs 2000 Uygulamaları Sürecinde Türkiye - I.M.F. İlişkileri

Stand-by Programı 2000-2002 döneminde Türkiye'nin uygulayacağı makroekonomik politikaları nihai hale getirmiştir. 22 Aralık 1999'da Programı onaylayan I.M.F., Stand-by düzenlemesinin birinci gözden geçirilmesi kapsamında Türkiye'de temaslarda bulunmuştur.

Bu çerçevede, durum değerlendirmesi niteliğindeki Ek Niyet Mektubu 10 Mart 2000 tarihinde imzalanarak, I.M.F.'ye gönderilmiştir.

Stand-by düzenlemesinin onaylanmasından bu yana olan güncel ekonomik gelişmeleri aktaran ve gelecek birkaç ayda uygulanacak temel politika önlemlerine yer verilen Ek Niyet Mektubu'na göre; ¹

- Program'ın uygulamaları 9 Aralık 1999 tarihli Niyet Mektubu'nda belirlenen konularla uyum içerisindedir. 1999 yılı sonu için hedeflenen tüm performans kriterlerine (konsolide bütçe temel dengesindeki fazla, net iç varlıklar, dış borç ve uluslararası rezervler)

geniş marjlarla ulaşılmıştır (TABLO 1). %1.25 olarak öngörülen konsolide bütçe temel fazlasının GSMH'ye oranı %2 civarında gerçekleşerek, hedefin çok üzerine ulaşılmıştır. Cari harcamalar öngörülen tavanın altında tutulurken; vergi gelirleri aylık hedeflerin %0.25'inin üstünde bir oranda aşılmıştır. Önceden belirlenen döviz kuru limitleri çerçevesinde de net iç varlıklar hedefi, istenen marjlarda kalmıştır.

- 1999 Aralık sonu Program performans kriterlerine ulaşılmamasının yanında, Stand-by düzenlemesinin I.M.F. tarafından onaylanmasının ardından Niyet Mektubu'nda öngörülen bazı önlemler de alınmıştır. Bunlar:

¹ http://www.hazine.gov.tr/english/announce/ek_loi_.htm, 02.05.2000.

(*) **Bileşik Makroekonomik Göstergeler Endeksi:** Makroekonomik performansı belirleyen büyüme, enflasyon, kamu finansmanı ve dış dengeye ilişkin göstergeleri tek bir endeks çatısı altında toplayan endekstir.

(**) Ham petrol fiyatının 1999 yılının ilk üç ayında 10-11 \$ arasında seyri, üretim kısıtlaması yönünde OPEC'e yönelik baskıları artırmıştır. Üretim günlük 2.1 milyon varil azaltılması yönünde alınan karara OPEC'in büyük bir çoğunlukla uyması, 1998 Aralık ayında 10 \$'ın altında seyreden ham petrol fiyatlarını 1999 Kasım ayında 3 misline yakın artarak 26 \$'ın üzerine çıkarmıştır. Ancak OPEC üyelerinin başlıca tüketici ülkelerden gelen baskılar karşısında 2000 yılı Mart ayında toplanarak, 2000'in ikinci çeyreğinden itibaren üretim kotalarını yükseltme kararı almışlardır. Böylece 2000 yılı Mart ayında 32 \$ / Varil'e yükselen petrol fiyatları 25 \$ / Varil'e düşmüştür.

- Parlamento, Telekom Kanunu (yapısal performans kriteri) ve program hedefleri doğrultusunda 2000 yılı bütçesini onaylamıştır.
- Hükümet, harcamalarda bütçe ödenekleri üzerinden %2 kesinti yapmıştır.
- Kamu sektörü ücret politikası enflasyon hedefi paralelinde yürütülmüştür.
- Tütün fiyatlarındaki artış hedeflenen enflasyonla uyumlu olmuştur.
- Hükümet mevcut ihtiyati yükümlülükler konusunda ayrıntılı bilgi açıklamıştır.
- Bankacılık sistemini güçlendirici bir adım olarak, 1999 Aralık ayı sonunda Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu tarafından beş ticari banka devralınmış ve bir yatırım bankası kapatılmıştır. Böylece sistemin yeniden yapılandırılması yönünde bir hareket başlatılmıştır.

- Reel ekonomide olumlu ve olumsuz gelişmeler yaşanmıştır. Özellikle Marmara Depremi'nin doğrudan ve dolaylı etkileri, 1999 yılı üçüncü çeyreğindeki daralmanın (%-7.4) temel nedeni olmuştur. 1999 yılı son çeyreğinde ise tarım sektörü üretiminde bir önceki yılın aynı dönemine göre belirgin bir düşüş yaşanmasına rağmen, sanayi ve hizmetler sektöründeki daralma hızının yavaşlamasının da etkisiyle GSYİH'deki daralma %3.4'te kalmıştır. Net dış alem faktör gelirlerindeki önemli gerileme sonucunda ise GSMH'deki düşüş %6.1 olarak gerçekleşmiştir. 1999 yılının tamamı için bu gerileme %6.4 olmuştur (TABLO 2).

Özellikle reel kesimdeki bu daralma ve dış dengedeki bozulma nedeniyle, Bileşik Makroekonomik Göstergeler Endeksi, 1999 yılının son çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine ve bir önceki döneme göre azalmıştır.

TABLO 1

Türkiye'nin Aralık 1999 Sonu Kantitatif Performans Kriterleri

| | Alt Sınır / Tavan | Gerçekleşme |
|---|-------------------|-------------|
| - Konsolide Hükümet Kümülatif Temel Dengesi | | |
| Alt Sınırı (Trilyon TL) | 1.000 | 1.649 |
| - Merkez Bankası Net İç Varlığı Stoğu Tavanı (Trilyon TL) | -1.200 | -1.437 |
| - Net Uluslararası Rezervler Alt Sınırı (Milyon \$) | 12.000 | 16.757 |
| - Kısa Vadeli Dış Borç Stoku Tavanı (Milyon \$) | 500 | 0 |
| - Sözleşme veya Garanti Bazında Yeni Dış borçlanma Tavanı (Milyon \$) | 8.500 | 8.182 |

Kaynak : www.hazine.gov.tr/english/announce/ek_loi.htm, 02.05.2000.

Bununla birlikte, 1999 Kasım ayı içinde ihracat ve ithalat rakamlarında yıllık bazda pozitif büyüme kaydedilmiştir.

- 1999 Aralık - 2000 Şubat döneminde enflasyon yüksek düzeyini devam ettirmiştir. Bunda özellikle ağır kış şartları nedeniyle tarımsal ürün arzındaki daralma, uluslararası petrol fiyatlarındaki artış, 1999 yılının Kasım ve Aralık ayında Türk Lirası'nda yaşanan hızlı değer kaybı ve program başlangıcında uygulamaya konulan vergi önlemleri etkili olmuştur.

- Kamu kağıtlarının ve diğer TL cinsinden varlıkların faiz oranlarında önemli düşüşler sağlanmıştır. Programın uygulamaya konulmasıyla birlikte Hazine bonosu ihalelerinde oluşan faiz oranları Kasım ayındaki %90'luk düzeyinden %40 civarına düşmüştür. İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'ndan da olumlu tepkiler gelmiştir.

Stand-by Programı'nın uygulamaya konulmasının ardından Uluslararası Kredi Derecelendirme (Reyting) Kuruluşları Türkiye'nin kredi notunu yükseltmişlerdir. JCR'nin Türkiye'yi bir kademe daha yükselterek, kredi notunu "BB" den "BB+" ya çıkarmasının ardından, Standard and Poor's Türkiye'nin döviz cinsinden uzun vadeli kredi notunu "B" den "B+" ya yükseltmiştir. Türkiye'nin kısa vadeli döviz cinsinden kredi notunu "B" olarak teyit eden kuruluş, TL cinsinden kredi notunu da "B" den "B+" ya yükseltmiş ve Türkiye'nin uzun vadeli görünümünün "olumlu" olduğunu açıklamıştır. Moody's de Türkiye'nin görünümünü "durağan" dan "olumlu" ya çevirmiştir.

Bununla birlikte Fitch-IBCA, Türkiye'nin kredi notunu yükselten diğer bir reyting kuruluşu olmuştur. Fitch-IBCA, Türkiye'nin döviz cinsinden uzun vadeli kredi notunu "B+" dan "BB-" ye yükseltmiştir. Türkiye'yi "izleme" den çıkaran Fitch-IBCA, "B" olan döviz cinsinden kısa vadeli kredi notunu değiştirmemiştir.

Kredi Derecelendirme Kuruluşları, Türkiye'nin notunu yükseltmelerinin temel nedenini, Hükümetin istikrar programını uy-

gulamaya koymasındaki başarısı ve ekonomik reformlar olarak belirtmişlerdir.

I.M.F. ile yapılan Stand-by düzenlemesi birinci gözden geçirilmesi çerçevesinde 10 Mart 2000 tarihinde imzalanarak I.M.F.'ye gönderilen Ek Niyet Mektubu, 28 Nisan 2000 tarihinde gerçekleştirilen I.M.F. İcra Direktörleri Kurulu toplantısında görüşülerek, kabul edilmiştir.

Bu toplantıda I.M.F. İcra Direktörleri Kurulu, Program'ın başarıyla devam ettirilmesi sonucunda Program'ın ilk gözden geçirilmesinin tamamlanmasını ve Türkiye'nin 221.7 milyon SDR (yaklaşık 293 milyon \$) kullanım yapmasını onaylamıştır². Böylece 29 Aralık 1999 tarihi itibarıyla Türkiye'ye verilen 221.7 milyon SDR (yaklaşık 305 milyon \$) tutarındaki ilk kredi diliminin ardından yeni kredi kullanımı onay görmüştür.

TABLO 2

Türkiye'nin 1999 Yılı Makroekonomik Performans Göstergeleri

| | 1999 | | | | |
|--|---------|--------|--------|--------|--------|
| | 1999 | I | II | III | IV |
| GSMH Büyümesi (%) | -6.4 | -8.7 | -3.2 | -7.4 | -6.1 |
| Toplam Yurtiçi Talep Büyümesi (%) | -4.0 | -12.0 | 0.6 | -3.5 | -2.0 |
| Dış Ticaret Açığı ^(*) (Milyon \$) | -14.103 | -1.579 | -4.044 | -3.971 | -4.508 |
| Cari İşlemler Dengesi (Milyon \$) | -1.364 | 1.276 | -1.379 | 128 | -1.389 |
| Bütçe Dengesi (Trilyon TL) | -9.045 | -2.452 | -2.501 | -2.242 | -1.850 |
| Faiz Dışı Bütçe Dengesi (Trilyon TL) | 1.676 | -109 | 552 | 561 | 672 |
| TEFE (12 Aylık Artış - %) | 62.9 | 48.2 | 50.3 | 54.4 | 62.9 |
| TÜFE (12 Aylık Artış - %) | 68.8 | 63.5 | 64.3 | 64.3 | 68.8 |

(*) İhracat (FOB)-İthalat(CIF)

Kaynak: DPT, Konjonktür Değerlendirme Raporu, Sayı:20, Mayıs 2000.

Stand-by düzenlemesinin ikinci gözden geçirilmesi kapsamındaki görüşmeler için 17 Mayıs'ta Türkiye'ye gelen I.M.F. Heyeti temaslarını tamamlamıştır. İkinci gözden geçirmeye ilişkin hazırlanan Ek Niyet Mektubu'nun Temmuz başında I.M.F. İcra Direktörleri Kurulu'nda görüşülmesi beklenmektedir.³

Bununla birlikte 10 Mart 2000 tarihinde Ekonomik Reform Kredisi için Dünya Bankası'na 30 maddeden oluşan Kalkınma

² Hazine Müsteşarlığı (HM), **Stand-by** Düzenlemesi **Aylık Raporu IV**, Nisan 2000, s.1.

³ HM, **Stand-by** Düzenlemesi **Aylık Raporu V**, Mayıs 2000, s.1.

Politikası Mektubu gönderilmiştir. Ekonomik gerçekleştirmelerle birlikte, makroekonomik program, sosyal güvenlik-tarım-mali sektör-telekomünikasyon-enerji reformları, kamu hizmetlerinin yeniden düzenlenmesi ve özelleştirme programı kapsamında taahhütlerin yer aldığı söz konusu mektupta, uygulamaya konulan Ekonomik Reform Programı'nın amacı; yüksek enflasyondan kurtularak, sürdürülebilir ve adil bir büyümenin temellerinin güçlendirilerek, Türkiye'yi 21. Yüzyıla hazırlamak ve Avrupa Birliği'ne erken girişini sağlamak olarak belirlenmiştir.⁴

Dünya Bankası Direktörler Kurulu'nun yaptığı toplantı sonucunda ekonomik reformların (tarım, sosyal güvenlik, kamu harcamalarının idaresi ve alt yapı - özellikle telekomünikasyon ve enerji-) desteklenmesinde kullanılmak için Türkiye'ye, 759.6 milyon \$ tutarında kredi (ilk beş yılı geri ödemesiz ve onbeş yıl vadeli) açılması onaylanmıştır. Söz konusu kredinin 384.6 milyon \$ tutarındaki kısmının hemen Türkiye'ye verilmesi, 375 milyon \$ tutarındaki kısmının ise Türkiye'nin taahhütlerini yerine getirdikten sonra serbest bırakılmasına karar verilmiştir.

2) Temel Makroekonomik Büyüklüklerdeki Gelişmeler

Program'ın uygulamaya girmesinin ardından Ocak-Mayıs 2000 dönemi itibarıyla temel makroekonomik büyüklüklerdeki gelişmeler şu şekilde olmuştur:

• Büyüme

Aylık toplam sanayi üretim endeksi, 2000 yılı Mart ayında bir önceki yılın aynı ayına göre %1.0 artış gösterirken, Nisan ayında bu oran %2.7 olmuştur.

2000 yılının ilk dört aylık ortalaması yine bir önceki yılın dört aylık ortalaması ile karşılaştırıldığında üretim, toplam sanayi sektöründe %3.7, imalat sanayiinde %3.3,

⁴ Turkey Economic Reform Loan Government of The Republic of Turkey Letter of Development Policy, http://www.hazine.gov.tr/english/announce/erf_ldp_ing.htm, 29.05.2000, s.1-11.

elektrik – gaz – su sektöründe %10.1 oranında artmış, madencilik sanayiinde %2.3 oranında azalmıştır (TABLO 3).

TABLO 3

Aylık Sanayi Üretim Endeksi (%)

| | Nisan | | Ocak-Nisan | |
|----------------------|------------|------------|------------|-------------|
| | 2000 | 1999 | 2000 | 1999 |
| Toplam Sanayi | 2.7 | 5.1 | 3.7 | -6.1 |
| Madencilik | 0.6 | -7.3 | -2.3 | -9.1 |
| İmalat | 2.6 | 5.2 | 3.3 | -7.1 |
| Elektrik-Gaz-Su | 4.7 | 12.0 | 10.1 | 4.1 |

Kaynak:

<http://www.die.gov.tr/TURKISH/SONIST/SANURIND/80600h.htm>, 12.06.2000.

1999 yılı Mart ayında %74.1 olan kapasite kullanım oranı ise 2000 yılı Mart ayında %73.8 olmuştur.

TABLO 4

Aylık Kapasite Kullanım Oranları (%)

| | Ocak-Mart | | 2000 | | |
|-------------------------|-------------|-------------|-------------|-------------|-------------|
| | 1999 | 2000 | Ocak | Şubat | Mart |
| İmalat Sanayi | 72.3 | 73.9 | 73.4 | 74.5 | 73.8 |
| Kamu | 81.0 | 78.2 | 79.3 | 75.7 | 79.7 |
| Petrol Ürünleri | 85.6 | 76.4 | 78.2 | 73.2 | 77.8 |
| Ana Metal | 71.5 | 96.3 | 91.6 | 91.9 | 105.4 |
| Özel | 67.3 | 71.0 | 69.7 | 73.6 | 69.7 |
| Gıda-İçecek | 59.2 | 67.0 | 67.7 | 67.8 | 65.5 |
| Tekstil | 73.3 | 78.8 | 76.6 | 81.6 | 78.2 |
| Giyim | 85.7 | 89.0 | 87.0 | 87.3 | 92.8 |
| Petrol Ürünleri | 74.7 | 49.7 | 59.0 | 47.0 | 43.0 |
| Kimyasal Madde Ürünleri | 74.6 | 72.9 | 75.8 | 75.9 | 66.9 |
| Toprak Ürünleri | 74.8 | 73.7 | 75.6 | 74.8 | 70.6 |
| Ana Metal | 72.7 | 71.3 | 75.1 | 73.3 | 65.5 |
| Makine-Tecizat | 62.1 | 67.9 | 66.5 | 71.0 | 66.3 |
| Taşıt Araçları | 51.0 | 66.6 | 56.4 | 75.5 | 67.9 |

Kaynak: DPT, Konjonktür Değerlendirme Raporu, Sayı:20, Mayıs 2000.

1999 yılının Ocak-Mart dönemi itibarıyla karşılaştırıldığında, 2000 yılının ilk çeyreğinde imalat sanayi kapasite kullanım oranı %73.9 olarak gerçekleşmiştir. Kapasite kullanım oranı en fazla artan imalat sanayi alt sektörleri; özel kesimde gıda-ıçecek, tekstil, giyim, makine-teçizat ve taşıt araçları, kamu kesiminde ise ana metal sektörü olurken, en belirgin düşüşler; özel ve kamu kesimlerinde petrol ürünleri sektöründe gerçekleşmiştir (TABLO 4).

TABLO 5

Üretim Değeri Ağırlıklı Kapasite Kullanım Oranı (%)

| | Nisan | |
|---------------|-------|------|
| | 1999 | 2000 |
| İmalat Sanayi | 77.9 | 75.9 |
| Devlet | 87.7 | 81.4 |
| Özel | 73.0 | 71.8 |

Kaynak:

<http://www.die.gov.tr/TURKISH/SONIST/IMSANEG/1552t1.gif>, 15.06.2000.

DİE'nin elde ettiği ilk geçici sonuçlara göre, 1999 yılı Nisan ayında %77.9 olan üretim değeri ağırlıklı kapasite kullanım oranı 2000 yılı Nisan ayında %75.9 olmuştur (TABLO 5). Bununla birlikte Nisan ayında tam kapasite ile çalışmama nedenleri arasında iç ve dış talep yetersizliği ile mali imkansızlıkların payı 1999 yılının ortalamasına göre düşerken, hammadde yetersizliğinin payı ise aynı dönemde artmıştır (TABLO 6).

• Enflasyon

Özellikle petrol fiyatlarındaki önemli artışlar, 1999 yılı Aralık ve 2000 yılı Ocak ayında enflasyonun yüksek seviyede kalmasında etkili olmuştur. Şubat ayından itibaren

TABLO 6

| Tam Kapasite İle Çalışmama Nedenleri | Nisan (%) | |
|--------------------------------------|-----------|------|
| | 1999 | 2000 |
| İç Pazarda Talep Yetersizliği | 48.5 | 40.0 |
| Dış Pazarda Talep Yetersizliği | 16.1 | 11.5 |
| Mali İmkansızlık | 2.2 | 2.0 |
| Yerli Mallarda Hammadde Yetersizliği | 5.2 | 5.7 |
| İşçilerle İlgili Sorunlar | 3.1 | 2.6 |
| İthal Mallarda Hammadde Yetersizliği | 1.3 | 6.3 |

Kaynak:

<http://www.die.gov.tr/TURKISH/SONIST/IMSANEG/1552h.htm>, 15.06.2000.

yavaşlama eğilimine giren enflasyon, Nisan ayında belirgin bir şekilde düşmüş ve bu düşüş Mayıs ayında da devam etmiştir.

Mayıs ayında TÜFE %2.2, TEFE %1.7, TEFE (özel imalat) %2.5 oranında artmıştır (TABLO 7). Mayıs ayı itibarıyla yıl sonuna göre TÜFE artış hızı %17.1, TEFE artış hızı da %18.2 olarak gerçekleşmiştir. Oniki aylık artış bazında ise bir önceki ayda %63.8 olan TÜFE %62.7, %61.5 olan TEFE %59.2'ye gerilemiştir.

TABLO 7

2000 Yılı Enflasyon Oranları (%)

| | Ocak | Şubat | Mart | Nisan | Mayıs | Ocak-Mayıs | 2000-Hedef |
|--------------------|------|-------|------|-------|-------|------------|------------|
| TÜFE | 4.9 | 3.7 | 2.9 | 2.3 | 2.2 | 17.1 | 25 |
| TÜFE | 5.8 | 4.1 | 3.1 | 2.4 | 1.7 | 18.2 | 20 |
| TÜFE (Özel imalat) | 5.8 | 3.0 | 2.5 | 1.9 | 2.5 | 16.7 | - |

Kaynak : HM, Stand-by Düzenlemesi Aylık Raporu V, Mayıs 2000.

Mayıs ayında özel imalat sanayiinde TEFE'nin hızlı artışının nedeni olarak, otomotiv ve beyaz eşya sektörlerindeki talep artışı ve bu sektörlerin hammaddesi olan metal ve metal ürünleri fiyatlarındaki %5'lik fiyat artışı gösterilmektedir.⁵

• Kamu Dengesi

Ocak-Nisan dönemi itibarıyla bütçe gelirleri toplamı 9.948.799 milyar TL tutarında gerçekleşmiştir. Bunun 7.927.989 milyar TL'sini vergi gelirleri, 2.020.810 milyar TL'sini diğer gelirler oluşturmuştur. Toplam harcamalar 16.325.999 milyar TL, faiz dışı harcamalar ise 6.853.571 TL olarak gerçekleşirken, faiz dışı denge 3.095.228 milyar TL olmuştur (TABLO 8).

Söz konusu dönem için konsolide bütçede hedefleri ise, gelirler için 8.474 trilyon TL, vergi gelirleri için 7.031 trilyon TL, faiz dışı giderler için 6.714 trilyon TL ve faiz dışı bütçe fazlası için ise 1.760 trilyon TL olarak belirlenmiştir.

Gerçekleşmeler dikkate alındığında, Faiz Dışı Bütçe Fazlası hedefin üzerinde (3.095.228 milyar TL) gerçekleşmiştir. Vergi gelirlerinin 1.014 trilyon TL'si "ek vergiler" den (%67'si faiz vergilerinden) oluşmuştur. Ek vergiler dışında vergilerindeki artış oranı %110.4 oranında olmuştur. İlk dört ayda tahakkuk eden 14.292 trilyon TL'lik gelirlerin %69.6'sı (9.949 trilyon TL) tahsil edilmiştir. Bu oran Gelir Vergisi'nde %64.1, devlet tahvili-hazine bonusu faizinden alınan vergilerde %98.2, Kurumlar Vergisi'nde %64.5, dahilde alınan KDV'de %57.8, mal ve hizmetlerden alınan Ek Vergi'de %21.6, Ek Emlak Vergisi'nde %91.4, Ek Motorlu Taşıtlar Vergisi'nde %60.9 olmuştur⁶.

⁵ HM, Stand-by Düzenlemesi Aylık Raporu V, Mayıs 2000, s.3,5.

⁶ Kamu Hesapları Bülteni, <http://www.muhasabat.gov.tr/mbulten/T1-3-9e.htm>, 29.05.2000.

TABLO 8

Konsolide Bütçe Gerçekleşmeleri (Milyar TL)

| | 2000 | 2000 |
|----------------------|-------------------|--------------------|
| | Ocak-Nisan | Hedef |
| Harcamalar | 16.325.999 | 46.713.341 |
| Faiz Dışı Harcamalar | 6.853.571 | 25.580.366 |
| Faiz Harcamaları | 9.472.428 | 21.132.975 |
| Gelirler | 9.948.799 | 32.585.000 |
| Vergi Gelirleri | 7.927.989 | 24.000.000 |
| Diğer Gelirler | 2.020.810 | 8.585.000 |
| Temel Denge | 3.095.228 | 7.004.634 |
| Bütçe Dengesi | -6.377.200 | -14.128.341 |

Kaynak : MB, Kamu Hesapları Bülteni, Mayıs 2000.

İlk dört ayda geçen yılın aynı dönemine göre toplam gelirlerde %127.7 ,vergi gelirlerinde %141.3, faiz dışı bütçe giderlerinde ise %50.1 oranında artış gerçekleşmiştir.

Ocak-Nisan döneminde 9.472.428 milyar TL olan faiz ödemeleriyle birlikte, bütçe açığı 6.377.200 milyar TL'yi bulmuştur.

TABLO 9

Hazine Nakit Dengesi (Trilyon TL)

| | 2000 |
|----------------------|--------------|
| | Ocak - Mayıs |
| Faiz Dışı Harcamalar | 8.682.8 |
| Faiz Harcamaları | 10.779.2 |
| Gelirler | 11.484.6 |
| Temel Denge | 2.801.8 |
| Genel Nakit Dengesi | -7.977.4 |

Kaynak: DPT, **Stand-by Düzenlemesi Aylık Raporu V**, Mayıs 2000.

Ocak – Mayıs dönemi itibarıyla nakit olarak 11.484.6 trilyon TL gelir sağlanmıştır. 8.682.8 trilyon TL faiz dışı harcama ve 10.779.2 trilyon TL faiz ödemesi yapılmıştır. Söz konusu dönemde nakit olarak temel fazla 2.801.8 trilyon TL olurken, genel nakit dengesi –7.977.4 trilyon TL olarak gerçekleşmiştir (TABLO 9).

Bununla beraber, 208.4 milyon \$ tutarında TÜPRAŞ özelleştirme geliri Haziran'ın ilk haftası içinde Hazine hesaplarına dahil olmuştur. Böylece Ocak başından itibaren 5.020 milyar \$ tutarındaki özelleştirme gelirin 877.7 milyon \$ tutarındaki kısmı Hazine'ye geçmiştir⁷.

⁷ HM, **Stand-by Düzenlemesi Aylık Raporu V**, Mayıs 2000, s.3,5.

• İç Borçlanma

Program'ın uygulamaya konulmasıyla birlikte, iç borçlanma faiz oranlarında hızlı inişler olmuştur. Yıllık bileşik faiz oranları 13 aylık tahvil ihalesinde %37.03'e, 16 aylık tahvil ihalesinde %35.3'e gerilemiştir. Program'ın ilanından önceki son ihale ile karşılaştırıldığında %60 civarında bir iniş söz konusu olmuştur. Düşüş trendi 2 yıl vadeli kupon ödemeli tahvil ihalesinde de devam etmiştir (yıllık bileşik faiz oranı %45.44).

Şubat ayında yıllık bileşik faiz oranları 3 aylık Hazine bonusu ihalesinde %41.62; 12 aylık tahvil ihalesinde %39.84 olmuştur. Mart ayında da iç borçlanma faiz oranlarının seyri ilk iki aydaki gibi olmuştur. Nisan ayında yapılan iç borç ihalelerinde yıllık bileşik faiz 3 aylık Hazine bonusu ihalesinde %37.69 ;14 aylık tahvil ihalesinde %32.18 olarak gerçekleşmiştir. Mayıs ayında gerçekleştirilen iç borç ihalelerinde ise yıllık bileşik faiz 3 aylık Hazine bonusu ihalesinde %39.89; 13 aylık tahvil ihalesinde %37.53; 15 aylık tahvil ihalesinde %32.05 olurken, 2 yıllık değişken faizli tahvil ihalesinde %46.13 olarak gerçekleşmiştir⁸.

Faiz oranlarındaki düşüş, mali ve yapısal reform programı uygulamasıyla birlikte önceden açıklanmış döviz kuru uygulamasından kaynaklanan kredibilitiyi de yansıtmaktadır⁹. Bu kredibilitiyi de Stand-by Programı politikalarının aksamadan uygulanması ve bu yöndeki siyasi kararlılıkla korunabilir.

⁸ HM, **Stand-by Düzenlemesi Aylık Raporu I**, Ocak 2000, s.1.

HM, **Stand-by Düzenlemesi Aylık Raporu II**, Şubat 2000, s.1-3.

HM, **Stand-by Düzenlemesi Aylık Raporu III**, Mart 2000, s.1,3.

HM, **Stand-by Düzenlemesi Aylık Raporu IV**, Nisan 2000, s.1-3.

HM, **Stand-by Düzenlemesi Aylık Raporu V**, Mayıs 2000, s.1-3.

⁹ http://www.hazine.gov.tr/english/announce/ek_loi_.htm, 02.05.2000.

Nisan 2000 itibarıyla toplam iç borç stoğu 28.538.768 milyar TL (26.615.770 TL'si tahvil; 1.922.999 milyar TL'si Hazine bonosudur) olmuştur. Ocak – Mayıs döneminde toplam iç borçlanma ve gerçekleştirilen itfa toplamına baktığımızda (TABLO 10), 2000 yılının ilk üç ayında Hazine tarafından, itfasının ortalama %75'i oranında borçlanma gerçekleştirilmiştir.¹⁰ Söz konusu dönemde ortalama vade yapısı da bir önceki yılın aynı dönemine göre, 100 günlük bir artışla 450 güne çıkmıştır.

Bununla beraber Haziran ayında toplam 2.197.659.3 milyar TL iç borç servisi yapılacaktır (TABLO 11).

TABLO 10

İç Borçlanma (Net) ve İtfa Toplamı (Trilyon TL)

| | İç Borçlanma (Net) | İtfa |
|-------|--------------------|-------|
| Ocak | 3.202 | 3.899 |
| Şubat | 3.087 | 4.346 |
| Mart | 2.461 | 3.462 |
| Nisan | 3.737 | 4.650 |
| Mayıs | 3.768 | 4.587 |

Kaynak: DPT, Stand-by Düzenlemesi Aylık Raporu V, Mayıs 2000.

Piyasa yapıcılığı sistemine göre, piyasa yapıcılar ihale programında ilan edilen borçlanma tutarının üst limitinin %10'unu geçmemek şartıyla oluşacak ortalama fiyattan alım teklifinde bulunabileceklerdir. Bununla birlikte kamu kurumları, %10'luk limite bağlı kalmadan, ortalama fiyattan alım yapmayı sürdürecektir. Piyasa yapıcı olmayan bankalar ile diğer gerçek ve tüzel kişilerin de katılımı söz konusu olacaktır.¹¹

TABLO 11

Haziran Ayı İtfa Çizelgesi (Milyar TL)

| Tarih | Anapara | Faiz | Toplam |
|---------------|------------------|--------------------|--------------------|
| 07.06.2000 | 998.451.6 | 1.081.658.7 | 2.080.110.3 |
| 08.06.2000 | 0 | 11.565.6 | 11.565.6 |
| 21.06.2000 | 0 | 101.691.8 | 101.691.8 |
| 22.06.2000 | 0 | 4.291.6 | 4.291.6 |
| Toplam | 998.451.6 | 1.199.207.7 | 2.197.659.3 |

Kaynak:

http://www.treasury.gov.tr/duyuru/basin/haz_borc.htm, 15.06.2000.

¹⁰ HM, Stand-by Düzenlemesi Aylık Raporu III, Mart 2000, s.3.

¹¹ www.treasury.gov.tr/duyuru/basin/Mayis_29.htm, 02.05.2000.

• Dış Borçlanma

Türkiye uluslararası sermaye piyasalarında çok iyi şartlarda borçlanmıştır. 10 Ocak tarihinde Türkiye ilk kez 30 yıl vadeli, 1,5 milyar \$ tutarında bir tahvil ihracı gerçekleştirmiştir. Bu ihraç, şimdiye kadar bir defa gerçekleştirilen en yüksek meblağlı ihraç olmuştur (TABLO 12).

TABLO 12

Uluslararası Piyasalarda Gerçekleştirilen Tahvil İhraçları

| | Miktar | Kupon(%) | Fiyat | Vade | Ücret | Risk Primi (%) |
|-------------------|-----------------|----------|--------|--------|--------|----------------|
| Türkiye | 1.5 milyar \$ | 11.875 | 99.60 | 30 Yıl | 0.875 | 5.25 |
| Avr. Yat. Bankası | 1 milyar \$ | 6.75 | 99.576 | 3 Yıl | 0.1875 | 0.45 |
| Portekiz | 2.5 milyar \$ | 5.85 | 99.884 | 10 Yıl | 0.225 | 0.34 |
| Brezilya | 0.5 milyar EURO | 11.0 | 98.54 | 10 Yıl | 0.7 | 5.74 |
| Dünya Bankası | 100 milyon \$ | 7.5 | 101.5 | 5 Yıl | 1.75 | -- |

Kaynak:

<http://www.foreigntrade.gov.tr/ead/ekonomi/tahvil.htm>, 02.05.2000.

Altı ayda bir yıllık %11.875 oranında kupon ödemeli olan bonolar için ayrıca tahvil ihracına aracılık eden Morgan Stanley Dead Witter ve Saloman Smith Barney'e %0.875 oranında ücret ödenmiştir.¹²

TABLO 13

ABD Tahvil ve Bonolarının Faiz Oranları (%)

| | | | |
|-------------|--------|-----------|------|
| Federal Fon | 5.6875 | 2 Yıllık | 6.33 |
| 3 Aylık | 5.36 | 5 Yıllık | 6.44 |
| 6 Aylık | 5.64 | 10 Yıllık | 6.54 |
| 1 Yıllık | 6.03 | 30 Yıllık | 6.59 |

Kaynak: www.foreigntrade.gov.tr/ead/ekonomi/tahvil.htm, 02.05.2000.

İkinci olarak EURO piyasasında Ocak ayı içinde 10 yıl vadeli 750 milyon EURO tutarında bir ihraç yapılmıştır. Bu miktar, Şubat ayında 250 milyon EURO daha arttırılmıştır. Ayrıca, Hazine 1996'dan beri ilk kez Japon Samurai piyasasında 3 yıl vadeli, 35 milyar Yen tutarında bir borçlanma yapmıştır.¹³ Bu kapsamda Hazine yurt dışı

¹² Uluslararası Tahvil Piyasası,

<http://www.foreigntrade.gov.tr/ead/ekonomi/tahvil.htm>, 02.05.2000.

¹³ HM, Stand-by Düzenlemesi Aylık Raporu I, Ocak 2000, s.2.

HM, Stand-by Düzenlemesi Aylık Raporu II, Şubat 2000, s.3.

piyasalarda ilk iki ay içinde toplam 2.8 milyar \$ civarında borçlanma sağlamıştır.

Yılın ikinci çeyreğinde EURO piyasasında yapılacak ilk ihraç için Deutsche Bank ve BNP Paribas'a yetki verilmiştir. 2000 yılının ilk çeyreğindeki ilk tahvil ihracı ise Nisan ayında 600 milyon EURO ile EURO piyasasına olmuştur.¹⁴

Türkiye'nin nakit bazda gerçekleşen konsolide dış borç servisi ise Mayıs 2000'de 541.2 milyon \$ olarak gerçekleşmiştir (TABLO 14).

TABLO 14

Aylık Nakit Bazında Gerçekleşen
Konsolide Dış Borç Servisi^(*)

| 2000 | Trilyon TL | Milyon \$ |
|-------|------------|-----------|
| Ocak | 171.4 | 313.8 |
| Şubat | 923.6 | 1.632.4 |
| Mart | 315.7 | 543.4 |
| Nisan | 400.1 | 673.4 |
| Mayıs | 334.0 | 541.2 |

(*) Nakit çıkış tarihi esas alınmıştır ve konsolide bütçe ödenekleriyle gerçekleştirilen ödemeleri kapsar.

Kaynak:

<http://www.hazine.gov.tr/disborcservisi/dbservisi.htm>,
07.06.2000.

Hazine Müsteşarlığı tarafından 25 Mayıs 2000 tarihinde EURO ve Japon Yeni piyasalarındaki borçlanma imkanlarını değerlendirmek için, EURO piyasasında değişken faizli bir tahvil ihracına yönelik olarak Deutsche Bank ile Lehman Brothers, Samurai piyasasında da Nomuro Securities yetkili kılınmıştır. Bununla beraber, 2 Haziran 2000 tarihinde EURO cinsinden tahvil ihracı (3 yıl vadeli) gerçekleştirilmiş ve 500 milyon EURO borçlanılmıştır. 8 Haziran tarihinde ise, 10 yıl vadeli ve 750 milyon \$ tutarında bir tahvil ihracı Morgan Stanley ve JP Morgan öncülüğünde gerçekleştirilmiştir. Sonuçta, 2000 yılı Ocak ayı başından Mayıs ayı sonu itibarıyla 4.6 milyar \$ tutarında dış borçlan-

maya gidilmiştir. Ayrıca 2000 yılının ikinci Samurai piyasasında tahvil ihracının (4 yıl vadeli) 15 Haziran'da yapılması hedeflenmiştir¹⁵.

• **Dış Denge**

2000 yılı Ocak-Mart döneminde ihracat bir önceki yılın aynı dönemine göre %-1.3 azalarak 6.395.5 milyon \$, ithalat ise %40 artarak 11.282.5 milyon \$ gerçekleşmiştir. Bir önceki yılın aynı döneminde 1.579.7 milyon \$ olan dış ticaret açığı, %209.4 oranında artarak, 4.887.1 milyon \$ olmuştur. İhracatın ithalatı karşılama oranı 1999 yılının ilk çeyreğinde %80.4 iken, 2000 yılının aynı döneminde %56.7'ye gerilemiştir (TABLO 15).

DİE verilerine göre Mart ayı itibarıyla ihracatın 1.154 milyon \$, ithalatın ise 2.055.3 milyon \$ tutarındaki kısmı Avrupa Birliği (AB) ülkelerine yapılmıştır. Geçen yılın aynı ayına göre AB'ye ihracat %9.8 azalırken, ithalat %49.5 artmıştır.

Bununla beraber, 2000 yılı Mart ayında geçen yılın aynı ayına göre; imalat sanayi ürünleri ihracatı %5.1 ,madencilik ve taşocakçılığı ürünleri ihracatı %8.1 ,tarım ve ormancılık ürünleri ihracatı %32.4 düşerken, aynı dönemde sermaye malları ithalatı %21.9 ,ara malları ithalatı %43.8 ,tüketim malları ithalatı %27.0 oranında artış göstermiştir.

TABLO 15

Dış Ticaret Gerçekleşmeleri

| | Mart | | | Ocak-Mart | | |
|-------------------------------|---------|---------|---------|-----------|----------|-------------|
| | 1999 | 2000 | Değişim | 1999 | 2000 | Değişim (%) |
| İhracat (milyon \$) | 2.402.2 | 2.209.1 | -8.0 | 6.480.1 | 6.395.5 | -1.3 |
| İthalat (milyon \$) | 3.045.1 | 4.150.7 | 36.3 | 8.059.8 | 11.282.5 | 40 |
| Dış Ticaret Açığı (milyon \$) | -642.9 | -1941.6 | 202 | -1579.7 | -4.887.1 | 209.4 |
| Karşılama Oranı | 78.9 | 53.2 | -- | 80.4 | 56.7 | -- |

Kaynak:

<http://www.die.gov.tr/TURKISH/SONIST/DISTICIST/260500a.htm>, 07.06.2000.

TABLO 16

Dış Ticaret Dengesini Etkileyen Faktörlerdeki Gelişmeler

(% Değişim)

¹⁴ HM, Stand-by Düzenlemesi Aylık Raporu III, Mart 2000, s.4.

HM, Stand-by Düzenlemesi Aylık Raporu IV, Nisan 2000, s.5.

¹⁵ HM, Stand-by Düzenlemesi Aylık Raporu V, Mayıs 2000, s.4-6.

| | Dönem | 1997 | 1998 | 1999 | 2000 |
|-------------------------------|-------------|------|------|------|--------------------|
| Sanayi Üretimi ⁽¹⁾ | Ocak-Mart | 4.8 | 7.8 | -9.6 | 3.2 |
| Reel Kur ⁽²⁾ | Ocak-Mart | 2.1 | 6.9 | -3.1 | 5.5 |
| İhracat Pazar Büyümesi | Ocak-Aralık | 8.3 | 9.1 | 1.6 | 9.4 ⁽³⁾ |
| \$/DM Paritesi | Ocak-Mart | 12.7 | 9.7 | -4.1 | 13.8 |

(1) Aylık Sanayi Üretim Endeksi (1997=100)

(2) 1 \$ + 1.5 DM Ağırlıklı ; 1987=100 Bazlı Reel Kur Endeksi

(3) Tahmin

Kaynak: DPT, **Konjonktür Değerlendirme Raporu**, Sayı:20, Mayıs 2000.

2000 yılı başından itibaren ekonominin canlanma sürecine girmesi, \$ / EURO paritesinin EURO aleyhine değişmesi, petrol fiyatlarındaki yükselmeler (2000 yılı ilk iki ayında geçen yılın aynı dönemine göre %155 oranında artış olmuştur) ithalatta yaşanan yüksek oranlı artışın başlıca nedenleri olmuştur.

Bununla beraber, 2000 yılı Ocak-Nisan döneminde 1999 yılının aynı dönemine göre \$ kurundaki artış %62.8 , DM kurundaki artış %43.4 olarak gerçekleşmiştir. Bu durumda 1 \$ + 1.5 DM sepetindeki artış % 53.9 olmuştur. Diğer yandan 2000 yılı Ocak-Nisan döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre TEFE'nin %65.3 oranında artmasıyla Türk Lirası, 1 \$ + 1.5 DM sepetine göre %5.8 oranında reel olarak değer kazanmıştır¹⁶.

Ocak-Şubat 1999'da 1.015 milyon \$ fazla veren cari işlemler dengesi, 2000 yılının aynı döneminde 1.472 milyon \$ açık vermiştir. Bavul ticaretinin %43.5 oranında artmasına karşılık, ihracat gelirlerinin aynı kalması ve ithalat harcamalarının (CIF) %41.6 oranında artması bunun temel nedeni olmuştur. Bununla birlikte diğer mal ve hizmetler ile karşılıksız transferlerden elde edilen net gelirler de %35 oranında azalarak, 953 milyon \$ olarak gerçekleşmiştir.¹⁷

3) Kanuni Düzenlemeler ve Özelleştirme Uygulamaları

• Kanuni Düzenlemeler

¹⁶ DPT, **Konjonktür Değerlendirme Raporu**, Sayı:20, Mayıs 2000, s.21.

¹⁷ HM, **Stand-by Düzenlemesi Aylık Raporu V**, Mayıs 2000, s.4-6.

Programda Yapısal Reformlar'ın yapılma nedeni; 2000 yılı mali düzenlemelerinin orta vadede devamlılığını sağlamak, kamu sektörü borçlanmalarındaki faiz ödemeleri sıkıntısını azaltmak, kamu sektörü borçlanma gereğini düşürerek ekonomik etkinliği ve şeffaflığı geliştirmek olmuştur¹⁸.

Bu bakımdan Program'ın uygulamaya konulmasıyla birlikte kanuni değişiklikler de hız kazanmıştır. Bu kapsamda:¹⁹

-Ocak ayı sonunda Telekomünikasyon sektörüne ilişkin olarak, Türk Telekom'un

¹⁸ (18) IMF, **IMF Approves US\$4 Billion Stand-By Credit for Turkey**, Press Release No:99/66, Washington DC, December 1999, s.2.

(**) Piyasa yapıcı seçilebilmek için aday olan bankanın öncelik sırasına göre yeterlilik kriterleri şu şekilde belirlenmiştir:

-“Sermaye Yeterliliği” rasyosu %8'in altında olmamalıdır.

-“Yabancı Para Genel Net Pozisyon / Sermaye Tabanı” standart rasyosu artı veya eksi %20'yi aşmamalıdır.

-Özkaynak Tutarı, kar hariç, değerlendirme farkları dahil, 10 trilyon TL'nin altında olmamalıdır.

-“Takipteki Alacaklar (Net) / Özkaynaklar (Kar Hariç)” rasyosu %25'i geçmemelidir.

-“Takipteki Alacaklar (Brüt) / Krediler” rasyosu %10'u geçmemelidir.

-1999 yılında İkincil Piyasalardaki Devlet İç Borçlanma Senetleri'nin kesin alım-satım işlemlerinin (İMKB Tahvil ve Bono Piyasasındaki kesin alım-satım işlemleri ile İMKB'ye tescil ettirilen işlemlerin) yıllık toplam hacmi 1.2 katrilyon TL'nin üzerinde olmalıdır.

-1999 yılında Birincil Piyasadaki Devlet İç Borçlanma Senetleri alımlarının yıllık toplamı 200 trilyon TL'nin üzerinde olmalıdır.

¹⁹ HM, Stand-by Düzenlemesi Aylık Raporu I, Ocak 2000, s.1.

HM, Stand-by Düzenlemesi Aylık Raporu II, Şubat 2000, s.1-3.

HM, Stand-by Düzenlemesi Aylık Raporu III, Mart 2000, s.1,3.

HM, Stand-by Düzenlemesi Aylık Raporu IV, Nisan 2000, s.1-3.

HM, **Stand-by Düzenlemesi Aylık Raporu V**, Mayıs 2000, s.1-3.

Türk Ticaret Kanunu'na tabi özel bir şirket gibi faaliyet göstermesine ve olarak hem rekabeti arttırması hem de özelleştirmeyi desteklemesi için sektörde düzenleyici bir Kurul oluşturulmasına izin veren kanuni değişiklikler gerçekleştirilmiştir.

Bununla birlikte, söz konusu kanun uyarınca 31 Mart 2000 tarihine kadar oluşturulması gereken Telekomünikasyon Kurulu'na atamalar yapılmıştır.

-Özelleştirmeye hız kazandırmak için kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartname ve sözleşmelerinde uluslararası tahkime izin verecek şekilde Anayasa'da değişikliğe gidilmiştir. Bu paralelde, Danıştay'ın Bakanlar Kurulu'nca sevk edilen imtiyaz sözleşmeleri hakkında iki ay içinde görüş bildirmesini zorunlu hale getiren değişiklikler yapılmıştır. Ayrıca kanuni düzenlemelerle uluslararası tahkimin geriye dönük işletilebilmesine imkan sağlanmıştır.

-Türk Telekom'un %20 hissesinin "blok satış" yöntemiyle özelleştirilmesi Rekabet Kurulu'nca onaylanmış ve ihale hazırlık çalışmaları son aşamaya gelmiştir.

-Özelleştirme İdaresi çeşitli işletmelerde bulunan kamu hisseleri, işletme varlıkları ile altı limanın 30 yıl süre ile işletme hakkının satışına ilişkin olarak ihaleye çıkmıştır.

-Ocak sonu itibarıyla Akaryakıt Tüketim Vergisi'ne ilişkin yeni yasal değişiklikler gerçekleştirilmiştir. Yeni düzenlemelerle "nispi vergi" yerine "maktu vergi" uygulamasına geçilmiş ve Bakanlar Kurulu söz konusu vergi tutarını iki katına çıkarmaya ya da sifıra çekmeye yetkili kılınmıştır.

-Bütçe içi 15 Fon kapatılmıştır. Mayıs ayında tasfiye edilmesi hükme bağlanan 12 Fon ile beraber, Şubat-Mayıs döneminde 25 bütçe içi ve 2 bütçe dışı Fon kapatılmıştır.

-Bütçe temel harcamalarında 2000 yılı bütçe ödeneklerinden %2 oranında bir kesintiyi öngören tebliğ çıkartılmıştır.

-Gayrimenkul kiralari hakkında kanuna bir geçici madde ilave edilerek, sözleşmelerde kararlaştırılan kiralari 2000 yılında en fazla %25, 2001 yılında ise en fazla %10 oranında arttırılabilmesi benimsenmiştir.

-Sosyal Güvenlik Sistemi'nde yer alan kuruluşların yeniden yapılandırılması ile sosyal yardım hizmetleri ve kişisel emekliliğe ilişkin kanun tasarıları Bakanlar Kurulu'na sunulmuştur.

-Ziraat Bankası ve Halk Bankası'nın mali durumlarının iyileştirilerek, özelleştirilmesi ve sübvansiyonlu kamu kredilerinin kaldırılmasının ilk adımı olarak, her iki bankanın görev zararı alacak bakiyelerine ve yıl içinde doğacak görev zararı alacaklarına yürütülecek faizlerin yeniden belirlenmesine ilişkin usul ve esaslar belirlenmiş ve Hazine borçlanma maliyeti ile ilişkilendirilmiştir.

-Yeni Bankalar Kanunu'na göre, 31 Mart 2000'e kadar atanması gereken Bankacılık Kurulu'na atamalar yapılmıştır.

- Mart ayı sonunda döviz kuru takvimi 2001 yılının ilk üç ayını kapsayacak şekilde uzatılmıştır. Merkez Bankası tarafından ilan edilen kur takvimine göre, 1 ABD Doları ve 0.77 EURO'dan oluşan sepetin aylık artış oranı 2001 yılının ilk üç ayında, aylık %0.9 olacaktır (TABLO 17).

TABLO 17

Kur Sepeti (Ocak-Mart 2001)

| | Günlük % Değişim | Aylık % Değişim |
|-----------------|-----------------------------|----------------------------|
| 1-31 Ocak 2001 | 0.029 | 0.900 |
| 1-28 Şubat 2001 | 0.032 | 0.900 |
| 1-31 Mart 2001 | 0.029 | 0.900 |

Kaynak: www.tcmb.gov.tr/yeni/duyuru/kursepeti.html,

05.05.2000.

-Tarım sektöründe mevcut destekleme politikalarının değiştirilmesi kapsamında, hedef çiftçilere doğrudan gelir desteği sağlanması ve kayıt sisteminin oluşturulması için "pilot bölge" uygulamasına geçilmiştir.

-Peşin Vergi'nin üçer aylık dönemlerle ödenmesine ilişkin Bakanlar Kurulu Kararı çıkmıştır.

-Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri'ne özerklik kazandıracak kanun tasarısı, T.B.M.M. Genel Kurulu'nda 1 Haziran 2000 tarihi itibarıyla kabul edilerek, kanunlaşmıştır.

-Program kapsamında devlet iç borçlanma senetlerinin ihracında ve ikincil piyasa işlemlerinde etkinliği arttırmak için Piyasa Yapıcılığı Sistemi oluşturulmuştur. Piyasa yapıcısı olarak devlet iç borçlanma senetleri piyasasında faaliyet göstermek üzere talepte bulunan bankaların başvurularının önceden belirlenen kriterler^(***) kapsamında

değerlendirmesi sonuçlandırılmış ve 19 banka, piyasa yapıcı olarak faaliyet göstermek üzere seçilmiştir. Böylece İç Borç Danışma Kurulu yerine piyasa yapımcılarının katılımıyla oluşacak Piyasa Yapıcılığı Danışma Kurulu çalışmalarına devam edecektir.

- 1 Haziran 2000 tarihi itibarıyla bankalar-daki mevduat hesaplarına tanınan sınırsız güvencenin aşama aşama sınırlandırılmasına ilişkin Bakanlar Kurulu Kararı yürürlüğe konulmuştur.

- 1 Haziran 2000'den itibaren çalışanların maaş veya ücretlerinden Tasarrufu Teşvik Hesabı'na zorunlu tasarruf kesintisi yapılması uygulamasına son verilmiştir.

• Özelleştirme Uygulamaları

Programda sıkı bütçe politikası ve yapısal reformlara ilave olarak, 2000 yılı özelleştirme uygulamaları, reel faizlerin düşürülmesi ve iç borç stokunun azaltılması sürecine katkıda bulunacak önemli bir unsur olarak görülmüştür. I.M.F.'ye sunulan Niyet Mektubu'nda 2000 yılı özelleştirme programıyla 7.6 milyar \$ (nakit) gelir elde edilmesi hedeflenmiştir (TABLO 18).

TABLO 18

Türkiye'nin Özelleştirme Hedefleri

| | 2000 | 2001 | 2002 |
|---|------|------|------|
| Özelleştirme (Milyar \$) | 7.6 | 6 | 4 |
| Özelleştirme Gelirleri / GSMH (en az %) | 3.5 | 3.25 | 2 |

Kaynak: Stand-by Arrangement-Letter of Intent-Turkey, <http://www.treasury.gov.tr/english/announce/sbenglish.htm>, 30.12.1999.

2000 yılıyla birlikte hız kazanan ve kesintisiz devam eden özelleştirme uygulamaları kapsamında;

- 1.260 milyar \$ olarak gerçekleşen POAŞ'ın %51'lik kısmının özelleştirilmesi süreci tamamlanmıştır.

-TÜPRAŞ'ın halka arzı ve POAŞ ihalesiyle birlikte toplam 2.3 milyar \$ tutarında özelleştirme gerçekleştirilmiştir.

TABLO 19

2000 Yılı Özelleştirme Programı

Tahmini Gerçekleşme Takvimi

| 2000/1.Çeyrek | 2000/2.Çeyrek | 2000/3.Çeyrek | 2000/4.Çeyrek |
|-------------------|-------------------------|------------------|---------------------|
| DENİZ NAKLIYAT | POAŞ (Blok) | ATAKÖY MARİNA | ERDEMİR (Halka Arz) |
| ORÜS (Varlık) | TÜPRAŞ (Halka Arz) | ATAKÖY OTELCİLİK | |
| ANKARA SIGORTA | PETKİM (Yarımca-Varlık) | İMKB İŞTİRAK | İŞTİRAKLER |
| GÜVEN SIGORTA | İSDEMİR | HİSSEL. | TÜPRAŞ (Blok/ |
| ASIL ÇELİK (Blok) | İŞTİRAKLER | İŞTİRAKLER | Halka Arz) |
| EBAŞ (Varlık) | KBİ BLOK | THY (Blok) | PETKİM (Blok/ |
| KBİ (Varlık) | SEKA (Varlık) | TÜGSAŞ | Halka Arz) |
| TAKSAN | SÜMER HOL. (Varlık) | İGSAŞ | ATAKÖY TURİZM |
| TURBAN (Varlık) | TRABZON LİMANI | | |
| TZDK (Varlık) | TÜMOSAN | | |
| ETAĞ | | | |

Kaynak: www.oib.gov.tr/2000program.htm, 30.12.1999.

-İki yeni GSM lisansı satışı çerçevesinde yapılan ihalede, üçüncü GSM-1800 lisansını en yüksek teklifi veren (2.525 milyon\$) İş Bankası (%51 pay) - Telecom Italia (%49 pay) ortaklığı kazanmıştır. Aynı zamanda Ortaklık, söz konusu tutar üzerinden %17 KDV (429 milyon 250 bin \$) ödeyecektir.

-Türk Telekom'un %20 hissesinin satışı Ağustos sonu itibarıyla sonuçlandırılacaktır.

Ayrıca Hükümetten yapılan açıklamalar; paket halinde yapılan özelleştirme uygulamalarından bazılarının üç ay öne çekildiği yönünde olmuştur.

10 Mart 2000 tarihli Ek Niyet Mektubu'nda yakın gelecekte ivedi olarak alınacak yapısal önlemler kapsamında;²⁰

-Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri'ni mevcut Kooperatifler Kanunu'na tabi kılarak, kooperatifleri otonom hale getirecek bir kanun çıkartılması,

-Kamu harcamalarının zamanında gözlemlenmesine imkan sağlayan entegre bilgisayar muhasebe sisteminin uygulanması için kaynak tahsisi,

²⁰ www.hazine.gov.tr/english/announce/ek_loi.htm, 02.05.2000.

-Sosyal Güvenlik Sistemi idaresinin iyileştirilmesi ve özel emeklilik fonları için kanuni çerçevenin oluşturulması konusunda Parlamento'ya kanun tasarılarının sunulması,

-1999 Aralık ayında Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu tarafından devralınan bankaların tam bir teftişten geçirilmesi işlemi tamamlandığında, bu bankalar ve Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu portföyündeki diğer bankalar için mali yeniden yapılandırma planları oluşturularak, uygulamaya konulması, öngörülmüştür.

TABLO 20

İhaleye Çıkan Yeni Şirketler^(*)

| |
|---|
| SÜMER HOLDİNG A.Ş. |
| -Kuşadası Sosyal Tesisi |
| -Malatya/Adıyaman/Diyarbakır/Tarsus/İzmir/Çanakkale/Nazilli İşletmeleri |
| SEKA |
| -Afyon/Balıkesir/Dalaman/Kastamonu Çaycuma/Ardanuç İşletmeleri |
| T. ZIRAİ DONATIM A.Ş. |
| -Traktör İşletmesi |
| -Tarım Makinaları İşletmesi |
| EBK A.Ş. |
| -Fatsa Balık Mamülleri İşletmesi |
| T.DENİZCİLİK İŞLETMELERİ A.Ş. |
| -Trabzon/Kuşadası/Çeşme/Dikili/ Marmaris/Alanya Limanları (30 yıl süreli işletme hakkı ile bu limanların envanterinde kayıtlı makina, ekipman, demirbaş, yedek parça, kara ve deniz taşıtları vb. Satış yöntemiyle) |
| TÜSTAŞ. |
| MEYBUZ A.Ş. |
| İGSAŞ |
| TUGSAŞ |
| -Gemlik Gübre Fabrikası A.Ş. |
| -Samsun Gübre Fabrikası A.Ş. |
| -Kütahya Gübre Fabrikası A.Ş. |

(*) 24 Mayıs 2000 tarihinde verilen ilanlarla ihalesi açılacak.

Kaynak:

http://www.oib.gov.tr/basin_achiklamasi001.htm, 25.05.2000.

Sonuç

22 Aralık 1999'da I.M.F. tarafından onaylanan Stand-by Programı'nın birinci gözden geçirilmesi kapsamında I.M.F.'ye gönderilen 10 Mart 2000 tarihli Ek Niyet Mektubu İcra Direktörleri Kurulu tarafından kabul edilmiştir. Programın onaylanmasından bu yana güncel ekonomik gelişmelere ve gelecek bir kaç ayda uygulanacak temel politika önlemlerine yer verilerek, durum değerlendirmesi niteliğini taşıyan Ek Niyet Mektubu'nun kabul edildiği bu toplantıda, I.M.F. İcra Direktörleri Kurulu, Program uygulamalarını başarılı bulmuştur. Bu doğrultuda Program'ın ilk gözden geçirilmesinin tamamlanarak, Türkiye'nin 221.7 milyon SDR kullanım yapmasını da onaylamıştır.

Program'ın ikinci gözden geçirilmesi kapsamında 17 Mayıs'ta ülkemize gelen ve temaslarını tamamlayan IMF Heyeti, Program'ın ana hedeflerinde değişikliğin gerekmediği; ancak ana hedef dışındaki bazı hedeflerin Program'ın uygulanma sürecinde yeniden gözden geçirilebileceği yönünde görüş bildirmiştir. Bu çerçevede Program'ın ana hedeflerinin başında gelen enflasyon endeksinde revizyona gidilmesine gerek olmadığı, özellikle Mart ve Nisan ayları enflasyon oranlarının %25'lik hedefin gerçekleştirilebileceği yönünde olumlu gelişmeler olduğu belirtilmiştir.

Mayıs ayında gerçekleşen enflasyon oranları ise (TÜFE'de %2.2; TEFE'de %1.7) TEFE için son sekiz, TÜFE için ise son onüç yılın en düşük değerleri olmuştur. Siyasi kararlılığın, toplumsal desteğin ve olumlu beklentilerin devam etmesi kaydıyla, enflasyonu hedeflenen düzeyinde geriletme imkanı hala sürmektedir. Kamu zamlarının frenlenmesi, yıllık bazda döviz kuru sepetinin %20 TEFE yıl sonu artış hedefi ile uyumlu olacağı taahhüdünün verilerek, kur artışlarının yavaşlatılması ve faiz oranlarındaki düşüşle (%30'lara oturması) birlikte özel kesimin maliyet avantajını yakalaması, yaz aylarında gıda fiyatlarındaki artışın da yavaşlayacak olması

enflasyondaki düşüşü destekleyici önemli faktörler olacaktır. Ancak, kış öncesi ekonomide yaşanacak talep artışını (başta yakacak, eğitim, giyim olmak üzere) önleyici önlemlerin alınması önem taşıyacaktır.

Program'ın uygulamaya konulmasının ardından Uluslararası Kredi Derecelendirme Kuruluşları'nın ardı ardına Türkiye'nin kredi notunu yükseltmeleriyle birlikte, Türkiye uluslararası sermaye piyasalarında çok iyi şartlarda borçlanabilmiştir. 2000 yılı Ocak ayı başından Mayıs ayı sonu itibarıyla 4.6 milyar \$ tutarında dış borçlanmaya gidilmiş ve Haziran ayında da Samuray piyasasında tahvil ihracının yapılması planlanmıştır. Ayrıca Dünya Bankası'ndan, ekonomik reformların desteklenmesine yönelik olarak 759.6 milyon \$ tutarında kredi sağlanmıştır.

Özellikle kamu açıkları ile reel faizler arasındaki kısır döngüyü kırmayı hedefleyen Program'ın sıkı maliye politikası uygulaması sonucunda, Ocak-Nisan dönemi itibarıyla bütçe hedeflerine ulaşılmıştır. Faiz Dışı Bütçe Fazlası 3.095.228 milyar TL ile hedefin üzerinde gerçekleşmiştir. 9.472.428 milyar TL olan faiz ödemeleriyle birlikte Bütçe Açığı 6.377.200 milyar TL'yi bulmuştur. Ocak-Mayıs dönemi itibarıyla nakit olarak Temel Fazla 2.801.8 trilyon TL olurken, Genel Nakit Dengesi -7.977.4 trilyon olarak gerçekleşmiştir. Ocak başından itibaren özelleştirme gelirlerinin 877.7 milyar \$ tutarındaki kısmı ise Hazine'ye aktarılmıştır.

Program'ın uygulamaya konulmasıyla birlikte özellikle mali, bankacılık, tarım, telekomünikasyon sektörlerine ve özelleştirmenin hızlandırılmasına yönelik kanuni değişiklikler de hız kazanmıştır. 2000 yılı özelleştirme programıyla hedeflenen 7.6 milyar \$ (nakit) tutarındaki gelirin 5.020 milyar \$ tutarındaki kısmına ilk beş ayda ulaşılması ve özelleştirmenin kesintisiz devamı, özelleştirme hedeflerine ulaşacağı, hatta aşılacağı yönünde olumlu gelişmeler olmuştur.

Ayrıca 2000 yılının ilk dört ayında, toplam sanayi sektöründe (%3.7) ve madencilik sanayi (%-2.3) dışındaki alt sektörlerde, bir önceki yılın aynı dönemine göre üretim artışı sağlanmıştır. İmalat sanayiinde üretim artışı %3.3 olmuştur. Ocak-Mart dönemi itibarıyla kapasite kullanım oranı ise %73.9 olarak gerçekleşmiştir.

Buna karşılık, Türkiye'nin cari işlemler dengesi 2000 yılının ilk iki ayında 1.472 milyar \$ açık vermiştir. Ocak-Mart döneminde ihracat %1.3 gerilerken, ithalat %40 artmış ve dış ticaret açığındaki artış %202 olmuştur. Bu gelişmelerde TL'nin 1\$+1.5 DM sepetine göre %5.8 oranında reel olarak değer kazanması, \$ / EURO paritesinin EURO aleyhine değişmesi, uluslararası petrol fiyatlarındaki yükselmeler önemli rol oynamıştır. Bu bakımdan, ihracat üzerindeki kur baskısının azaltılması ve rekabet gücünün korunması doğrultusunda, ihracat kredi faizleri oranı 4 puan düşürülerek %30-34 seviyelerine çekilirken, TL kredilerinin 120 gün olan vadesi 180 güne uzatılmıştır.

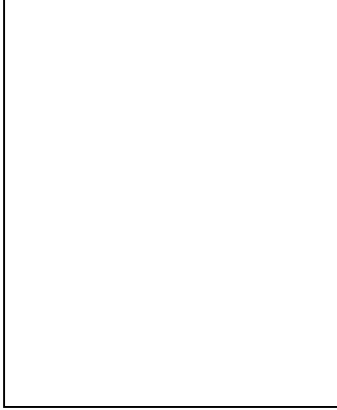
Bu gelişmeler göstermiştir ki, 1999'da reel kesimde daralma ve dış dengede bozulma ile karşı karşıya kalan Türkiye, enflasyonla mücadele programını uygularken, ekonomiyi canlandırıcı iktisat politikası araçlarını da uygulamaya koymalıdır. Canlanmaya çalışan reel ekonominin olumlu bir konjunktür yakalaması, alınacak ekonomik önlemlerle mümkün olacaktır. Bu çerçevede reel faizlerin düşürülmesi ve iç borç stokunun azaltılması süreci önemlidir. Bu süreçte sıkı maliye politikasıyla birlikte, piyasa ekonomisi kapsamında uygulanacak yapısal reformlar ve özellikle özelleştirme uygulamaları önemli unsurlardır. Böyle bir süreci sağlayacak siyasi kararlılık, aynı zamanda Türkiye'nin Avrupa Birliği kriterlerine yakınlaşmasını da hızlandırmış olacaktır.



TÜKETİCİNİN KORUNMASI



ZARARLARIN TAZMİNİ



Av.Fusun GÖKÇEN
Uzman Avukat

Giriş

Hukukumuzda, tüketicinin korunmasına ilişkin olarak, son yıllarda önemli gelişmeler kaydedilmiş, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ile, bu konuya daha çağdaş bir yaklaşım getirilmiştir. Ancak, söz konusu Kanunda, yapımıcının sorumluluğu bakımından yeterli bir düzenleme yapılmadığı gözlenmekte, özellikle, zararlı ve tehlikeli mal ve hizmetlere yönelik düzenlemelerde, tehlike sorumluluğunun yansıtılmadığı görülmektedir.

Tüketicinin korunmasının, sadece özel hukuk değil, kamu hukuku bakımından da önem taşıdığı günümüzde, mevcut düzenlemelere yeni yorumlar getirmek yerine, yeni düzenlemeler getirmek hem daha kolay hem de daha kalıcı bir çözüm yolu olacaktır.

Zira, artık tüketicinin korunması konusunda, yapılacak düzenlemelerde yeni anlayışların gözönüne alınması gerekmektedir. Bugüne değin, sorumluluk hukukuna hakim olan kusur unsuru, artık sorumluluğun kurucu unsuru olmaktan çıkarılmalıdır. Çünkü, üretim ve pazarlama tekniklerinin karmaşıklığının yaşandığı günümüzde, kusurun ispatı çok güçleşmiştir. Özellikle, tüketici açısından, üretici-imalatçının kusurunun ispatı hemen, hemen imkansızdır.

Kusurun hakim olmadığı sorumluluk türü ise kusursuz sorumluluktur. İmalatçı bakımından, kusursuz sorumluluğun tehlike sorumluluğu çeşidi sözkonusudur.

Tüketicinin korunması konusunda yapılan yasal düzenlemelerde, çağdaş hukuk sistemlerinde varolan "tehlike sorumluluğu"nun yer almayışı önemli bir eksikliktir. Hukukumuzda henüz netliğe kavuşmayan "yapımıcının" sorumluluğu konusundaki farklı yorumlamalar, tehlike sorumluluğunun pozitif hukukumuzda yer almasıyla ortadan kalkacaktır.

MEYDANA GELEN ZARARLARIN SÖZLEŞMEDEN DOĞAN (AKDİ) SORUMLULUK KAPSAMINDA TAZMİNİ

I) Sözleşmeden Doğan (Akdi) Sorumluluk Kavramı

Sözleşmeye dayanan borç ilişkilerinden doğan birtakım özel yükümlülükler, yani asli yükümlülükler (Edim yükümlülükleri) ile tali (yan) yükümlülükler mevcuttur. Sözleşme ilişkilerinden doğan bu yükümlülükler, alacaklı ve borçlu arasında olup, bunların ihlali halinde, sözleşmeden doğan sorumluluk söz konusu olur.

Sözleşmeden Doğan Sorumluluğun Pozitif Hukukumuzdaki Yeri

Sözleşmeden doğan sorumluluk hali, esas olarak BK. 96 ve devamı maddelerinde ele alınmıştır. Öte yandan, satış ve trampa sözleşmeleri, özel olarak m.182 vd. düzenlenmiş, bu çerçevede m.194 vd. ile satıcının ayıba karşı tekeffül borcu düzenlenmiştir.

II. Borcun İfa Edilmemesini Düzenleyen Hükümler Çerçevesinde Sorumluluk

A. Yasal Düzenleme

Borçlar Kanunu'nda sözleşmeden doğan sorumluluk, m.96 vd. ile "Borçların Ödenmemesinin Neticeleri" başlığı altında düzenlenmiştir. Buna göre, "*Alacaklı hakkını kısmen veya tamamen istifa edemediği takdirde borçlu kendisine hiçbir kusurun isnat edilemeyeceğini isbat etmedikçe bundan mütevellit zararı tazmine mecburdur*". hükmü yer almaktadır.

B. Sözleşmeden Doğan Yükümlülüklerin İhlali Halleri

Sözleşmeden doğan yükümlülüklerin ihlali çeşitli kategorilere ayrılır.

Akdin ihlali diğer bir sınıflamayla, hiç ifa etmeme ile kötü ifa şeklinde ortaya çıkmaktadır. Özellikle yan yükümlerinin ihlali kötü ifa olarak da adlandırılmaktadır.

1) İfa İmkansızlığı

İfa imkansızlığı, akdin geçerli olarak kurulmasından sonra borçlunun kusurlu bir davranışı yüzünden edimin sürekli ve kesin olarak yerine getirilmesinin mümkün olmamasıdır. Bu fiili veya hukuki sebeplere dayanabilir.

İfa imkansızlığı, borca aykırılık bakımından, konusu imkansızlaşmamış edimlerinin yerine getirilmemesi halidir.

2) Gereği Gibi İfa Etmeme(Akdin Pozitif İhlali, Kötü İfa)

Gereği gibi ifa etmeme, esasen "Kötü ifa"dan daha geniş kapsamlı olarak "Yan yükümlülüklerin" ihlali halini de içine alır. Kötü ifa, edimin borç ilişkisindeki niteliğine uygun olarak tam ve doğru bir şekilde yerine getirilmemesidir. Kötü ifada, nitelik yönünden gereği gibi ifa etmeme, diğer bir deyimle ifa edilen edimin niteliklerinin kötü ve ayıplı olması sözkonusudur.

3) Yan Yükümlülükler

Yan yükümlülükler, yukarıda da belirtildiği üzere, kaynağını, MK.m.2'deki "İyiniyetli davranma" yükümlülüğünden, diğer deyişle doğruluk ve güven kurallarından alır.

a) Özen ve Koruma Yükümlülükleri

Borçluya, asli edim ilişkisiyle bağımlı olarak borç konusuna ilişkin olmak üzere doğru- dan doğruya veya ondan bağımsız olarak karşı tarafın hukuken değer verdiği menfaatlerini koruma ve her türlü tehlikeden uzaklaştırma biçiminde dolaylı olarak bağlanan bir davranış yükümlülüğüdür. Burada sözü edilen menfaatlerden alacaklının menfaat çevresinin tamamı, bu bağlamda

üçüncü kişilerin korunması da sözkonusu olur.

b) İletme (Bildirme, bilgi verme, aydınlatma) Yükümlülüğü

İletme yükümlülüğü, sözleşmenin karşı tarafı için önemli olan ve bilmesi gereken hususlarda aydınlatma mükellefiyeti yükler. Mesela, bir makina satan satıcı, alıcıya bu makinenin kullanılmasına ait tüm bilgileri tam ve doğru olarak vermek zorundadır. Alıcının, satılan sebebiyle zarara uğraması, sözleşme görüşmeleri sırasında gerektiği gibi satıcı tarafından bilgilendirilmesi ve aydınlatılmamasından kaynaklanabilir.

c) Sağlama ve İşbirliği Yapma Yükümlülükleri

Sağlama yükümlülüğü, asli edim ile birlikte ve ona bağlı olarak, ancak yan yükümlülük niteliğinde olmak üzere, asli edimden başka bazı edimlerin, kanun, sözleşme veya örf ve adet gereği karşı tarafça yerine getirilmesidir.

III. Satıcının Ayıba Karşı Tekeffül Borcu Çerçevesinde Sorumluluğu

A. Ayıplı Mal ve Ayıba Karşı Tekeffül Borcu Kavramları

BK.da yer alan ayıp kavramı ile, satılan malda ortaya çıkan ve alıcının o maldan tümüyle ya da gerektiği gibi yararlanmasını engelleyen eksiklikler ve aksaklıklar gibi özürler ifade edilmek istenmektedir .

Ayıba karşı tekeffül borcu, BK. 194 maddesinde yer almaktadır. Buna göre, *"Satıcı, alıcıya karşı satılan malın zikir ve vaad ettiği vasıflarını, mütekeffil olduğu gibi maddi ve hukuki bir sebeple kıymetini veya maksud olan menfaatini izale eden veya ehemmiyetli surette tenkis eden ayıplardan salim olmasını mütekeffildir"* .

Hukukumuzda, alıcının, akdi sorumluluk hükümleri çerçevesinde BK. 96 maddesinde, ayıba karşı tekeffül hükümleri çerçevesinde BK.Md.194'e göre hakkını araması halleri dışında, tüketicinin korunmasına ilişkin olarak yapılan düzenlemeler çerçevesinde, 23.02.1995 tarihinde kabul edilen ve 08.09.1995'de yürürlüğe giren 4077 sayılı "Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun" ile alıcının daha da lehine bir düzenleme getirilmiştir.

B. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun (TKHK)'da Yapılan Düzenleme

TKHK'un, ayıplı mallara ilişkin getirdiği yeni düzenlemeleri ele almadan önce, niçin bu yasal düzenlemeye ihtiyaç duyulduğunu incelemek gereklidir.

Avrupa Topluluğu'nun, tüketicinin korunmasına ilişkin direktif ve kararları, Topluluğa üye olma gayreti içinde bulunan Türkiye'yi, Topluluk Hukukuna uyum sağlamaya yöneltmiştir. Avrupa Topluluğu Bakanlar Konseyince 1975 yılında kabul edilen 1. ve 1981 yılında kabul edilen 2. "Tüketici Enformasyon ve Koruma Programları" ile tüketicilerin korunmasına yönelik belirli ilke ve tavsiyeler kararlaştırılmıştır. Ayrıca, Avrupa Topluluğu Konseyi, 25.09.1985 tarihinde, üye ülkelerin yasal düzenleme ve yönetsel uygulamalarında geçerli olacak bağlayıcı kurallardan oluşan "Ayıplı Mallardan Dolayı sorumluluğa İlişkin Direktif"i kabul etmiştir. Ayrıca, 24.07.1990 tarihinde "Tüketici Sözleşmelerinde dürüst olmayan koşullara ilişkin direktif"i kabul etmiştir.

Tüketicinin korunmasına yönelik olarak yapılan yasal düzenlemelerin en önemlisi sayılabilecek TKHK, ayıplı mal ve hizmetlere ait pek çok düzenleme getirmiştir. TKHK. m.4 "Ayıplı Mal ve Hizmetler" başlığı altında;

"Ambalajında, etiketinde, tanıtma ve kullanma kılavuzunda yer alan veya satıcı tarafından vaadedilen veya standardında tespit edilen nitelik ve/veya niceliğine aykırı

olan ya da tahsis veya kullanım amacı bakımından değerini veya tüketicinin ondan beklediği faydaları azaltan veya ortadan kaldıran maddi, hukuki veya ekonomik eksiklikler içeren mal veya hizmetler, ayıplı mal veya ayıplı hizmet olarak kabul edilir.

Satın alınan malın ayıplı olduğunun anlaşılması halinde; tüketici, malı teslim aldığı tarihten itibaren 15 gün içerisinde bu malları satıcı firmaya geri vererek değiştirilmesini veya ödediği bedelin iadesini veya ayıbın neden olduğu değer kaybının bedelden indirimini ya da ücretsiz olarak tamirini talep edebilir. Tüketici, bu taleplerden herhangi birisini tercihte serbesttir. Satıcı, tüketicinin tercih ettiği bu talebi yerine getirmekle yükümlüdür. Ayıplı maldan ve/veya ayıplı malın neden olduğu her türlü zarardan dolayı tüketiciye karşı satıcı, bayi, acenta, imalatçı-üretici ve ithalatçı, müştereken ve müteselsilen sorumludurlar. Satılan malın ayıplı olduğunun bilinmemesi bu sorumluluğu ortadan kaldırmaz.

Satılan malın ayıbı gizli nitelikte ise veya ayıp tüketiciden hile ile gizlenmişse, satıcı 15 gün içinde kendisine başvurulmadığını ileri sürerek sorumluluktan kurtulamaz.

Satıcı, daha uzun bir süre için garanti vermemiş ise, ayıplı maldan ve ayıplı malın neden olduğu her türlü zararlardan dolayı açılacak davalar, ayıp daha sonra ortaya çıkmış olsa bile malın tüketiciye teslim tarihinden itibaren 2 yıllık zamanaşımına tabidir. Ancak satıcı, satılan malın ayıbını tüketiciden hile ile gizlemiş ise, 2 yıllık zamanaşımı süresinden yararlanamaz.

Ayıplı hizmetler hakkında da yukarıdaki hükümler uygulanır. ayıplı hizmetin yeniden görülmesi imkansızlaşmışsa veya amaca aykırı sonuçlar doğuracak nitelikte ise, bedel iadesinde tüketicinin ayıplı hizmetten sağladığı fayda kadar indirim yapılır.

Ayıplı olduğu bilinerek satın alınan mal ve hizmetler hakkında yukarıdaki hükümler uygulanmaz.

Satışa sunulacak kullanılmış, tamir edilmiş veya ayıplı mal üzerine veya ambalajına, imalatçı veya satıcı tarafından alıcının kolaylıkla okuyabileceği şekilde "Özürlüdür" ibaresini içeren bir etiket konulması zorunludur. Bu durum, tüketiciye verilen fatura, fiş veya satış belgesi üzerinde de gösterilir.

Yalnızca ayıplı mal satan veya işyerinin bir kat ya da reyon gibi bir bölümünü sürekli olarak ayıplı mal satışına tahsis etmiş olan satıcılara yukarıdaki fıkra hükmü uygulanmaz" şeklinde ifade edilerek, alıcının ayıplı mal ve hizmetlere karşı başvurabileceği yollar çok ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

BK. açısından ayıp kavramı ile TKHK. açısından ayıp kavramı arasında fazla bir ayırım olmayıp esasen birbiri ile örtüşme mevcuttur. Burada dikkati çeken husus, satıcının sorumluluğunu kaldıran ya da sınırlayan bazı koşulların BK. açısından uygulanması geçerli olduğu halde TKHK.'da benzer hükümlerin yer almadığıdır. Gerçekten, BK.m.196'ya göre, satıcı ayıbı alıcıdan gizlemediği sürece, sorumluluğu kaldıran veya sınırlayan koşullar geçerli olabilecektir. Öte yandan, TKHK.m. 4/7 nci fıkra ve 8 nci fıkroda "Özürlü ibaresinin mal üzerine konulması veya ayıplı mallara tahsisli yerlerde yapılan satışlar" için özel düzenleme getirmiştir. Yani, satıcının sorumluluktan kurtulma imkanı bu koşulların yerine gelmesi kaydıyla sağlanmıştır.

TKHK.nun, ayıplı mallar hakkındaki düzenlenmesinin, yasa tekniği yönünden tartışılabilir yönleri mevcuttur. Burada, hukuksal sorumluluk düzenlenirken, net ve kuşku uyandırmayan ifadeler yerine, yoruma açık ifadelere yer verildiği düşüncesinde haklılık vardır.

4077 sayılı yasa m.30'da, "Bu kanunda hüküm bulunmayan hallerde genel hükümler uygulanır" hükmü ile, bu yasada düzenlenmeyen hususlarda, BK. ve MK. ile ticari satımlar yönünden TTK. hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir.

Bu bağlamda, ayıplı mal satımı ile ilgili olarak TKHK.da (m.4) yer alan düzenlemelerde hüküm bulunmadığı takdirde, BK.m.197-207 hükümlerinin uygulanacağı açıktır.

Burada vurgulanması gereken bir husus, BK. ile TKHK. arasında, tüketiciye tanınan haklar bakımından yeni yasa ile getirilen ve tüketicinin lehine olan düzenlemelerdir .

Ayıplı mallarla ilgili olarak bizi en çok ilgilendiren husus, tüketicinin, sözleşmesinin feshi halinde satıcıdan hangi zararları talep edebileceğidir. Bilindiği gibi, bir kısım yazarlar, BK.m.205/II'de belirtilen *doğrudan zararların*, ekonomik anlamda zararlar olduğu ve her türlü zararı kapsamadığını savunmaktadır. Oysa, TKHK.m.4'de *"her türlü zarar"* dan sözedilerek, zararın kapsamının çok daha geniş tutulduğu yolunda bir yoruma gelinmektedir.

Satıcı-tüketici ilişkilerini daha çağdaş anlamda ele alan yazarlar, BK.m.205/II2deki zararları da daha geniş kapsamda ele almaktadır. Örneğin, ZEVKLİLER'e göre; *"BK.m.205/II anlamında "Doğrudan doğrudan ayıptan doğan zarar örnek olarak, böcekli tahıl teslim edilmesi sonucu böceklerin alıcının stoğundaki diğer mallara da yayılması, hastalıklı hayvan teslimi sonucu hastalığın tüketicinin diğer hayvanlarına bulaşması, elektrik kaçağı olan bir aracın denemesi sırasında elektrik çarpması sonucu sakatlanma biçiminde bedeni zarar doğması ya da malın yol açtığı elektrik kontağı sonucu tüketicinin evinin ve eşyalarının yanması gibi durumlar örnek gösterilebilir" .*

ZEVKLİLERİN örneklerinde ileri sürdüğü zararların, BK.m.205 'de ifade edilen zarar kapsamında ele alınabileceği görüşü, yakın geçmişe kadar çoğunluk tarafından red edilebilecek mahiyette iken, günümüzde tüketicinin korunmasına ilişkin çalışmalar, TKHK'nun yürürlüğe girişi vb. nedenlerden dolayı konunun mahkeme kararlarında somutlaşacağını da göstermektedir. Bu çerçevede, TKHK. m. 4/IV'de sözedilen

"Her türlü zarar"ın yorumu büyük önem taşımaktadır. Aynı maddenin II nci fıkrasında, zarardan doğan sorumluluğun müteselsil olduğu ve bu zincir içinde satıcı, bayi, acenta, imalatçı-üretici ve ithalatçının yer alması ayıplı mallardan sorumlulukta, BK.undaki sözleşmenin taraflarından biri olan satıcı tarafı geniş bir yelpazede ele almıştır.BK. ile TKHK arasında, ayıplı mallara ilişkin düzenlemedeki en önemli fark buradadır. İmalatçı-Üreticinin de bu halkaya dahil edilmesi bugüne kadar Haksız fiil sorumluluğu kapsamında ele alınan "İmalatçının sorumluluğu"nu yeni bir düzenleme ile karşı karşıya bırakmıştır. Tüketiciler, artık haksız fiil hükümlerine göre değil istedikleri takdirde TKHK.m.4'e göre de her türlü zarar için satış zinciri içindeki herkese karşı dava açabilecektir. Bu durumda, BK ile TKHK hükümlerinin yarıştığı söylenebilecektir.

Taraflar konusunda belirtilmesi gereken diğer bir husus ise, bu zincire "pazarlama şirketleri, toptancı, perakendeci vb." araçların da dahil edilmesi gerektiğidir. Çoğu kez, yapımca ile tüketici arasında doğrudan temas bulunmamaktadır.

MEYDANA GELEN ZARARLARIN SÖZLEŞME DIŞI SORUMLULUK KAPSAMINDA TAZMİNİ

I. Genel

A- Sözleşme Dışı Sorumluluk Kavramı, Çeşitleri ve Yapımcının Sorumluluğu

1) Sözleşme Dışı Sorumluluk Kavramı ve Sözleşmeden Doğan Sorumluluktan Farkları

BK.m.51, sorumluluk sebeplerini üçe ayırmıştır.Bunlar, haksız fiil, sözleşme (akid) ve kanun'dur.

Sözleşmeden doğan sorumluluk konusuna yukarıda değinilmiştir. Diğer sorumluluk sebeplerinden olan haksız fiil, BK.m.41'de düzenlenmiştir.

BK.m.51'e göre, bir kanun veya bir kanun hükmü de sorumluluk sebebi olabilir. Kanunun, sorumluluk sebebi saydığı hallerde, zararın başkasına yükletilmesi için, bunun kusurlu bir davranış veya sözleşmeden doğması gerekmez. Gerçekleşen zarar, kusur ve sözleşmeden bağımsız olarak kanun gereği başka bir kişiye yükletilir. Buna en iyi örnek, sebep ve özellikle tehlike sorumluluklarıdır.

Sözleşme dışı sorumluluk sadece kusura dayanan haksız fiil sorumluluğundan ibaret değildir. Günümüzde, teknik olanakların gelişmesi ve insanlar arasındaki ilişkilerin karmaşıklaşması neticesinde, kusur ilkesinin yetersizliği kabul edilmiş ve *kusura dayanmayan sözleşme dışı sorumluluk* çağdaş hukuk sistemlerindeki yerini almıştır.

Sözleşmeden doğan sorumluluk ile haksız fiil sorumluluğu arasındaki başlıca farklar şöyle sıralanabilir:

a) Kaynakları Bakımından

Sözleşmeden doğan sorumlulukta, borç ilişkisinin yüklediği davranışa (borca) aykırılıktan meydana gelen *zarar giderimi* sözkonusudur. Oysa, sözleşme dışı sorumlulukta (haksız fiil), önceden var olan bir hukuksal bağ dışında, genel davranış kurallarına aykırılık sonucunda meydana gelen bir zararın giderimi sözkonusudur.

b) İspat yükü Bakımından

Sözleşmeden doğan sorumlulukta, borçlunun kusurlu olmadığını ispatlaması (BK.m.96), sözleşme dışı sorumlulukta (haksız fiil sorumluluğu) zarar görenin, zarar verenin kusurunu ispatlaması (BK.m.42) gerekmektedir.

c) Zamanaşımı Bakımından

Sözleşmeden doğan sorumlulukta zamanaşımı süresi 10 yıl (BK.m.125), haksız fiilde zamanaşımı süresi, 1 yıldır (BK.m.60).

d) Zarar verenin Temyiz Kudreti Bakımından

Sözleşmeden doğan sorumlulukta, mümeyyiz ve reşit olmak ya da yasal temsilcinin muvafakatını veya onayını almak gerekir. Oysa, haksız fiil sorumluluğunda, sadece mümeyyiz olmak yeterlidir.

e) Sorumluluğu Daraltmak veya Kaldırmak Yönünden

Kamu düzenine aykırı düşeceği için, haksız fiil failinin, sorumluluktan kurtulacağına ilişkin olarak, başlangıçta yapılan anlaşmalar geçersizdir. Oysa, BK.m.99/100 çerçevesinde, sözleşmeden doğan sorumluluğun daraltılması veya kaldırılması için sözleşmenin kurulduğu sırada, tarafların mutabakatına izin verilmiştir.

f) Sorumlulukta Teselsül Yönünden

Haksız fiil sorumluluğunda, BK.m.50 ve 51 çerçevesinde, müteselsil sorumluluk yürür. Sözleşmeden doğan sorumlulukta ise, teselsül için sözleşmede açıklık olmalıdır.

2) Sözleşme Dışı Sorumluluğun Çeşitleri

Sözleşme dışı sorumluluk halleri, kusurlu ve kusursuz sorumluluk olmak üzere iki ana bölümde ele alınmaktadır. Sözleşme dışı sorumluluk kapsamında ele alınan Yapımcının sorumluluğu, konumuz bakımından önem taşımaktadır.

3) Yapımcının (İmalatçının) Sorumluluğu

Sözleşmeden doğan sorumluluk hukukunda, ayıplı malın doğurduğu zararların tazmini ile ilgili olarak doktrinde, farklı görüşler bulunmaktadır. Bir kısım yazarlar, BK.m.205/II'de yer alan "doğrudan zarar" kapsamına fiili ve menfi zararların yanısıra refakat eden (sonuç) zararları dahil etmiş, bazı yazarlar ise bu maddede yer alan zarar kapsamına sadece fiil ve menfi zararların girdiğini, refakat eden (sonuç) zararların ise satıcıya yüklenemeyeceğini, bunun için yapımcının (imalatçının) sorumluluğuna başvurulması gerektiğini ileri sürmüşlerdir

Sözleşme dışı sorumluluk ile sözleşmeden doğan sorumluluk hükümleri ile ilgili doktrindeki bu tartışma, 1995 yılında kabul edilen "Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun" ile kısmen de olsa sona erebilir. Çünkü, TKHK.m.4/II'de, *ayıplı malın neden olduğu her türlü zarardan dolayı satıcı, bayi, acente, imalatçı-üretici ve ithalatçı'nın müştereken ve müteselsilen* sorumlu olduğu hükme bağlanmıştır . Bu durumda, alıcının karşı tarafında bulunan herkes, zarardan sorumlu tutulabilir. Yani, tüketiciye karşı sorumlu olacak kişilerin çevresi genişletilmiştir. Tüketicinin, zararın tamamı için, bunlardan dilediğinin sorumluluğu yoluna başvurabilmesi için, ayıp ile, herbirinin üretim faaliyet arasında bir illiyet bağının bulunması gerekir .

İmalatçı-üretici, "Kamu kurum ve kuruluşları da dahil olmak üzere tüketiciye sunulmuş olan mal veya hizmetleri ya da bu mal ve hizmetlerin hammaddelerini yahut ara mallarını üretenler" olarak tanımlanmaktadır.

İmalatçının sorumluluğunun gerçekleşmesi için iki koşul gereklidir :

a) Mamul piyasaya sürülmüş olmalıdır.

b) Mamule refakat eden zarar doğmuş olmalıdır.

Doğan zararın tazminini talebe sadece mamulü alan veya kullanan kişiler değil, mamulle herhangi bir ilişkisi olmadığı halde, mamuldeki ayıbın sebep olduğu olay nedeniyle mal ve bedeni varlıkları zarar gören herkes dahildir.

II- Haksız Fiil (Kusur) Sorumluluğu İmalatçının Haksız Fiilden Doğan Sorumluluğu

A. Haksız Fiil Kavramı ve Unsurları

Genel davranış kurallarını, hukuka aykırı ve kusurlu olarak ihlal eden ile zarara uğrayan arasında borç ilişkisine benzer bir ilişki oluşur ve bunun sonucu olarak, zarar veren tazminle yükümlü tutulur .

Haksız fiilden doğan ilişkide, alacaklı, zarar gören kişidir, zarar gören kişi de borçludur. Bu ilişki, zarar gören kişiye *alacak hakkı* kazandırır, zarar verene ise, *zararı tazmin yükümü* yükler .

BK.'da birinci bölüm, ikinci kesimde "Haksız Muameleden Doğan Borçlar" başlığı altında "Haksız Fiil" sorumluluğu düzenlenmiştir.

Bir kimsenin, BK.m.41 anlamında haksız fiil sorumluluğunun gerçekleşmesi için, onun hukuka aykırı bir fiil ile kusurlu bir davranış sonucu bir başkasına zarar vermesi ve gerçekleşen zarar ile zarar verici fiil arasında uygun bir illiyet bağı bulunması gerekir .

1) Fiil (Davranış)

İmalatçının, haksız fiil hukukuna göre sorumlu tutulabilmesi için, bir fiil ile

mamulü kullanana bir zarar vermiş olması gerekir. Bu zarar, olumlu bir davranışla bir işi yapmak şeklinde olabileceği gibi, olumsuz bir davranış şeklinde de, ortaya çıkabilir.

2) Hukuka aykırılık

BK.m.41/l anlamında hukuka aykırılık teşkil eden haller, temel koruma normlarının, yani mutlak hakları koruyan normların ihlali ile fertlerin diğer menfaatlerini koruma amacı güden hukuk normlarının ihlalidir .

3) Zarar

BK.m.41'e göre, hukuka aykırı ve kusurlu bir eylemle zarar verilmiş olursa tazminat borcu doğar.

Burada, "zarar" dan sözedilmekle birlikte, tanımı doktrin ve yargı organlarına bırakılmıştır. Bazı yazarlar, BK.m.41 kapsamında, sadece dar anlamda, malvarlığı zararının anlatılmak istendiğini ileri sürmektedir. Yargıtay'ın bazı kararlarında da zararın bu anlamının vurgulandığı görülmektedir .

Doktrinde bir kısım yazarlar ise, malvarlığında meydana gelen zararın geniş olarak yorumlanması gerektiğini ileri sürmektedir .

4) Uygun İlliyet Bağı

Haksız fiilden dolayı sorumluluğun sözkonusu olabilmesi için, zararla fiil arasında bir sebep-sonuç ilişkisinin olması gerekir. İlliyet bağı, sadece kusur sorumluluğunda değil, aynı zamanda akdi sorumlulukta ve kusursuz sorumlulukta da aranmaktadır.

5) Kusur

BK.m.41'de yerini bulan kusur sorumluluğunun ana unsuru olan kusur, hakim görüşüne göre, hukuk düzeninin kınadığı davranış biçimidir. Kusur, herşeyden önce hukuka aykırı bir davranışı gerektirir.

ZARARLARIN KUSURSUZ SORUMLULUK ÇERÇEVESİNDE TAZMİNİ

I. Genel

A. Kusursuz Sorumluluk Kavramı ve Özellikleri

18 nci yüzyılın sonlarından itibaren sanayileşmenin hızla artması, enerji kaynaklarının bulunması, insan yaşamında özünde tehlike taşıyan faaliyetlerin yoğun olarak yer almasına neden olmuş ve bunu sonucu olarak riziko veya kusura dayanmayan veya kazadan doğan zararın dağıtılması görüşü ve haksız fiil dışında sorumluluk halleri hukuk düzenlerine girmeye başlamıştır .

Kusursuz sorumluluk, genellikle olumsuz bir biçimde, *sorumlu kimsenin kusurunu gerektirmeyen bir sorumluluk* olarak tanımlanır .

Kusur sorumluluğu ile kusursuz sorumluluk arasında, kusurun varlığı veya yokluğu açısından fark bulunmaktadır . Bu fark ise failin fiiline bağlanacak hukuki sorumluluğun koşullarını da değiştirecektir.

B. Kusursuz Sorumluluk Çeşitleri

Kusursuz sorumluluk, iki bölüme ayrılmaktadır. Bunlar, "Olağan Sebep Sorumluluğu" ve Tehlike Sorumluluğudur".

1) Olağan Sebep Sorumluluğu

Olağan sebep sorumluluğu, ya sorumlu kişinin objektif özen ve gözetim ödevini yerine getirmemesine ya da maliki bulunduğu şeydeki noksanlığa dayanmaktadır .

Olağan sebep sorumlulukları BK.m.54,55,56 ve MK.m.320'de yerini bulmaktadır. Olağan sebep sorumlulukları, çevre için özel ve tipik bir tehlike arz etmezler. Kusur sorumluluğu ile tehlike sorumluluğu arasında kaldıkları değerlendirilebilir.

2) Tehlike Sorumluluğu

a) Kavram

Tehlike sorumluluğu, İsviçre Hukukunda, özellikle ağır bir tehlikeyi taşıyan faaliyetleri, işletmeleri veya faaliyetleri yürüten veya işletenler için özel kanunlarla tanınan bir sorumluluktur .

b) Yapımcının Sorumluluğunun Tehlike Sorumluluğu Kapsamında Ele Alınması

Doktrinde, son yıllarda imalatçının sorumluluğunun tehlike sorumluluğu ilkelerine uygun olarak çözümlenmesi konusunda önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Özellikle,

Kusur sorumluluğunda, failin, toplumun kendisinden beklediği özeni göstermemesi sonucu ortaya çıkan bir zarar sözkonusudur. Öte yandan, zarar gören, failin kendisinden beklenen özeni göstermediğini ispat etmekle, ya da ispat yükünün tersine çevrildiği durumda, fail kendisinden beklenen özeni gösterdiğini ispatlamadığı zaman zarardan sorumlu tutulacaktır.

Kusur sorumluluğunun temeli kusurun varlığına dayandırılmıştır Tehlikeli faaliyetlerde ise imalatçının kendisinden beklenen tehlikeyi uzaklaştırma yükümlülüğünü yerine getirmesiyle veya bunu ispatlamasıyla sorumluluktan kurtulması mümkündür. Tehlikeli faaliyetlerde, tehlikenin uzaklaş-

tırma prensibi, imalat aşamasında daha denetimli olarak yapılabilmekteyken, mamul tüketicinin kullanım alanına girdikten sonra, tehlikenin ortaya çıkması ne derece engellenebilecektir?

İşte, tehlike unsurunun yer aldığı imalat modellerinde, imalatçının sorumluluğunun, kusur sorumluluğunun dar kalıplarından çıkarılıp, tehlike sorumluluğunun geniş çerçevesinde ele alınması gerekmektedir. Yani, **içinde kusurun bulunmadığı fakat tehlikenin yer aldığı hallerde doğan boşluk tehlike sorumluluğu ile doldurulmalıdır.**

Avrupa Topluluğu Konseyi'nin 14.04.1975 tarihli "Tüketicilerin Bilgilendirilmesi ve Korunması Politikası için Avrupa ekonomik Topluluğu Birinci Programı"nda, Topluluğun tüketicinin korunmasına ilişkin politikasının, tüketicinin sağlığının, güvenliğinin ve ekonomik çıkarlarının korunması olduğu açıkça belirtilmiş ve bunun için imalatçının sorumluluğu meselesinin hallini öngören hükümlerin yeknesaklaştırılması istenmiştir. Bu kapsamda, Avrupa Topluluğu ülkelerinde birçok özel yasada, kişi ve çevre sağlığına zararlı ve tehlikeli olabilecek mal ve hizmetlerin, satışa sunulmadan önce kontrol ve izin zorunluluğu getirilmiştir. Benzer şekilde, üye devletler tarafından, imalatçının sorumluluğu ile ilgili bazı prensipler benimsenmiştir. Bunlar;

- İspat yükü ters çevrilmiş bir kusur sorumluluğu: Bu prensip, Alman Hukukunda benimsenmiştir. Ancak, bu prensip, kusuru esas alması nedeniyle, imalatçının sorumluluğu meselesinin çözümünde üye devletler tarafından benimsenmemiştir .

- Objektif sorumluluğa bir ilave yapılarak kabul edilecek sorumluluk şekli: Burada, saf bir objektif sorumluluk değil, biraz daha yumuşatılmış bir sorumluluk şekli öngörülmektedir .

- Malı elinde bulunduranın doğan zarardan objektif sorumluluğu: Bu sorumluluk nevi, Fransız Hukukunda kabul edilmiştir.

-Bir nevi sosyal sigortanın kabulü: ABD'nin bazı eyaletlerinde ve Yeni Zelanda'da motorlu taşıtların neden olduğu zararlar için bu sorumluluk şekli kabul edilmiştir.

Görüldüğü gibi, Avrupa Topluluğuna üye ülkelerde sadece, tehlike sorumluluğunun kabul edildiği bir sorumluluk türü mevcut değildir. Burada, çoğunlukla kabul edilen ve esasen TKHK'nun da etkilendiği düşünce, imalatçının, haksız fiilden farklı bir düzenlemede olması, ancak bu düzenlemenin tehlike sorumluluğu ile haksız fiil sorumluluğunun bazı taraflarını almasıdır.

C. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un Tehlike Sorumluluğuna Yönelik Getirdiği Yenilikler

4077 sayılı TKHK.18 maddesinde "*Zararlı ve Tehlikeli Mal ve Hizmetler*" başlığı altında, "*Tüketicinin kullanımına sunulan mal ve hizmetlerin kişi ve çevre sağlığına zararlı veya tehlikeli olabilmesi durumunda, bu malların emniyetle kullanılabilmesi için üzerine veya ekli kullanım kılavuzlarına, bu durumla ilgili açıklayıcı bilgi ve uyarılar açıkça görülecek ve okunacak şekilde konular veya yazılır. Bakanlık, hangi mal veya hizmetlerin açıklayıcı bilgi ve uyarıları taşınması gerektiğini ve bu bilgi ve uyarıların şeklini ve yerini Türk standartları Enstitüsü ile birlikte tespit ve ilanla görevlidir*" şeklinde yer alan düzenleme ile, zararlı ve tehlikeli mal ve hizmetlerin tüketicinin kullanım alanına girmeden önce, alınacak tedbirler dile getirilmiştir. Burada, ağırlıklı olarak vurgulanan husus, tüketiciyi bilgilendirme ve uyarma yükümlülüğüdür. Bu yükümlülük, kaynağını MK.m.2'den almaktadır. Aynı Kanun'un 21 nci maddesinde yapılan düzenleme ile, "Tüketici Konseyi" kurulması hükme bağlanmıştır. Bu Konseyin, tehlikeli mal ve hizmetlerden tüketicinin zarar görmelerini engellemek üzere, tehlikeli ürünün satışını yasaklayabileceğini veya satıcının malı piyasadan çekmesini sağlayabileceğini, bu konuda tüketicileri uyarma kampanyası açabileceğini ileri sürülmektedir .

TKHK 25/IV'de, "*...18 nci maddesi uyarınca, mecburi standardına aykırı olarak imal edilen malın, tüketicinin can ve mal güvenliği ve sağlığı ile doğrudan ilgisinin bulunması ve standardına intibak ettirilmesinin imkansız olması hallerinde, tüketici mahkemesinin, doğrudan veya Bakanlığın başvurusu üzerine üretim ve satışın engellenmesi için işyerinin kapatılmasına ve malın müsaderesine ve gerektiğinde tüketim ve kullanım amacıyla elinde bulunduranlardan toplatılmasına karar verebileceği.*" hükme bağlanmıştır .

TKHK'da, imalatçının sorumluluğunun belirlenmesinde, haksız fiil ile tehlike sorumluluğu ilkelerinden hangisinin esas alındığına dair tam bir netlik yok gibi görünse de, Kanunun hazırlanış safhasında, Avrupa Topluluğunun "Tüketicinin korunmasına ilişkin" düzenlemelerinden etkilendiği gözönüne alınarak, tüketicinin lehinde esaslar olduğu, bu bağlamda da tehlike sorumluluğu ilkelerinin izlerini taşıdığı sonucuna varılabilir.

KAYNAKÇA:

- EREN, Fikret "Borçlar Hukuku Genel Hükümler"
- EDİS, Seyfullah "Satıcının Ayıba Karşı Tekeffül Borcu"
- ZEVKLİLER, Aydın "Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun"
- ÖZTAN, Bilge "İmalatçının Sorumluluğu"
- YAVUZ, Cevdet "Satıcının Satılanın Ayıplarından Sorumluluğu"
- TANDOĞAN, Haluk "Kusura Dayanmayan Sözleşme Dışı Sorumluluk"
- TÜRK-İŞ, "Tüketicinin Korunması Mevzuatı"





MEVZUAT

Hazırlayan: Av. Füsün Gökçen

01 Mayıs 2000 - 30 Haziran 2000 tarihleri arası

Resmi Gazete'de

yayımlanmış bulunan ve

Endüstri İlişkileri konularına ilişkin Mevzuat

R.G. 05 Mayıs 2000 - Sayı: 24040

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

Tüzükler

Karar Sayısı: 2000/369

Ekli "Seferberlik ve Savaş Hali Tüzüğünde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Tüzük"ün yürürlüğe konulması; 2941 sayılı Seferberlik ve Savaş Hali Kanunu'nun 19 uncu maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nca 06.03.2000 tarihinde kararlaştırılmıştır.

SÜLEYMAN DEMİREL

CUMHURBAŞKANI

Seferberlik ve Savaş Hali Tüzüğünde Değişiklik

Yapılmasına İlişkin Tüzük

Madde 1- 24.05.1990 tarihli ve 90/500 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla yürürlüğe konulan Seferberlik ve Savaş Hali Tüzüğü'nün 83 üncü maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Ölen, askerliğe elverişsiz hale gelen, 99 uncu maddenin (B) fıkrası gereğince ertelenen veya barış döneminde yukarı haddi bir yıldan çok şahsi hürriyeti bağlayıcı cezayı, seferberlik ve savaş hallerinde ağır hapis veya aşağı haddi beş yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren suçlardan haklarında soruşturma ve kovuşturma yapılanlarla seferberlik ve savaş hallerinde bir yıldan fazla hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkum olanların seferberlik ve savaş hallerinde bir yıldan fazla hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkum olanların sefer görev emirleri kaldırılır ve verilmiş sefer görev emirleri geri alınır."

Madde 2- Danıştay'ca incelenen bu Tüzük yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 3- Bu Tüzük hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

----- Çimento İşveren Mevzuat Eki -----

R.G. 05 Mayıs 2000 - Sayı: Mükerrer

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

Bakanlar Kurulu Kararı

Karar Sayısı. 2000/542

Ekli listede adları belirtilen sendikaların karşılarında gösterilen işyerlerinde uygulanmakta olan grevin, milli güvenliği bozucu nitelikte görüldüğünden 60 gün süreyle ertelenmesi; 05.05.1983 tarihli ve 2822 sayılı Kanunun 33 üncü maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nca 05.05.2000 tarihinde kararlaştırılmıştır.

SÜLEYMAN DEMİREL

CUMHURBAŞKANI

05.05.2000 Tarihli ve 2000/542 Sayılı

Kararnamenin Eki

LİSTE

SENDİKA

İŞYERİ ADI

Lastik-İş Sendikası

Türk Pirelli Lastikleri A.Ş.

Lastik-İş Sendikası

Good-Year Lastikleri A.Ş.

Lastik-İş Sendikası

Bridgestone Sabancı Las. San. A.Ş.

----- Çimento İşveren Mevzuat Eki -----

R.G. 06 Mayıs 2000 - Sayı: 24041

YASAMA BÖLÜMÜ

TBMM Kararı

Anayasa Mahkemesi Başkanı Ahmet Necdet Sezer'in Cumhurbaşkanlığına Seçildiğine Dair Karar

Karar No.695

Karar Tarihi: 05.05.2000

Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun 05.05.2000 tarihli 90 ıncı Birleşiminde, Anayasa Mahkemesi Başkanı Ahmet Necdet Sezer (330) oy ile Türkiye Cumhurbaşkanı seçilmiştir.

----- Çimento İşveren Mevzuat Eki -----

Hazine Müsteşarlığından:

**Tabii Afetten Zarar Gören Yatırımların
(Küçük ve Orta Boy İşletmeler Dahil)
Ekonomiye Kazandırılması Hakkında Karar'ın
Uygulanmasına İlişkin Tebliğde Değişiklik
Yapılmasına Dair Tebliğ
(Tebliğ No: 2000/1)**

Madde 1- 31.12.1999 tarihli ve 23923 sayılı 2. Mükerrer Resmî Gazete'de yayımlanan 99/1 sayılı Tabii Afetten Zarar Gören Yatırımların (Küçük ve Orta Boy İşletmeler Dahil) Ekonomiye Kazandırılması Hakkında Karar'ın Uygulanmasına İlişkin Tebliğ'in 9 uncu maddesinin birinci aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Afet bölgesindeki komisyonlarca hazırlanan raporlara göre zarar gördüğü belirlenen yatırımların teşvik belgeli olup olmadığına bakılmaksızın bulunduğu illerde ilgili mercilerce zemin etütleri yapılmış ve depreme dayanıklılığı resmi belgelerle tevsik edilmiş olan yerler ile Organize Sanayi Bölgelerine veya afet bölgesi dışındaki normal ve kalkınmada öncelikli yörelere komple taşınmaları ile mal veya hizmet üretimine yönelik kısmi taşınmaları ve taşınılan yerde depreme dayanıklı inşaat yapımları ve faaliyetlerini sürdürmeleri şartıyla, sadece taşınma giderlerinin (söküm, nakliye, montaj) %50'si oranında ve 100 milyar Türk Lirasını geçmemek üzere yatırımcılara fon kaynaklarından proje bázında taşınma kredisi tahsis edilebilir."

Madde 2- Aynı Tebliğ'in 11 inci maddesine aşağıdaki fıkralar ilave edilmiştir.

"Komisyon raporları ile hasarlı olduğu tespit edilen yatırımların hasarlı olan kısmına ilişkin olarak 17.08.1999 tarihinden itibaren yapılmış olan harcamalar tevsik edilmesi kaydıyla düzenlenen teşvik belgeleri kapsamında 99/1 sayılı Tebliğ'in 7 nci ve 8 inci maddelerindeki yatırım ve/veya işleme kredisi ile 9 uncu maddesindeki taşınma kredisinden istifade ettirilebilir.

Teşvik belgelerinde öngörülen fon kaynaklı kredilere ilişkin olarak yatırımcılar tarafından yukarıda belirtilen tarihten itibaren yapılan harcamalarla ilgili belgelerin teşvik belgesi ile birlikte aracı bankaya ibrazı halinde Bankaca yapılacak değerlendirme sonucunda doğrudan kredi tahsisi yapılabilir. Öngörülen fon kaynaklı toplam kredinin bakiyesi ise bu maddede belirtilen esaslar çerçevesinde kullanılabilir."

Yürürlük

Madde 3- Bu Tebliğ 24.12.1999 tarihinden geçerli olmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 4- Bu Tebliğ hükümlerini Hazine Müsteşarlığı'nın bağlı olduğu Devlet Bakanı yürütür.

----- Çimento İşveren Mevzuat Eki -----

R.G. 11 Mayıs 2000 - Sayı: 24046

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

Yönetmelikler

Karar Sayısı: 2000/462

Ekli "Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Daimi Kadrolarına İlk Defa İşçi Olarak Alınacaklar Hakkında Uygulanacak Sınav Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik'in yürürlüğe konulması; Çalışma ve sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın 21.02.2000 tarihli ve 004544 sayılı yazısı üzerine, Bakanlar Kurulu'nca 24.03.2000 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Süleyman DEMİREL

CUMHURBAŞKANI

Kamu Kurum ve Kuruluşlarının

Daimi Kadrolarına İlk Defa İşçi Olarak Alınacaklar

Hakkında Uygulanacak Sınav Yönetmeliğinde

Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik

Madde 1- 18.05.1983 tarihli ve 83/6750 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla yürürlüğe konulan Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Daimi Kadrolarına İlk Defa İşçi Olarak alınacaklar Hakkında Uygulanacak Sınav Yönetmeliğinin 11 inci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"c) Sınava gireceklerin, en az orta öğretim kurumlarının bir meslek alanından mezun olmak veya en az ilköğretim (orta okul) mezunu olmak kaydıyla meslek alanında işin niteliğine uygun kalfalık ve/veya ustalık belgesine ya da meslek standartlarına uygun olarak alınmış sertifikaya veya sürücü belgesine sahip bulunmak,"

Madde 2- Aynı Yönetmeliğe aşağıdaki ek madde ilave edilmiştir.

"Ek Madde 3- Kamu kurum ve kuruluşları, bu Yönetmeliğın 11 inci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde belirtilen eğitim düzeyi ve mesleki belgeye sahip olmayanlar ile diploma, kalfalık ve/veya ustalık belgesi, sertifika ve sürücü belgesi türünden bir belge gerektirmeyen mesleği olanlardan istihdam edilecek işçileri, yazılı ve sözlü sınava tabi tutmadan Kurumun gönderdiği listeler esas alınmak suretiyle Noter huzurunda yapılacak kur'a çekimi ile belirlerler. Kur'ada asıl ve yedek listeler tespit edilir. Kur'ada kazanan adayların atanabilmeleri için 11 inci maddenin birinci fıkrasının (c) bendi dışındaki şartlar ile iş ilanında aranan koşullara sahip olmaları gerekir. Bu maddenin uygulanmasıyla ilgili esaslar, merkezi sınavın tatbikine ilişkin Ek Madde 1'e göre hazırlanacak olan usul ve esaslarla gösterilir."

Madde 3- Aynı yönetmeliğın 9 uncu maddesinin son fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

Madde 4- Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 5- Bu Yönetmelik hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

----- Çimento İşveren Mevzuat Eki -----

R.G. 15 Mayıs 2000 - Sayı: 24050

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

Yönetmelik

Karar Sayısı: 2000/660

Ekli "Mal Bildiriminde Bulunulması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik'in yürürlüğe konulması; 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu'nun 22 nci maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nca 25.04.2000 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Süleyman DEMİREL
CUMHURBAŞKANI

Mal Bildiriminde Bulunulması Hakkında

Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına

Dair Yönetmelik

Madde 1- 10.08.1990 tarihli ve 90/748 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Mal Bildiriminde Bulunulması Hakkında Yönetmeliğin 7 nci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

"Ayrıca, müsteşarlar, merkez teşkilatları ile varsa bağlı ve ilgili kuruluşlarında görevli her düzeydeki kamu personelinin mal bildirimlerinin verilmesi, verilen mal bildirimlerine ilişkin olarak 18 nci madde uyarınca gerekli inceleme ve karşılaştırmaların yapılmasını sağlamak ve bu çerçevede yapılacak çalışmalar sonucunda, gerekli görülen hallerde personelin mal bildirimleri hakkında ilgili denetim birimlerinde inceleme yapılması için girişimde bulunmak veya konuyu Cumhuriyet başsavcılıklarına bildirmekle görevli ve sorumludur."

Madde 2- Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 3- Bu Yönetmelik hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

----- Çimento İşveren Mevzuat Eki -----

R.G. 18 Mayıs 2000 - Sayı: 24053

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

Bakanlar Kurulu Kararı

Karar Sayısı: 2000/575

Ekli "588 Sayılı Konut Edindirme Yardımı Hesaplarının Tasfiyesine Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Uygulanmasına İlişkin Karar"ın yürürlüğe konulması; Devlet Başkanlığı'nın 10.04.2000 tarihli ve 00539 sayılı yazısı üzerine, adı geçen Kanun Hükmünde Kararnamenin 1 inci maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nca 01.05.2000 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Süleyman DEMİREL
CUMHURBAŞKANI

588 Sayılı Konut Edindirme Yardımı

Hesaplarının Tasfiyesine Dair Kanun Hükmünde

Kararnamenin Uygulanmasına İlişkin Karar

Madde 1- Mülga 11.11.1986 tarihli ve 3320 sayılı Kanun uyarınca adlarına Konut Edindirme Yardımı yatırılan kişiler veya bunların kanuni mirasçıları, 588 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 1 inci maddesine göre hak sahibi sayılırlar.

Madde 2- T. Emlak Bankası Anonim Şirketi nezdindeki Konut Edindirme Yardımı hesapları; bu hesaplardan Kamu Ortaklığı Fonu, T.C. Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı ve Türkiye Elektrik Üretim, İletim A.Ş. lehine yapılan borçlandırmaları da kapsar. Yukarıda belirtilen kurumlardan halen borçları bulunanların; 01.01.2000 tarihi itibarıyla borçlarına tekabül eden tutarlar, nakit veya esasları Yüksek Planlama Kurulu'nca belirlenecek 01.01.2000 vade başlangıç tarihli tahvillerle, bu Kararın yürürlüğe girmesinden itibaren 60 gün içerisinde T. Emlak Bankası A.Ş.'ne ödenir.

Konut Edindirme Yardımı hesaplarında toplanan tutarlar ile bu tutarlardan yukarıda belirtilen kurumlar lehine yapılan borçlandırmaların (anılan kurumlar için borçlarını nakit olarak ödemeleri halinde geçerli olacaktır.) 29.12.1999 tarihi esas alınmak üzere belirlenen anapara ve faiz toplamları, devre konu gayrimenkullerin mahkeme değer tespit tarihine kadar geçecek süre içerisinde; mülga 3320 sayılı Kanun hükümleri doğrultusunda T. Emlak Bankası A.Ş.'nin 6 aylık mevduata uyguladığı faiz oranı üzerinden banka tarafından nemalandırılır.

Madde 3- Hak sahiplerinin, bu Kararın 7 nci maddesi uyarınca ilgili bakanlık tarafından yapılan ilanı müteakip başvuruları üzerine; adlarına yatırılan Konut Edindirme Yardımı ve nemaları karşılığında, Emlak Konut A.Ş.'nin Emlak Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı A.Ş.'ne dönüşümünden ve hisse senetlerinin Sermaye Piyasası Kurulu'nca kayda alınmasından sonra ilgili mevzuata göre hisse senetleri teslim edilir. Hisse senedi devredilinceye kadar geçecek süre içerisinde Emlak Konut A.Ş. ve bu şirketin dönüşeceği Emlak Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı A.Ş.'deki hak sahiplerinin hisse senedinden doğan mali ve yönetsel haklarını, T.C. Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı temsil eder. Ancak, bedelli sermaye artırımı söz konusu olduğunda rüçhan hakları, Başbakanlık Toplu Konut İdaresi başkanlığına kullanılmaz; kullanılmayan rüçhan haklarına ilişkin kuponlar ilgili mevzuat hükümlerine göre paraya çevrilir. Mali hakların kullanılması neticesinde elde edilen nakit, Yüksek Planlama Kurulunca belirlenecek esaslar dahilinde Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı tarafından nemalandırılır. Ancak, bu paralar hiçbir şekilde Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı ihtiyaçları için kullanılmaz.

Hak sahiplerine, payları oranında nominal değerleri üzerinden verilecek hisse miktarı, 28.07.1981 tarihli ve 2499 sayılı Kanun ve ilgili diğer mevzuat çerçevesinde yapılacak değerlendirme esas alınarak tespit edilir.

Emlak Konut A.Ş.'nin gayrimenkul yatırım ortaklığına dönüşmesi hisse senetlerinin Sermaye Piyasası Kurulu kaydına alınması, yönetimin, yöneticilerin nitelikleri, faaliyet konuları ve portföy sınırlamaları ile kamuoyu aydınlatma ve diğer hususlarda Sermaye Piyasası Kanunu ve ilgili mevzuat hükümleri uygulanır. Ancak hisse senetlerinin Sermaye Piyasası Kurulu'nca kayda alınması, 2499 sayılı Kanun çerçevesinde halka arz sayılır.

Madde 4- Bu Kararın 7 nci maddesine göre hak sahiplerinin tespitini müteakip ilanı tarihinden itibaren 10 yıl içerisinde usulüne uygun şekilde başvurmayan hak sahiplerini hisse senedi teslimine ilişkin talep hakları Borçlar Kanununun 175 inci maddesinde öngörülen 10 yıllık zamanaşımına tabidir. Bu süreden sonra yapılacak talepler dikkate alınmaz.

Zamanaşımına uğrayan hak sahiplerine ait hisse senetleri, T.C. Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığına devredilir.

Madde 5- 588 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin yürürlüğe girdiği 29.12.1999 tarihinden önce Konut Edindirme Yardımından faydalanmak için müracaatını tamamlamış olan hak sahiplerinin hakları saklıdır. Bunların istekleri halinde Konut Edindirme Yardımı faydalandırılmaları mülga 3320 sayılı Kanun hükümleri ve ilgili diğer mevzuat çerçevesinde yapılır.

Madde 6- Bu Karar'ın yürürlüğe girmesini müteakip altı ay içerisinde, daha önce 3320 sayılı Kanun'un 4 üncü maddesi uyarınca Konut Edindirme Yardımı hesaplarına tahakkuk ettirmek ve ilgili Bankaya devretmekle görevli kurum veya

kuruluşlar, hak sahipleri adına yapılan yardım tutarları ile emekli/sigorta sicil numaralarının yer aldığı listeleri T. Emlak Bankası A.Ş. Genel Müdürlüğüne göndereceklerdir. Ayrıca, bu kurum ve kuruluşlarca talepte bulunan hak sahiplerine Konut Edindirme Yardımı bilgilerinin yer aldığı onaylı bir belge verilir. Listelerin gönderilmemesi veya eksik ya da yanıltıcı verilmesi halinde, sorumlulukları hakkında ilgili hükümler saklıdır.

Madde 7- Hak sahiplerinin tespiti, hisse senedi başvuru ve teslimine ilişkin usul ve esaslar Sermaye Piyasası Kurulunun görüşü alınarak, T. Emlak Bankası A.Ş.'nin ilgili olduğu Bakanlıkça çıkarılacak tebliğ ile belirlenir.

Madde 8- Bu Karar yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 9- Bu Kararı Başbakanlık yürütür.

----- Çimento İşveren Mevzuat Eki -----

R.G. 21 Mayıs 2000 - Sayı: 24055

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

Tebliğler

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığından:

4447 Sayılı İşsizlik Sigortası Kanununun

Uygulanmasına İlişkin 1 Nolu Tebliğ

Bu Tebliğin amacı; İşsizlik Sigortası uygulamasına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

1. KAPSAM

İşsizlik Sigortası; 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 2 nci maddesine göre bir hizmet akdine dayanarak bir veya birkaç işveren tarafından çalıştırılan sigortalıları, aynı Kanununun Geçici 20 nci maddesinde açıklanan sandıklara tabi olan sigortalılar ile müteakabiliyet esasına dayalı olarak ülkemizde çalışan yabancı işçileri kapsamaktadır.

Anılan sigorta dalı kapsamına; 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 3 üncü maddesinde belirtilen sigortalı sayılmayanlar, 85 inci maddesine göre isteğe bağlı sigortalılar, 86 nci maddesine göre topluluk sigortasına tabi sigortalılar, aynı Kanununun Geçici 20 nci maddesi kapsamında olmakla birlikte memur veya 22.01.1990 tarihli ve 399 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Personel Rejiminin Düzenlenmesi ve 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye tabi sözleşmeli statüde bulunanlar, 5590 sayılı "Ticaret ve Sanayi Odaları, Ticaret Odaları, Sanayi Odaları, Deniz Ticaret Odaları, Ticaret Borsaları, Türkiye Ticaret Sanayi, Deniz Ticaret Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği" Kanunu kapsamında çalışan sözleşmeli ve geçici personel ile hizmetliler, herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşundan gelir veya aylık alıp da sosyal güvenlik destek primi ödeyerek ya da ödemeksizin çalışanlar, 2925 sayılı Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanununun 2 nci maddesinde belirtilen isteğe bağlı sigortalılar dahil değildir.

İşsizlik sigortası kapsamında olup, 01.06.2000 tarihinde sigortalı olarak çalışmakta olanlar, bu tarihten itibaren; bu tarihten sonra işe girecek olanlar ise, işe başladıkları tarihten itibaren işsizlik sigortası kapsamında sigortalı olacaktır.

2. TESCİL

506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 2 nci maddesinde tanımlanmış olan sigortalıları çalıştıran gerçek ve tüzel kişiler "İşveren", bu sigortalıların çalıştırıldıkları yerler de "İşyeri" sayıldığından, bu sigortalılar açısından Sosyal Sigortalar Kurumunca İşsizlik Sigortası primlerinin tahsili için ayrıca işyeri dosyası tescil edilmeyecektir. 506 sayılı Sos-

yal Sigortalar Kanununun 8 inci ve 9 uncu maddeleri gereğince Sosyal Sigortalar Kurumunca İşyeri ve sigortalı tescilli yapılan işyerlerinin ve sigortalıların aynı zamanda İşsizlik Sigortası uygulamasında tescillerinin de yapılmış olduğu kabul edilecektir.

3. PRİMLER

İşsizlik sigortası zorunlu olup, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 77 inci ve 78 inci maddelerinde belirtilen prime esas aylık brüt kazançlar üzerinden sigortalı için %2, işveren için %3 işsizlik sigortası primi ödenecektir.

Ayrıca, devlet her bir sigortalı için %2 oranında katkı payı ödeyecektir.

İşsizlik Sigortasına işverence süresi içinde ödenen prim tutarları, kazancın tespitinde gider olarak kabul edilecek; sigortalılarca ödenen prim tutarları ise gerçek ücretin hesaplanmasında gelir vergisi matrahından indirilecektir.

Herhangi bir nedenle işçinin sigortalılık durumunun sona ermesi halinde o ana kadar işçiden ve işverenden kesilen işsizlik sigortası primleri ile devlet katkı payı iade edilmeyecektir.

4. TAAKKUK VE TAHSİL

İşsizlik sigortası primlerinin hesabı, günlük kazanç ile prim alt ve üst sınırlarının belirlenmesi, prim belgeleri, primlerin ödenmesi, ödenmeyen primler ve cezalar için düzenlenecek belgeler, yeni işverenlerin sorumluluğu ile teminatın ve hak edişin prim borcuna karşılık tutulması ve yersiz alınan primlerin iadesi hususlarında; 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun ilgili hükümleri uygulanacaktır.

İşsizlik sigortası primleri, 506 sayılı Sosyal sigortalar Kanununun 79 uncu maddesi uyarınca yeniden düzenlenen ve bir örneği ilişik (Ek:2) "Aylık Sigorta Primleri Bildirgesi"nin işsizlik sigortası için açılmış olan bölümünde işverence beyan edilecektir.

506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu ile bu Kanunun uygulanmasına dair Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliğinin 17 nci maddesine göre işverence düzenlenerek Sosyal Sigortalar Kurumuna verilmesi gereken bordroda kayıtlı malullük, yaşlılık ve ölüm sigortalıları prim ödeme gün sayısı ile prime esas kazançlar aynı zamanda sigortalının işsizlik sigortası prim ödeme gün sayısı ile prime esas kazancını da oluşturduğundan işverence işsizlik sigortası için ayrıca dönem bordrosu düzenlenmeyecektir.

Aynı işyerinde malullük, yaşlılık ve ölüm sigortasına tabi olduğu halde İşsizlik Sigortası kapsamı dışında tutulanlar için aynı dönem bordrosu düzenlenecek ve bu husus bordronun görünür bir yerine "İşsizlik Sigortasına Dahil Olmayanlar" şeklinde kaşe basılarak belirtilecektir.

İşsizlik Sigortasına ilişkin primler, ilgili sigorta müdürlüğünün veznesine veya tahakkukun birlikte yapılmış olduğu nazara alınarak sigorta primleri için açılmış olan banka hesaplarına sigorta primleri ile birlikte ödenecektir.

5. ÖZEL EMEKLİLİK SANDIKLARINA TABİ OLANLAR

506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun Geçici 20 inci maddesi kapsamında sigortalıların sağlanan işbirlikçilerin, 4447 sayılı Kanunun 46 nci maddesi hükmü gereğince İşsizlik Sigortası kapsamında olmaları nedeniyle bunların çalıştırdıkları işyerlerinin de Sosyal Sigortalar Kurumunca tescil edilmesi gerekmektedir. Bunlardan işyeri merkezleri İstanbul'da olan işverenler, Beyoğlu Sigorta Müdürlüğü'ne; Ankara'da olanlar, Çankaya Sigorta Müdürlüğü'ne ve işyeri merkezleri bu illerin dışında kalan işverenler de Çankaya Sigorta Müdürlüğü'ne bu tebliğ ekinde bulunan (Ek:1) "İşyeri Tescil Belgesi"ni doldurarak işyeri tescillerini yaptırabileceklerdir. Bu tescil belgesinin üzerine "Geçici 20 nci maddeye tabi olup 4447 sayılı Kanuna istinaden verilmiştir." şeklinde bir kaşe basılacaktır.

Özel emekli sandıklarına tabi sigortalıların 506 sayılı Sosyal sigortalar Kanununa göre tescilleri söz konusu olmadığından bunlar için işe giriş bildirgesi ve dört aylık sigorta

primleri bordrosu alınmayacak, "İşsizlik Sigortası Bildirim Formu'nun (Ek:3) yukarıda belirtilen sigorta müdürlüklerine verilmesi yeterli olacaktır.

İşsizlik Sigortası kapsamında; 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun Geçici 20 nci maddesindeki sandıklara tabi olan sigortalılara ait İşsizlik Sigortası primlerinin toplanmasına ilişkin esaslar doğrultusunda da teknik detayı verilen formatta (Ek:4-5-6) ilgili aya ait "İşsizlik Sigortası Bildirim Formu" bilgilerinin, manyetik ortamda 3.5", 1.44 MB disketlerle MS-DOS formatında ASCII, kod sayfası 857, ülke kodu 090, Türkçe destekli olarak satır sıralı formatta üç ayrı data sette "SSK Genel Müdürlüğü, ANKARA Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı, Manyetik Servisi"ne, ait olduğu ayı takip eden ayın sonuna kadar teslim edilmesi gerekmektedir.

Bu dosyaların ilki, ilgili aya ait bildirim formunun detay bilgilerini içeren tek satırlık bir kayıt yapısına sahip olacaktır.(Ek:4)

İkinci dosya ise, aynı form üzerinde mutabık kalınan bilgiler üzerinden çalışan sandık sigortalılarına ait detay envanter bilgilerinden oluşmalıdır.(Ek:5)

Söz konusu sigortalıların işverenlerince, sigortalılarına ait kimlik bilgileri, bir sayfaya mahsus olmak üzere ayrı bir diskette yukarıda belirtilen adrese teslim edilecektir. Bu tescillere ek olarak sigortalı çalıştırılmaya başlanması bu değişiklik, yine aynı formatta aynı adrese teslim edilecektir. Üçüncü dosya olarak ayrı bir diskette verilecek bu bilginin detayı, (Ek:6) da belirlenen formatta olacaktır.

506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun Geçici 20 nci maddesine tabi Özel Emekli Sandıklarına ait kodlar, (Ek:7) de gösterilmiş olup, sigortalıların kimlikle ilgili bilgilerinin formatlarının düzenlenmesinde bu kodlardan yararlanılacaktır.

6. TASARRUFU TEŞVİK KESİNTİSİNİN KALDIRILMASI

İşsizlik Sigortası Kanunu ile, 09.03.1988 tarihli ve 3417 sayılı "Çalışanların Tasarrufa Teşvik Edilesi ve Bu Tasarrufların Değerlendirilmesine Dair Kanunun" 2 inci ve 3 üncü maddeleri yürürlükten kaldırılmış olduğundan 01.06.2000 tarihinden itibaren;

- Aylılarını 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu, 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu ve 2914 sayılı Yüksek Öğretim Personel Kanunu hükümlerine göre almakta olan kamu görevlileri ile kanunla veya kanunların verdiği yetkiye dayanılarak kurulan kuruluşlarda çalışanların,
- On ve daha fazla işçi çalıştıran işyerlerinde çalışan işçilerin,
- Kanunları uyarınca sözleşmeli statüde çalışan personelin

Aylık ve ücretlerinden "Tasarruf Kesintisi" yapılmayacaktır.

01.06.2000 tarihinden itibaren, İşsizlik Sigortası kapsama giren sigortalılar için bu tebliğin 1 inci maddesinde belirtilen oranlarda işsizlik sigortası primi ödeyecektir.

7. SSK VE İİBK'NİN GÖREV, YETKİ VE SORUMLULUKLARI

İşsizlik sigortası primlerinin toplanmasından, sigortalı ve işyeri bazında kayıtların tutulmasından; toplanan primler ile uygulanacak gecikme zammı, faiz ve cezaların "İşsizlik Sigortası Fonu"na aktarılmasından; teminat ve hak edişlerin prim borcuna karşılık tutulmasından, yersiz olarak alınan primlerin iadesinden Sosyal Sigortalar Kurumu görevli, yetkili ve sorumludur.

Hak sahiplerine işsizlik ödeneğinin ödenmesi, hastalık ve analık sigortası primlerinin yatırılması, yeni bir iş bulma, meslek geliştirme, edindirme ve yetiştirme eğitimi hizmetleri verilmesi ile ilgili işlemlerin yürütülmesinden İş ve İşçi Bulma Kurumu görevli, yetkili ve sorumludur.

8. İDARI İŞLEMLERE KARŞI İTİRAZ

İşsizlik Sigortası Kanunu ile Sosyal Sigortalar Kurumuna verilen görevlerle ilgili itirazlar, adı geçen Kuruma; diğer her türlü hizmet ve işlemlerle ilgili itirazlar ise İş ve İşçi Bulma Kurumuna yapılacaktır.

Sosyal Sigortalar Kurumuna verilen görevlerle ilgili itirazlar, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun ilgili madde hükümlerine göre sonuçlandırılır.

İş ve İşçi Bulma Kurumuna verilen görevlerle ilgili itirazlar, işlemin tebliğ tarihinden itibaren 15 gün içinde yapılacaktır. İtiraz ile ilgili işlemler 30 gün içinde sonuçlandırılacaktır. Yapılan itirazlar, daha önce yapılmış bulunan işlemlerin uygulanmasını geciktirmeyecektir. Yargı yoluna başvurma hakkı saklıdır.

9. İDARI PARA CEZASI

İşsizlik sigortasına ilişkin yükümlülükleri nedeniyle, sigortalıların ücretlerinden indirim veya kesinti yapan işverenlere, İşsizlik Sigortası Kanununun 54 üncü maddesi gereğince her bir sigortalı için 1475 sayılı İş Kanununun 33 üncü maddesine göre sanayi kesiminde çalışan 16 yaşından büyük işçiler için uygulanan aylık asgari ücret tutarında idari para cezası verilir.

İdari para cezaları tebliğ tarihinden itibaren 7 gün içinde İş ve İşçi Bulma Kurumuna ödenir veya aynı süre içinde Kurumun ilgili ünitesine itiraz edilebilir. İtiraz takibi durdurur. Kurumca itirazı reddedilenler, kararın kendilerine tebliğ tarihinden itibaren 7 gün içinde yetkili sulh ceza mahkemesine itiraz edebilirler. İtiraz üzerine verilen kararlar kesindir. Mahkemeye başvurulması cezanın takip ve tahsilini durdurmaz.

10. İŞSİZLİK SİGORTASI HİZMETLERİNE İLİŞKİN TEBLİĞ

İşsizlik Sigortası Kanunu gereğince işsizlik ödeneği hak sahipliği için diğer koşulların yanı sıra, hizmet akdinin sona erdiği tarihten önceki son 3 yıl içinde en az 600 gün sigortalı olarak prim ödenmesi öngörüldüğünden, işini kaybetmesi sonucu bu haktan yararlanacak olanlara, ilk işsizlik ödeneği ödemeleri ile hastalık ve analık sigortası primlerinin ödenmesi, yeni bir iş bulma ve meslek geliştirme, edindirme ve yetiştirme eğitimi hizmetleri verilmesi ile ilgili işlemler 2002 yılının Mart ayında başlayacaktır. Bu nedenle, işverenler tarafından düzenlenecek işten ayrılma bildirimleri ve buna ilişkin yükümlülükleri, sigortalı işsizlerin hak ve yükümlülükleri, İş ve İşçi Bulma Kurumunca verilecek hizmetler ve yapılacak işlemler hakkında ayrıca bir tebliğ yayınlanacaktır.

Tebliğ olunur.

(* Tebliğ ile ilgili Ek'ler ve Açıklama için Resmi Gazete'ye bakınız.

----- Çimento İşveren Mevzuat Eki -----

R.G. 23 Mayıs 2000 - Sayı: 24057

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

Kanun Hükmünde Kararnameler

Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak

Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanuna

Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında

Kanun Hükmünde Kararname

Karar Sayısı: KHK/597

Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanuna bir geçici madde eklenmesi; 4484 sayılı Kanunla değişik 27.08.1999 tarihli ve 4452 sayılı Kanunun verdiği yetkiye dayanılarak, Bakanlar Kurulu'nca 25.02.2000 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Madde 1- 15.05.1959 tarihli ve 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

"Geçici Madde 21- 17.08.1999 ve 12.11.1999 tarihlerinde meydana gelen depremler nedeniyle yıkılan veya ağır ve orta derecede hasar gören % 70 seviyesinde tamamlanmış konut kooperatiflerinin üyelerine yalnız bir kooperatif ve bir tek üyelik için hak sahipliği tanınır.

Hak sahiplerinin tespitinde, kooperatif yönetim kurulunca hazırlanmış ve imza altına alınmış olan noterden onaylı en son üye isim listesi esas alınır. Bu üyelik, 29 uncu maddede göre hak sahibi kabul edildikten sonra kredi borcu ödeneinceye kadar değiştirilemez veya bu hak başkasına devredilemez.

Konut kooperatiflerinin inşaat seviyelerinin tespiti, aşağıdaki sıralamaya göre;

- Kredi kullanılan kuruluşun teknik elemanlarınca hazırlanan en son ekspertiz raporundan,
- Kredi kullanılmamışsa belediyelerin vizelerinden,
- İnşaat ihale yolu ile yapılıyorsa hak ediş raporlarından,
- Bunların dışında, kullanılan ve fiş, fatura gibi belgeler ile belgelendirilen malzemelerden,

Tespit olunur.

Bitmiş, fakat iskan edilmeyen kooperatif binalarından orta hasar görenlere bir üyelik hakkı için 6 milyar lira kredi verilir. İnşaatın seviyesine göre belirlenecek kredi miktarı; % 70 ila % 100 arasında değişen inşaat seviyesi yüzdesi ile kredi üst limiti olan 6 milyar liranın çarpımı ile bulunur.

Üyeler, olağan veya olağanüstü genel kurul kararı ile yönetim kuruluna kredi kullanma, kredi ile yapılacak iş ve eylemleri yapma ve yürütme konularında yetki verirler.

Konut kooperatifi üyesi hak sahiplerinden; konutları yıkılan veya ağır ve orta derecede hasar görenlere yukarıda belirtilen yardımlar dışında başka bir yardım yapılmaz.

Yönetim kurulu üyeleri, bu Kanun Hükmünde Kararnameye göre yapacakları iş ve işlemlerde Devlet Memurları gibi sorumlulu tutulur."

Madde 2- Bu Kanun Hükmünde Kararname yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 3- Bu Kanun Hükmünde Kararname hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

----- Çimento İşveren Mevzuat Eki -----

Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

Karar Sayısı: KHK/598

Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair kanunda değişiklik yapılması; 4484 sayılı Kanunla değişik 27.08.1999 tarihli ve 4452 sayılı Kanunun verdiği yetkiye dayanılarak, bakanlar Kurulu'nca 23.03.2000 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Madde 1- 15.05.1959 tarihli ve 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanunun ek 10 uncu maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve maddeye birinci fıkradan sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

"Orman Bakanlığınca, bilim ve fen bakımından orman olarak muhafazasında hiçbir yarar görülmeyen ve tarım alanına dönüştürülmesi de mümkün olmayan orman sınırları dışına çıkarılmış ve çıkarılacak alanlar, genel hayati etkileyen doğal afet yerlerinde afete maruz kalan kamu kurum ve kuruluşları ile diğer afetzedelerin iskanlarını temin için Bayındırlık ve İskan Bakanlığına devredilebilir. Devredilen bu yerler üzerinde 2924 sayılı Orman köylülerinin kalkınmalarının Desteklenmesi Hakkında kanun hükümlerine göre hak sahibi statüsünde kişiler bulunması halinde bu hak sahiplerine ait yerler, Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca bedeli Afetler Fonundan karşılanmak üzere kamulaştırılabilir.

Genel hayati etkileyen afete maruz yerlerde afetzedelerin iskanı için Başbakanlıkça görevlendirilen bir kurum veya kuruluşun veya Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca devredilecek alanların tespiti amacıyla Orman Bakanlığınca belirlenen alanlarda, 3402 sayılı Kadastro komisyonu görevlendirilir ve bu tespit sırasında ilan süresi bir hafta, itiraz süresi bir ay olarak uygulanır.

6831 sayılı Kanunun 1 inci maddesine göre ilk defa yapılacak orman kadastro uygulamasındaki işlemlere ilişkin sürelerde de üçüncü fıkra hükümleri uygulanır."

Madde 2- 7269 sayılı Kanunun geçici 13 üncü maddesinde yer alan "17 Ağustos 1999 tarihinde vuku bulan deprem" ibaresi "17 Ağustos ve 12 Kasım 1999 tarihlerinde vuku bulan depremler" olarak değiştirilmiştir.

Madde 3- 7269 sayılı Kanunun geçici 19 uncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"**Geçici Madde 19-** 17 Ağustos ve 12 Kasım 1999 tarihlerinde vuku bulan depremlerin yol açtığı hasarların giderilmesi amacıyla Dünya Bankasından sağlanacak olan dış kredi ve hibelerle finanse esilecek geçici 13 ve 14 üncü maddeler kapsamındaki tüm işler Başbakanlık tarafından koordine edilir ve Başbakanlıkça görevlendirilen bir kurum veya kuruluş tarafından yürütülür."

Madde 4- 7269 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

"**Geçici Madde 22-** 17 Ağustos ve 12 Kasım 1999 tarihlerinde vuku bulan depremler nedeniyle hak sahiplerinin kesin iskanlarının sağlanması için yeni yerleşim alanlarında yapılacak kalıcı konutların, alan içi ve alan dışı alt yapı tesislerini oluşturacak karayolu, demiryolu, su elektrik, doğalgaz ve kanalizasyon tesisleri için gerekli olan alanların kamulaştırılması ve irtifak hakkı tesisi Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca bu Kanunun ilgili hükümlerine göre ve bedeli Afetler Fonundan karşılanmak üzere öncelikle yapılır."

Madde 5- - Bu Kanun Hükmünde Kararname yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 6- Bu Kanun Hükmünde Kararname hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

----- Çimento İşveren Mevzuat Eki -----

Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

Karar Sayısı: KHK/599

Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanunda değişiklik yapılması; 4484 sayılı Kanunla değişik 27.08.1999 tarihli ve 4452 sayılı Kanunun verdiği yetkiye dayanılarak, bakanlar Kurulu'nca 01.05.2000 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Madde 1- 15.05.1959 tarihli ve 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanunun geçici 13 üncü maddesinin üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Gerçek ve tüzel kişiler, deprem bölgesindeki konut ve işyeri ihtiyacını karşılamak ve hibe edilmek üzere Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca gösterilecek yerlerde ve bu Bakanlıkça belirlenecek tip projelere uygun konut yapabilir veya yaptırabilir. Ayrıca, gerçek ve tüzel kişiler deprem bölgesinde okul, hastane, sağlık ocağı ve benzeri sosyal alt yapı ihtiyacını karşılamak ve hibe edilmek üzere ilgili bakanlık ile Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca gösterilecek ve onaylanacak projelere uygun olarak yapı yapabilir veya yaptırabilirler."

Madde 2 - Bu Kanun Hükmünde Kararname yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 6- Bu Kanun Hükmünde Kararname hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

----- Çimento İşveren Mevzuat Eki -----

R.G. 24 Mayıs 2000 - Sayı: 24058

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

Tebliğler

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığından:

İşyerlerinde Özürlü ve Eski Hükümlü

Çalıştırılmasına İlişkin Tebliğ

Madde 1- 25.08.1971 tarihli ve 1475 sayılı İş Kanununun 25 inci maddesine göre; işverenlerin, 50 ve daha fazla sayıda işçi çalıştırdıkları işyerlerinde %3 oranında özürsüz, 50 ve daha fazla sayıda daimi işçi çalıştırdıkları işyerlerinde de %3 oranında eski hükümlüyü istihdam etmeleri gerekmektedir. 26.02.1987 tarihli ve 87/11546 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Eski Hükümlülerin İstihdamı Hakkında Tüzük hükümlerine göre; yurt güvenliği ile ilgili mal ve hizmet üreten işyerleri ile öğrenci yurtları ve eğitim kurumları eski hükümlü çalıştırmakla yükümlü değildir. Bu işyerleri, Milli Savunma, İçişleri ve Milli Eğitim Bakanlıklarının görüşü alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca belirlenir.

Madde 2- İşyerlerinin temizlik, yemek ve benzeri işlerini yaptırmak üzere anlaştıkları firmalar ile iş ya da hizmet alımına ilişkin imzalandıkları sözleşmelerde özürsüz ve eski hükümlü işçi çalıştırılmayacağına dair hükümlere yer verilmez.

Madde 3- Şartname ve sözleşmelerde özürsüz veya eski hükümlü çalıştırılmayacağına ilişkin hükümlere yer verilerek buna istinaden öngörülen sayıda özürsüz ve eski hükümlü çalıştırılmaması durumunda ilgili mevzuatta yer alan cezai müeyyideler uygulanacaktır.

Madde 4- 26.01.2000 tarihli ve 23945 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "İşyerlerinde Özürsüz ve Eski Hükümlü Çalıştırılmasına İlişkin Tebliğ" yürürlükten kaldırılmıştır.

Madde 5- Bu Tebliğ yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

----- Çimento İşveren Mevzuat Eki -----

R.G. 26 Mayıs 2000 - Sayı: 24060

YASAMA BÖLÜMÜ

Kanun

Bazı Fonların Tasfiyesine İlişkin Kanun

(Tasarrufların Teşviki ve Kamu Yatırımlarının Hızlandırılması Hakkında Kanunun, Özelleştirme Uygulamalarının Düzenlenmesine ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun, Asker Ailelerinden Muhtaç Olanlara Yardım Hakkında Kanunun, Futbol Müsabakalarında Müsterek Bahisler Tertibi Hakkında Kanunun, Gecekondu Kanununun, Sağlık Hizmetleri Temel Kanununun ve Ödeme Güçlüğü İçinde Bulunan Bankerlerin İşlemleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Yürürlükten Kaldırılması ile Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Yürürlükten Kaldırılması ile Bazı Tekel Maddeleri Fiyatlarına Yapılan Zamlardan Elde Edilen Hasılatın T.C. Merkez Bankasında Açılacak Bir Deprem Fonu Hesabında Toplanmasına Dair Kanunun Yürürlükten Kaldırılması Hakkında Kanun)

Kanun No.4568

Kabul Tarihi: 23.05.2000

MADDE 1- a) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte 29.02.1984 tarihli ve 2983 sayılı Tasarrufların Teşviki ve Kamu Yatırımlarının Hızlandırılması Hakkında Kanun gereğince Kamu Ortaklığı Fonundan finanse edilen ve ilgili kuruluşların projeleri arasında yer alan yatırım projelerinin finansmanı ve bunların işletme, bakım, onarım, idame ve benzeri her türlü masrafları genel ve/veya katma bütçeden ilgili kuruluşlar adına ayrılan ödenekten karşılanır.

b) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce Kamu Ortaklığı Fonundan finanse edilen alt yapı tesislerinin işletilmesi ve işletme hakkı verilmesinden sağlanan gelirler, yatırımlarda ve alt yapının bakım, onarım ve işletme giderlerinde kullanılmak üzere ilgili kuruluşların gelirleri arasına alınmış sayılır.

c) Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce kalkınmada öncelikli yörelerde yer alan yatırımlara kullanılan kredilerin anapara ve faizleri vade tarihlerinde Türkiye Kalkınma Bankası tarafından Hazine hesaplarına intikal ettirilir ve bütçeye gelir yazılır.

d) Kamu Ortaklığı Fonu kapsamında dış proje kredisi temini yoluyla finanse edilen yatırımlar, kredilerin tabi olduğu koşullarda ilgili kuruluşlarca yürütülmeye devam edilir.

e) Kamu Ortaklığı Fonunun Çalışanların Tasarruflarını Teşvik Hesabına ve Konut Edindirme Yardımı Hesabına olan tahvil borçları Hazine tarafından devralınır.

f) Bu madde hükümlerinin uygulanmasıyla ilgili gerekli düzenlemeleri yapmaya ve gerekli tedbirleri almaya Hazine Müsteşarlığı'nın bağlı olduğu Bakan yetkilidir.

MADDE 2- 24.11.1994 tarihli ve 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamalarının Düzenlenmesine ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 10 uncu maddesinin üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Özelleştirme Fonunun nakit fazlası, Hazinenin iç ve dış borç ödemelerinde kullanılmak üzere Hazine hesaplarına intikal ettirilir. Özelleştirme Fonundan diğer herhangi bir fon aktarma yapılmaz.

MADDE 3- 11.08.1941 tarihli ve 4109 sayılı Asker Ailelerinden Muhtaç Olanlara Yardım Hakkında Kanunun 8 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 8- Bu Kanun uyarınca yapılacak yardımlar için imkanları yetersiz kalan belediye ve köylere, Sosyal Yardım-

laşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu kaynaklarından bütçe imkanları dahilinde yardım yapılabilir.

MADDE 4- 29.04.1959 tarihli ve 7258 sayılı Futbol Müsabakalarında Müşterek Bahisler Tertibi Hakkında Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasındaki "yüzde biri Türk sporunu Teşvik Fonuna, bakiyesi" ibaresi "tamamı" şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 5- a) 11.08.1941 tarihli ve 4109 sayılı Asker ailelerinden Muhtaç Olanlara Yardım hakkında kanununun 7 nci maddesinin dördüncü fıkrası,

b) 29.04.1959 tarihli ve 7258 sayılı Futbol Müsabakalarında Müşterek Bahisler Tertibi Hakkında Kanununun 4 üncü maddesinin ikinci ve üçüncü fıkraları,

c) 29.02.1984 tarihli ve 2983 sayılı Tasarrufların Teşviki ve Kamu Yatırımlarının Hızlandırılması Hakkında Kanununun 4, 5, 6, 11 ve 15 inci maddeleri,

d) 24.11.1994 tarihli ve 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamalarının Düzenlenmesine ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanununun geçici 6 ncı maddesinin son fıkrası ile geçici 8 inci maddesi,

e) 09.03.1972 tarihli ve 1571 sayılı Bazı Tekel Maddeleri Fiyatlarına Yapılan Zamlardan Elde Edilen Hasılatın T.C. Merkez Bankasında Açılacak Bir Deprem Fonu Hesabında Toplanmasına Dair Kanun,

f) 20.07.1966 tarihli ve 775 sayılı Gecekondu Kanununun 14 ve 15 inci maddeleri ile ek 3 üncü maddesinin birinci fıkrası,

g) 07.05.1987 tarihli ve 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanununun geçici 4 üncü maddesi,

h) 14.01.1982 tarihli ve 35 sayılı Ödeme Güçlüğü İçinde Bulunan Bankerlerin İşlemleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin ek 31, ek 32 ve ek 33 üncü maddeleri,

Yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 6- 5 inci maddenin (a), (e), (g) ve (h) fıkraları ile yürürlükten kaldırılan fonların gelirleri ve nakit bakiyeleri, bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren doğrudan bütçeye gelir kaydedilir ve varsa demirbaşları bağlı buldukları Bakanlığa devredilir.

5 inci maddenin (f) fıkrası ile yürürlükten kaldırılan 775 sayılı Gecekondu Kanununun 14 üncü maddesine göre Bayındırlık ve İskan Bakanlığı emrinde kurulmuş bulunan fonun, bütün mal varlığı, nakit imkanları, hakları ve vecibeleri, alacakları ve borçları, gelirleri ve görevleri Toplu Konut İdaresine devredilmiştir.

Belediyelerce yapılan veya yaptırılan gecekondu tasfiye, ıslah ve önleme bölgelerine ait projelere dayanılarak Toplu Konut İdaresince kamulaştırma, arazi ıslah ve düzenlemesi, alt yapı işletmeleri ve bina yapımı için karşılıklı veya karşılıksız olarak yardım yapılabilir. Bu yardımın şekil ve şartı yönetmelikle düzenlenir.

Banka ve aracı kurumlar tarafından İMKB'de işlem gören veya İMKB kaydında olan menkul kıymetler ile ilgili olarak İMKB dışında yapılan alım satım işlemlerinin İMKB'nin belirlediği şartlarla İMKB'nin belirlediği şartlarla İMKB'ye tescil ettirilmesi zorunludur.

Bu kanunla veya diğer şekillerde kaldırılan fonların tasfiyesine ilişkin olarak gerekli her türlü düzenlemeyi yapmaya Maliye Bakanı, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ve Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanlar yetkilidir.

MADDE 7- Bu Kanunun 1 ve 2 nci maddeleri ile 5 inci maddesinin (c) ve (d) fıkraları 01.01.2001 tarihinde, 5 inci maddesinin (f) fıkrası ile 6 ncı maddesinin ikinci ve üçüncü fıkraları 09.09.2000 tarihinde, diğer hükümleri ise yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 8- Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

----- Çimento İşveren Mevzuat Eki -----

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

Yönetmelikler

Bayındırlık ve İskan Bakanlığından:

Yapı Denetimi Uygulama Yönetmeliği

Birinci Bölüm

Genel Esaslar

Amaç

Madde 1- Bu Yönetmeliğin amacı; yapı denetiminin uygulama esaslarını düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2- Bu Yönetmelik; yapı denetim kuruluşları ile yapı denetim komisyonlarının çalışması ve sınıflandırılmasına, yapı sorumlularına izin verilmesi ve sicillerinin tutulmasına, yapı denetim hesabı ile hizmet bedellerinin ödeme şekline ve yapılara sertifika verilmesine dair usul ve esasları kapsar.

Hukuki dayanak

Madde 3- Bu Yönetmelik, 10.04.2000 tarihli ve 24016 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 595 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname gereğince hazırlanmıştır. Kanun Hükmünde Kararnamenin 3 üncü maddesinde belirtilen tanımlar bu Yönetmelik için de aynen geçerlidir.

İkinci Bölüm

Yapı Denetim Kuruluşlarının Sınıflandırılması ile Çalışma Usul ve Esasları

Yapı Denetim Kuruluşlarının Sınıflandırılması

Madde 4- Yapı denetim kuruluşları, denetim hizmeti verecekleri yapının; kat adedi, inşaat alanı, önemi ve kullanım özelliği ile kuruluşun çalıştırmak zorunda olduğu asgari personel ve ekipman dikkate alınarak üç sınıfa ayrılmıştır.

a) A sınıfı yapı denetim kuruluşları:

A sınıfı yapı denetim kuruluşu bünyesinde asgari;

İnşaat kontrolü : En az ikisi uzman inşaat mühendisi, biri uzman mimar olmak şartı ile beş uzman İnşaat Mühendisi veya uzman mimar.

Proje kontrol : Yapı statifiği ve betonarme-ahşap-çelik sistem hesabı konusunda uzman üç inşaat mühendisi,

Tesisat Projesi ve Tesisat kontrolü : Üç uzman makine ve iki uzman elektrik mühendisi,

Kontrol Mühendisler : Yirmi inşaat mühendisi veya mimar, on makine ve beş elektrik mühendisi,

Yardımcı kontrol Elemanları : Yirmi inşaat, on makine ve beş elektrik, teknik öğretmen veya tekniker veya teknisyeni

7 inci maddede belirtilen istihdam sürecine bağlı olarak bu-
lurdurmak zorundadır.

A sınıfı yapı denetim kuruluşları; denedikleri toplam yapı inşaat alanı 600.000 m2'yi geçmemek üzere, kat sınırına bağlı olmaksızın, "Mimarlık ve Mühendislik Hizmet Bedellerinin Hesabında Kullanılacak Yapı Yaklaşık Birim Maliyetleri Hakkında Tebliğ"de açıklanan her sınıftaki yapıların denetimini yapma yetkisine sahiptirler.

A sınıfı yapı denetim kuruluşunun denetleyebileceği toplam yapı inşaat alanı, asgari kadroya ilave her bir uzman inşaat kontrolü ve buna bağlı dört kontrol mühendisi ve dört yardımcı kontrol elemanına karşılık, 120.000 m2 ilave yapı inşaat alanı olmak üzere, kuruluşun talebi üzerine yapı denetimi üst komisyonundan alınacak izinle artırılabilir.

A sınıfı yapı denetim kuruluşları ülke genelinde denetim yapabilirler.

b) B sınıfı yapı denetim kuruluşları asgari;

İnşaat kontrolü : En az biri uzman inşaat mühendisi, biri uzman mimar olmak şartı ile üç uzman İnşaat Mühendisi veya uzman mimar.

Proje kontrol : Yapı statiği ve betonarme-ağşap-çelik sistem hesabı konusunda uzman bir inşaat mühendisi,

Tesisat Projesi ve Tesisat kontrolü : İki uzman makine ve bir uzman elektrik mühendisi,

Kontrol Mühendisler : On iki adet inşaat mühendisi veya mimar, altı makine ve üç elektrik mühendisi,

Yardımcı kontrol

Elemanları : On iki inşaat, altı makine ve üç elektrik, teknik öğretmen veya tekniker veya teknisyeni,

7 nci maddede belirtilen istihdam sürecine bağlı olarak bulundurmamak zorundadır.

B sınıfı yapı denetim kuruluşları; denetledikleri toplam yapı inşaat alanı 360.000 m2 yi geçmemek üzere, bodrum katları hariç on beş kata kadar yukarıda adı geçen Tebliğ'de açıklanan (I), (II), (III) ve (IV) üncü sınıflardaki yapıların denetimini yapma yetkisine sahiptirler.

B sınıfı yapı denetim kuruluşları, kuruldukları il ve bu ile komşu en çok dört ilde denetim yapabilirler.

c) C sınıfı yapı denetim kuruluşu;

C sınıfı yapı denetim kuruluşları asgari;

İnşaat kontrolü : Bir uzman inşaat mühendisi veya uzman mimar.

Proje kontrol : Yapı statiği ve betonarme-ağşap-çelik sistem hesabı konusunda uzman bir inşaat mühendisi,

Tesisat Projesi ve Tesisat kontrolü : Bir uzman makine ve bir uzman elektrik mühendisi,

Kontrol Mühendisler : Dört inşaat mühendisi veya mimar, iki makine ve bir elektrik mühendisi,

Yardımcı kontrol

Elemanları : Dört inşaat, iki makine ve bir elektrik, teknik öğretmen veya tekniker veya teknisyeni,

7 nci maddede belirtilen istihdam sürecine bağlı olarak bulundurmamak zorundadır.

C sınıfı yapı, denetim kuruluşları; denetledikleri toplam yapı inşaat alanı 120.000 m2 yi geçmemek üzere, bodrum katları hariç, on kata kadar, yukarıda adı geçen Tebliğ'de açıklanan (I), (II) ve (III) üncü sınıflardaki yapıların denetimini yapma yetkisine sahiptirler.

C sınıfı yapı denetim kuruluşları, yalnızca kuruldukları ilin hudutları içerisinde denetim yapabilirler.

Yapı Denetim Kuruluşlarına İzin Belgesi Verilmesi

Madde 5- Yapı denetim kuruluşlarına, talepleri üzerine, bu Yönetmeliğin 4 üncü maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmeleri halinde, sınıflarına göre yapı denetim üst komisyonunca, bu Yönetmeliğin eki Örnek-1'e uygun, izin belgesi verilir. Ancak sınıf değiştirmek isteyen yapı denetim

kuruluşunun müracaatı halinde, teknik personel açısından gerekli değerlendirme yapılarak sınıfı değiştirilir.

Yapı denetimi izin belgesi alabilmeleri için, yapı denetim kuruluşunun Bakanlığa müracaatı;

- Kuruluşun ödenmiş sermayesinin en az % 51 hissesinin uzman mühendis veya uzman mimarlara ait olduğunu gösteren ticaret sicil gazetesini,
- Uzman mühendis ve uzman mimarların, ilgili mühendislik ve mimarlık meslek odalarından almaları uzmanlık belgelerini, ayrıca kuruluşta sözleşmeli olarak görev alan uzman mühendis ve uzman mimarların, bu kuruluşta çalışacaklarına dair Örnek-2'a uygun, hissedarların ve yöneticilerinin Örnek-2b'ye uygun taahhütnamelerini,
- Ticaret ve/veya sanayi odasına kayıt belgesini,
- Denetim yapmak istedikleri illerin listesini,

Vermeleri gerekmektedir.

Pilot firma bir Türk firması olmak şartı ile yapı denetim kuruluşları, bu konuda görev yapan yabancı kuruluşlarla ortak girişimde bulunabilirler.

Bu belgelerden herhangi birinin, gerçeğe aykırı düzenlendiği izin belgesi verildikten sonra anlaşıldığı takdirde izin belgesi iptal edilir ve ayrıca ilgililer hakkında kanuni işlem yapılır.

Yapı Denetim Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esasları

Madde 6- Yapı denetim kuruluşu, öncelikle proje müellifince yapılan uygulama projesinin;

- Temel sisteminin, jeoteknik etüt raporuna uygun seçildiğini,
- Taşıyıcı sistemin, öncelikle TS 500'e ve 02.09.2997 tarihli ve 23098 mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak, 01.01.19998 tarihinden itibaren yürürlüğe giren "Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmelik'e göre projelendirildiğini,
- 08.05.2000 tarihli ve 24043 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan, "Binalarda Isı Yalıtımı Yönetmeliği"ne ve Bakanlıkça hazırlanan mühendislik ve mimarlıkça hazırlanan esaslarına, imar planına, diğer yönetmelik, şartname ve ulusal veya uluslararası standartlara uygunluğunu,

belirler.

Yapı denetim kuruluşu; temel tasarımı ile zemin-temel-yapı etkileşiminin irdelenmesinde kullanılacak zemin özellikleri ve zeminin fiziksel parametrelerinin tayini amacıyla, imar planlarına esas jeolojik etüt raporlarında belirtilen risk durumuna göre tanımlanan mühendislik hizmetlerini içeren standartta ve Bakanlıkça hazırlanan "Zemin ve Temel Etüdü Raporunun Hazırlanmasına İlişkin Esaslar"a uygun olarak ve ilgili mühendislerce düzenlenen jeoteknik etüt raporunu statik hesaptan sorumlu proje müellifi inşaat mühendisinden ister.

Yapı denetim kuruluşu, varsa bu raporlarda tespit edilen eksiklik ve yetersizliklerin giderilmesini sağlar.

- Yapı denetim kuruluşu, yapım süresince, yapıda kullanılan her türlü malzemenin ve imalatın standart ve şartnamelere uygunluğunu, başta beton, demir ve taşıyıcı duvar elemanları ile ağşap-çelik sistemlerde düğüm noktası teşkil olmak üzere bu imalatları, standardında belirtilen usul ve esaslara göre test ederek, test raporlarını ilgili idareye gönderir.
- Beton kalıbı ve demir teçhizatı kontrol edilip bu yönetmelik eki Örnek-4 a'ya uygun tutanak dü-

zenlenmeden beton dökümüne izin verilmez. Beton, yapı denetim kuruluşunun yardımcı kontrol elemanlarının sürekli gözetiminde dökülür. Beton numuneleri, mutlaka döküm yerinde ve sorumlu mühendis veya mimar ile birlikte deneyi yapacak laboratuvar teknisyeni tarafından alınır. Beton dökümünü müteakip Örnek 4-b'ye uygun tutanak düzenlenir.

- f) Beton, demir ve taşıyıcı duvar elemanı numuneleri ile ahşap- çelik sistemlerde düğüm noktası teşkili, Bakanlıkça veya Türk Standartları Enstitüsünce yeterliliği kabul edilen yapı denetim kuruluşunun bünyesinde veya özel kuruluşlarda veya kamu kuruluşlarında kurulmuş laboratuvarlarda test ettirilir. Bu laboratuvarlar, her yıl en az bir defa olmak üzere Bakanlık veya Türk Standartları Enstitüsünce denetlenir ve bunlara yeterlik belgesi verilir.
- g) Yapı denetim kuruluşu, inşaatta çalıştırılan işçi ve ustaların mesleğinin erbabı olduğuna dair sertifika ve kullanılan malzemelerin TSE uygunluk belgelerini yapı müteahhidinden isteyebilir.
- h) Yapı denetim kuruluşunun uygun görmediği malzeme, işçi, kalfa ve taşeron, yapı müteahhidi tarafından derhal şantiyeden uzaklaştırılır. Buna uyulmadığı ve ruhsat ve eklerine aykırı yapılan işler düzeltilmediği takdirde 595 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 15 inci maddesine göre işlem yapılır.
- i) Yapı müteahhidi ve şantiye şefi, çalıştırdığı işçilerin iş güvenliği ve işçi sağlığından sorumludur, bu konuda yapı denetim kuruluşunun ikazlarına uymak zorundadır. Yapı müteahhidi ve şantiye şefi bu ikazlara uymadığı takdirde, yapı denetim kuruluşu durumu ilgili bölge çalışma müdürlüğüne bildirir.
- j) Yapı sahibi, il veya ilçe yapı denetim komisyonlarının izni olmadan ve denetim hizmet bedellerinin ödenmesine esas bölüm tamamlanmadan yapı denetim kuruluşunun değiştirilmesini isteyemez.
- k) Yapı denetim kuruluşu, yapı sahibine, talebi halinde yapı müteahhidine ödeme yapılmadan önce ödemeye esas görüş bildirir.
- l) Yapı denetim kuruluşlarının, uzman mühendis ve uzman mimarları, hiçbir şekilde yapı müteahhitliği yapamaz, şantiye şefliği görevinde bulunamaz ve başka bir denetim kuruluşunda aynı anda görev alamazlar.
- m) Kontrol mühendisleri ve yardımcı kontrol elemanları, denetim hizmeti vereceği her yapı için Örnek 3'e uygun taahhütname ile diploma sureti ve meslek kuruluşuna kayıt belgesini ilgili idareye verir.
- n) Kontrol mühendislerinin, denetleyebilecekleri toplam yapı inşaat alanı; inşaat mühendisleri veya mimarlar için 30.000 m² yi, makine mühendisleri için 60.000 m² yi, elektrik mühendisleri için 120.000 m² yi hiçbir şekilde geçemez. Yardımcı kontrol elemanları da meslek grubuna göre yukarıda belirtilen miktarlar kadar yapı inşaat alanında denetim yapabilirler.
- o) Yapı denetim kuruluşunun denetleyebileceği toplam yapı inşaat alanı, kuruluşun üzerinde başka denetim işi bulunmamak ve yapı aynı alanda ve tek ruhsata bağlı olmak şartıyla % 10'a kadar artırılabilir.

Bu ve benzer şekilde aynı alanda ve tek ruhsata bağlı tek bir işin denetimi üstlenildiğinde yapının denetiminde görevlendirilecek kontrol mühendislerinin ve yardımcı kontrol elemanlarının (m) bendinde belirtilen,

denetleyebilecekleri toplam yapı inşaat alanı, iki kat artırılır.

Teknik Personelin Yapı Denetim Kuruluşundaki İstihdam Süreci

Madde 7- Yapı denetim kuruluşları, ilk taahhütlerinden önce, bünyesinde bulundurulması gereken asgari teknik personeli aşağıda belirtilen kurallara göre istihdam edecektir.

a) C sınıfı yapı denetim kuruluşu, ilk taahhüdünden önce; 4 üncü maddede belirtilen dört uzman mühendis veya mimarı, bir mimar veya kontrol mühendisini ve bir inşaat yardımcı kontrol elemanını, yapının taşıyıcı sistemi tamamlandıktan sonra da bir makine ve bir elektrik mühendisini, birer yardımcı kontrol elemanları ile birlikte istihdam edecektir.

Bu yapı denetim kuruluşunun denetlediği yapı inşaat alanı, 30.000 m²'yi geçtiği takdirde her 30.000 m² için bir mimar veya inşaat kontrol mühendisini, 60.000 m²'yi geçtiği takdirde her 60.000 m² için bir makine kontrol mühendisini, yardımcı kontrol elemanları ile birlikte istihdam edecektir.

b) B sınıfı yapı denetim kuruluşu, ilk taahhütten önce; 4 üncü maddede belirtilen yedi uzman mühendis veya mimarı, bir mimar veya inşaat kontrol mühendisini ve bir inşaat yardımcı kontrol mühendisini, birer yardımcı kontrol elemanları ile birlikte istihdam edecektir.

Bu yapı denetim kuruluşunun denetlediği yapı inşaat alanı 30.000 m²'yi geçtiği takdirde, her bir 30.000 m² için bir mimar veya inşaat kontrol mühendisini, 120.000 m² yi geçtiği takdirde her 120.000 m² için bir elektrik mühendisini, birer yardımcı kontrol elemanları ile birlikte istihdam edecektir.

c) A sınıfı yapı denetim kuruluşu, ilk taahhüdünden önce; 4 üncü maddede belirtilen on üç uzman mühendis veya mimarı ve diğer teknik personeli, B sınıfından öngörüldüğü şekilde istihdam edecektir.

d) Yapı denetim kuruluşu, jeoteknik etüt raporlarını, kendi uzmanlık konularıyla sınırlı olmak kaydıyla istihdam ettiği sorumlu uzman inşaat mühendisi vasıtasıyla kontrol edileceği gibi, bu raporları kontrol etmek üzere rapor içeriğinin gerektirdiği durumlarda sorumlu uzman jeoloji ve/veya uzman jeofizik mühendislerini istihdam eder.

e) Ayrık malzeme laboratuvarı kuran tüm yapı denetim kuruluşları, sorumlu bir uzman kimya mühendisi ile iki laboratuvar teknisyenini bulunduracaklardır.

Üçüncü Bölüm

Yapı Denetim Komisyonlarının

Çalışma Usul ve Esasları

Yapı Denetim Komisyonları

Madde 8- İlçe yapı denetim komisyonu; ilçe kaymakamının başkanlığında, il bayındırlık ve iskan müdürlüğünden bir mühendis veya mimar, merkez ilçe belediye başkanı veya görevlendireceği teknik temsilcisi, ilgili meslek odaları ile il ticaret ve/veya sanayi odasınınca belirlenecek birer temsilciden oluşur.

İl yapı denetim komisyonu; bir vali yardımcısının başkanlığında, il bayındırlık ve iskan müdürlüğünden bir şube müdürü, il merkez belediyesi (büyük şehirlerde büyükşehir belediyesi) başkanı veya görevlendireceği teknik temsilci, ilgili meslek odaları ile il ticaret ve/veya sanayi odasınınca belirlenecek birer temsilciden oluşur.

Yapı denetim üst komisyonu; Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Yüksek Fen Kurulu Başkanlığından bir üyenin başkanlığında, Bakanlık Yapı İşleri Genel Müdürlüğünden, Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğünden, İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğünden, Hazine Müsteşarlığı Sigortacılık Genel Müdürlüğünden, en az şube müdürü düzeyinde birer temsilci ile Türk Mühendis ve Mimmar Odaları Birliği, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinin görevlendireceği birer temsilciden oluşur.

Yapı Denetim Komisyonlarının Çalışma Esasları

Madde 9- İl ve ilçe yapı denetim komisyonları, yapı denetim kuruluşlarının denetimini tamamladıkları her yapı için, bu denetimde görev alan yapı sorumluları hakkındaki sicilleri en geç üç içerisinde düzenleyerek ilgili yerlere gönderirler. Bu sicil raporlarının, komisyonun bütün üyelerince imzalanması zorunludur.

Yapı sorumluları arasında doğabilecek ihtilaflar, öncelikle taraflar arasında imzalanan sözleşme hükümlerine göre, gerektiğinde konu ile ilgili yürürlükteki mevzuat hükümleri dikkate alınarak çözümlenir.

İhtilaf konuları, başvuru tarihinden itibaren en geç 15 gün içerisinde karara bağlanır.

Tereddüde düşülen konular, komisyon görüşleriyle birlikte, başvuru tarihinden itibaren en geç 20 gün içerisinde yapı denetim üst komisyonuna gönderilir.

Yapı denetim üst komisyonuna gelen konular, en geç bir ay içerisinde nihai karara bağlanır.

Yapı denetim komisyonları, başkanın yazılı veya sözlü çağırısı üzerine üye tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanır.

Komisyon üyeleri, kanuni mazereti dışında her toplantıya katılmak zorundadır. Kanuni mazereti nedeniyle üst üste üç toplantıya katılmayan üyenin yerin ilgili kurumunca yeni üye atanır.

Komisyon kararları çoğunlukla alınır, oyların eşit olması durumunda komisyon başkanının oyu esas alınır. Çekimser oy kullanılmaz.

Sekreteryaya hizmetleri; yapı denetim üst komisyonu için Bakanlıkça, il yapı denetim komisyonu için il bayındırlık ve işkan müdürlüğünce, ilçe yapı denetim komisyonu için kaymakamlıkça yürütülür.

Dördüncü Bölüm

Yapı Sorumlularının Sicillerinin Tutulmasına

Dair Usul ve Esaslar

Yapı Sorumlularının Sicillerinin Tutulması

Madde 10- İl ve ilçe yapı denetim komisyonları tarafından bu Yönetmeliğin eki Örnek-5'e uygun düzenlenen yapı denetim kuruluşu sicil raporu, yapı denetim üst komisyonuna, Örnek-6'ya uygun düzenlenen yapı müteahhidi sicil raporu üyesi bulunduğu ticaret ve/veya sanayi odasına, Örnek-7'ye uygun düzenlenen şantiye şefi, proje müellifi ve uzman mühendis ve uzman mimar sicil raporları, ilgili mühendislik ve mimarlık meslek odalarına gönderilir.

Ortalama sicil puanı, 60 (altmış) puanın altında olan yapı sorumluları olumsuz sicil almış sayılırlar. Olumsuz sicil verilmesinde, somut bilgi ve belgelere dayanılması esastır.

Olumsuz sicil alan yapı sorumluları il veya ilçe yapı denetim komisyonları tarafından her defasında, olumsuz sicil sebepleri belirtilerek, yazılı olarak uyarılır.

Son üç yıl içerisinde üç defa olumsuz sicil alan yapı denetim kuruluşları hakkında, 595 sayılı kanun Hükmünde Kararnamenin 24 üncü maddesine göre işlem yapılır. Olumsuz sicil almış olan diğer yapı sorumluları hakkında ise mevduatına göre ilgili meslek odasınca işlem yapılır.

Kontrol mühendisleri ile yardımcı kontrol elemanlarının sicilleri, ilgili mevzuatta belirtilen usullere göre tutulur.

Beşinci Bölüm

Yapı Denetim Hesabı ve Hizmet Bedellerinin

Ödenmesine Dair Usul ve Esaslar

Yapı Denetim Hesabının Tutulması

Madde 11- Yapı denetim hesabı, ilgili idarelerin kendi muhasebe sistemine göre tutulur. Bu hesaplardan ödemeler,

encümen kararına gerek olmadan, ita amirinin veya yetkilendirdiği kişinin imzası ile yapılır.

Sözleşme Süresi ve Hizmet Bedellerinin Tahsili

Madde 12- Yapı sahibi, yapı yaklaşık maliyetinin Katma Değer Vergisi hariç yapının toplam inşaat alanına göre cetvelde gösterilen oranlardan az olmamak üzere hesaplanan denetim hizmet bedelini, aşağıda belirtilen taksitler halinde yapı denetim hesabına yatırır.

Yapı Denetimi Hizmet Bedeline Esas Oranlar

Cetveli

Hizmet Bedeli Oranları

| Toplam Yapı İnşaat alanı | İlk İki Yıl | 3. Yıl | 4. Yıl | 5. Yıl |
|---------------------------------------|-------------|--------|--------|--------|
| 500 m ² ya kadar | %8.00 | %8.80 | %9.68 | %10.65 |
| 501- 1000 m ² arası | %7.60 | %8.36 | %9.20 | %10.12 |
| 1001- 1500 m ² arası | %7.20 | %7.92 | %8.71 | %9.58 |
| 1501- 2500 m ² arası | %6.80 | %7.48 | %8.23 | %9.06 |
| 2501- 5000 m ² arası | %6.40 | %7.04 | %7.74 | %8.52 |
| 5001- 10000 m ² arası | %6.00 | %6.60 | %7.26 | %7.99 |
| 10001- 20000 m ² arası | %5.60 | %6.16 | %6.78 | %7.45 |
| 20001- 30000 m ² arası | %5.20 | %5.72 | %6.29 | %6.92 |
| 30001- 40000 m ² arası | %4.80 | %5.28 | %5.81 | %6.39 |
| 40001- 50000 m ² arası | %4.40 | %4.84 | %5.32 | %5.86 |
| 50001 m ² den fazlası için | %4.00 | %4.40 | %4.84 | %5.32 |

Yapı ruhsatı alındıktan sonra iki yıl içerisinde inşaat başlanmadığı veya başlandığı halde başlama müddeti ile birlikte beş yılda bitirilemediği durumlarda, İmar Kanunu gereği yeniden ruhsat alınacaktır.

Bu durumda, yapı sahibi ile yapı denetim kuruluşu arasındaki sözleşme sona erer. Yapı sahibi önceki yapı denetim kuruluşu ile sözleşme yaparak işe devam edebileceği gibi, başka yapı denetim kuruluşu ile de sözleşme yaparak işe devam edebilir.

Toplam yapı inşaat alanı, yapı ruhsatında bulunan ve 595 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede tanımlanan usullere göre hesaplanan bina ve tesislerin toplam alanıdır. Bina ve tesislerin parsel sınırına kadar yapılan her türlü alt yapı tesisleri ile şantiye tesisleri bu alana dahildir.

Tek ruhsata bağlı olarak tek katlı ve yapı inşaat alanı 180 m²'yi geçmeyen birden fazla yapı yaptırıldığı takdirde bu yapılar yapı denetim kuruluşunun denetimine tabidir.

Hizmet bedeli taksitleri;

- 1 inci taksit : Su basmana kadar olan bölüm için denetim hizmet bedelinin %20'sidir.
- 2 nci taksit: Taşıyıcı sistem bölümü için denetim hizmet bedelinin % 40'idir.
- 3 üncü taksit: Çatı, dolgu duvarları, kapı ve pencere kasaları, tesisat alt yapısı dahil yapının sıvaya hazır duruma getirilmiş bölümü için denetim hizmet bedelinin % 20'sidir.
- 4 üncü taksit: Kalan yapı bölümü için denetim hizmet bedelinin % 20'sidir.

Bodrumlu yapılarda, hizmet bedelinin 1inci taksiti % 5 arttırılır (%25), 2 nci taksiti % 5 azaltılır (%35).

Yapı sahibi taksitini yatırmadan, müteakip bölümün inşaatına ilgili idarece izin verilmez.

Yığıma yapılarda taşıyıcı sisteme, taşıyıcı olan duvarlar dahildir.

Güçlendirme, değiştirme gibi diğer yapım işlerinde, yapı yaklaşık maliyeti, proje müellifinin yapmış olduğu ve ilgili idarenin tasdik ettiği keşiftir. Bu gibi yapım işlerinde denetim hizmet bedeli, yapı sahibi ile yapı denetim kuruluşunun anlaştığı taksitler üzerinden yapı denetim hesabına yatırılır.

Yapı yaklaşık maliyeti, denetim hizmeti verilen yıl fiyatları ile belirlenir. Bir sonraki yıla devreden işlerin yapı denetim hizmet bedeli, ertesi yılın yani uygulama yılı fiyatları ile değerlendirilir. Bu durumda yıl sonu itibarı ile yapı hangi safhada olursa olsun bu yönetmelik eki Örnek-8'e uygun bir tespit tutanağı düzenlenir ve yapı bölümünün kısmi oranı belirlenir. Bu oran üzerinden yapı denetim kuruluşuna ödeme yapılarak yıl sonu itibarıyla hesap kesilir. Yapı bölümünün kısmi oranını ilgili idare belirler.

Yapı sahibi ile yapı denetim kuruluşu arasında imzalanan sözleşme kapsamında 2 yılda başlanamayan ve 5 yılda bitirilemeyen işlerle, inşaatın herhangi bir aşamasında genel hükümler çerçevesinde sözleşmeyi tasfiye edilmiş işlerde, seviye tespiti yukarıda açıklandığı şekilde yapılır.

Hizmet Bedellerinin Ödenmesi

Madde 13-

Yapı denetim kuruluşu, madde 12'de belirtilen her yapı bölümü için bu bölümlerin tamamlanmasını müteakip, bu Yönetmelik eki Örnek-9'a uygun hakediş raporu düzenler. Ancak yapı ruhsatının alınmasını müteakip, talebi halinde ilk taksit, teminat karşılığı yapı denetim kuruluşuna avans olarak ödenir. İlk taksit karşılığı, su basman bölümüne ait denetim hizmeti tamamlandıktan sonra düzenlenecek ilk hakedişten avans mahsup edilir ve teminat idaresince iade edilir.

Düzenlenen hakediş raporu, yapı sahibi ve ilgili idarenin yetkili birimince onaylandıktan sonra bedeli, en geç on beş gün içerisinde yapı denetim kuruluşuna ödenir. Hakediş raporu ayrıca il veya ilçe yapı denetim komisyonuna bilgi için gönderilir.

Yapı denetim kuruluşu hakediş raporuna, yapının bu bölümünde çalıştırdığı teknik elemanların Örnek-10'a uygun personel bildirgesini ve maaş bordrolarını da eklemek zorundadır.

Yapı; kooperatif, toplu konut gibi birden fazla bloktan oluşuyor ise ve her bir yapı bölümünün inşaatı üç aydan fazla

sürüyorsa, yapı denetim kuruluşu, üç ayın sonunda bloktan biten yapı bölümleri için hesap edilen kısmi oran üzerinden hakediş düzenler ve bu hizmet bedeli yapı denetim kuruluşuna ödenir.

Altıncı Bölüm

Çeşitli hükümler

Sözleşme ve Taahhütnamelerin Düzenlenmesi

Madde 14- 595 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede geçen; Örnek-11'e uygun, yapı sahibi ile yapı müteahhidi arasında; Örnek-12'ye uygun, yapı müteahhidi ile şantiye şefi arasında; Örnek-13'e uygun, yapı denetim kuruluşu ile yapı sahibi arasında yapılacak sözleşmeler ile gerektiğinde idareye verilecek Örnek-14'e uygun yapı sahibinin yapı Müteahhitiği ve/veya şantiye şefliği taahhütnameleri bu yönetmelik eki örneklerde belirtilen asgari şartları taşıyacaktır.

Yapı sahibi, yapım işi için anlaşma yaptığı yapı müteahhidi hiçbir şekilde vekil tayin edemez.

Şantiye şefliği görevini inşaat mühendisleri veya mimarların üstlenmesi esastır. Ancak yapının özelliğine göre bu görevi diğer mühendisler de üstlenebileceği gibi beraber de yürütebilirler.

Şantiye şefinin görev yapacağı toplam inşaat alanı, 30.000 m²'yi geçemez.

Yapı Denetim Sertifikası Düzenlenmesi

Madde 15- 595 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 27 nci maddesinde geçen yapı denetim sertifikası, yapı kullanma izninin verilmesini müteakip, ilgili idare tarafından Örnek-15'e uygun olarak 155 gün içerisinde düzenlenip, yapının görünen bir yerine asılır.

Yürürlük

Madde 16- Bu Yönetmelik 10.07.2000 tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 17- Bu Yönetmelik hükümlerini Bayındırlık ve İskan Bakanı yürütür. (*)

(*) Örnekler için Resmi Gazete'ye bakınız.

----- Çimento İşveren Mevzuat Eki -----

R.G. 30 Mayıs 2000 - Sayı: 24064

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

Yönetmelik

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığından:

Kamu Kurum ve Kuruluşlarında İşçi Olarak

İstihdam Edilecek Özürlüler Hakkında Uygulanacak

Sınav Yönetmeliğinin 7 ve 11 İnci Maddelerinde

Değışiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik

MADDE 1- 11.09.1999 tarihli ve 23813 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kamu Kurum ve Kuruluşlarında İşçi Olarak İstihdam Edilecek Özürlüler Hakkında Uygulanacak Sınav Yönetmeliğinin değışik 7 nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin (4) numaralı alt bendi aşığıdaki şekilde değıştirilmiştir.

"En az ilköğretim okulu (ortaokul) mezunu olmak,"

MADDE 2- Aynı Yönetmeliğın değışik 11 inci maddesinin birinci fıkrası aşığıdaki şekilde değıştirilmiştir.

"Vasıflı veya vasıfsız okur-yazar, ilkokul mezunu ve zihinsel veya ruhsal özürlü olanlar yazılı sınava tabi değildir. Kurumca, bildirimde veya talepte aranan koşulları taşıyanlardan gönderilenler, bu Yönetmeliğin 10 uncu maddesinde belirtilen komisyon tarafından yapılacak mülakata alınırlar. Açık kontenjanlar için mülakat yılda en az bir defa yapılır ve mülakat yer, tarih ve saati kamu kurum ve kuruluşunca önceden ilan edilir. Kuruma da bildirilir. Mülakat sonunda işin gereklerini yerine getirebilecek niteliklere sahip oldukları belirlenenler noter huzurunda yapılacak kura çekimi ile işe alınırlar."

Yürürlük

MADDE 3- Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 4- Bu Yönetmelik hükümlerini Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı yürütür.

----- Çimento İşveren Mevzuat Eki -----

R.G. 31 Mayıs 2000 - Sayı: 24065 (Mükerrer)

YASAMA BÖLÜMÜ

KANUN

Sosyal Sigortalar Kanunu, Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu ile İşsizlik Sigortası Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun

Kanun No 4571

Kabul Tarihi 13.05.2000

MADDE 1- 17.07.1964 tarihli ve 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununa aşağıdaki ek geçici madde eklenmiştir.

EK GEÇİCİ MADDE 2- 01.04.2000 ile 31.03.2001 tarihleri arasında alınacak prim ve verilecek ödeneklerin hesabına esas tutulan günlük kazancın alt sınırı 5.000.000 TL olarak uygulanır. Bu alt sınır 01.04.2001 tarihinden itibaren 78 inci maddenin birinci fıkrası hükmüne göre artırılır. Ancak, Bakanlar Kurulu bu artışı 01.04.2001 ile 31.03.2002 dönemi için hedeflenen enflasyonu dikkate alarak yeniden belirlemeye yetkilidir. 01.04.2000 tarihi ile bu Kanunun yayımı tarihi arasındaki döneme ait ödenen fazla primler, sonraki dönemlerin prim borcuna mahsup edilir.

Bu Kanunun yayımı tarihini takip eden ödeme dönemi başından itibaren 96 ncı madde uyarınca bağlanmış gelir ve aylıklar birinci fıkrada belirtilen alt sınır üzerinden hesaplanır.

MADDE 2- 02.09.1971 tarihli ve 1479 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanununun geçici 12 nci maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra 50 nci maddeye göre belirlenmesi gereken gelir basamaklarının hesaplanmasında yukarıdaki fıkra gereğince uygulanan gelir basamakları 01.04.2000 ile 31.03.2001 tarihleri arasında geçerli olmak üzere % 25 artırılarak uygulanır. Ancak, Bakanlar Kurulu bu artışı 01.04.2001 ile 31.03.2002 dönemi için hedeflenen enflasyonu dikkate alarak yeniden belirlemeye yetkilidir.

MADDE 3- 25.08.1999 tarihli ve 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununun 46 ncı maddesinin üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

506 sayılı sosyal Sigortalar Kanununun 3 üncü maddesinde sigortalı sayılmayanlar, sosyal güvenlik kuruluşlarından yaşlılık aylığı alıp da sosyal güvenlik destek primi ödeyerek

ya da sosyal güvenlik destek primi ödeyerek ya da ödemeksizin çalışanlar ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu, 3269 sayılı Uzman Erbaş Kanunu, 3466 sayılı Uzman Jandarma Kanunu, 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu, 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu, 2914 sayılı Yüksek Öğretim Personel Kanunu, 233 ve 399 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameler ile 190 sayılı Kanun hükmünde Kararnameye tabi kurum ve kuruluşlarının teşkilat kanunlarındaki hükümlerine göre sözleşmeli personel statüsünde çalışanlar ile 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa göre geçici personel statüsünde çalıştırılanlar bu Kanun kapsamına dahil değildir.

MADDE 4- 4447 sayılı Kanunun 49 uncu maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

İşsizlik sigortasının gerektirdiği ödemeleri, hizmet ve yönetim giderlerini karşılamak üzere, bu Kanunun 46 ncı maddesi kapsamına giren tüm sigortalılar, işverenler ve Devlet, işsizlik sigortası Kanununun 77 ve 78 inci maddelerinde belirtilen prime esas aylık brüt kazançlarından % 2 sigortalı, % 3 işveren ve %2 Devlet payı olarak alınır.

MADDE 5- 4447 sayılı Kanunun 59 uncu maddesinin dördüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Kurumun, Sağlık Hizmetleri ile Yardımcı Hizmetleri Sınıfına dahil kadrolarına açıktan ilk defa atanacaklar; öncelikle kalkınmada öncelikli yörelerdeki boş kadrolara atanırlar. Hizmet sürelerinin işe başlamalarını takiben en az iki yılında atandıkları yörelerde görev ifa etmeleri zorunludur. İki yıllık sürenin hesabında her türlü kanuni izin süreleri (yıllık izin ve yataklı tedavi kurumlarında geçen tedavi süreleri hariç) dikkate alınmaz.

GEÇİCİ MADDE 1- Bu Kanunun çerçeve 1 inci maddesiyle getirilen ek geçici 2 nci maddesinde belirtilen miktarlar üzerinden bu Kanunun yürürlüğe girmesinden önce 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kurumuna verilen aylık sigorta prim bildireleri ve dört aylık prim bordroları ek geçici 2 nci madde hükmü kapsamındadır.

MADDE 6- Bu Kanun 01.04.2000 tarihinden geçerli olmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 7- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

----- Çimento İşveren Mevzuat Eki -----

R.G. 01 Haziran 2000 - Sayı: 24066

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

Anayasa Mahkemesi Başkanlığına

Seçme Kararı

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

Açık bulunan Anayasa Mahkemesi Başkanlığına, Anayasa Mahkemesinin 31 Mayıs 2000 günlü toplantısında Uye Mustafa BUMİN seçilmiştir.

----- Çimento İşveren Mevzuat Eki -----

R.G. 15 Haziran 2000 - Sayı: 24080

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

Maliye Bakanlığından:

Gelir Vergisi Genel Tebliği

Seri No: 223

Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunlarına göre tevkif yoluyla kesilen vergilerin yıllık gelir ve kurumlar vergisi beyannamesi üzerinden hesaplanan vergilere mahsubundan sonra yapılacak iadeye ve götürü gider uygulamasına ilişkin açıklamalar ile ücretin safi tutarının hesaplanmasında gayrisafi tutardan indirim konusu yapılan sosyal sigorta prim tutarlarının alt ve üst sınırlarının 4571 sayılı Kanunla değişmesi nedeniyle, yapılacak mahsup ve düzeltme işlemlerine yönelik açıklamalar bu Tebliğin konusunu oluşturmaktadır.

1- Teminat Aranmaksızın ve inceleme Yapılmaksızın İade Edilecek Vergilerin Miktarları

Gelir veya kurumlar vergisi beyannamelerine göre hesaplanan gelir veya kurumlar vergisinden, beyannameye dahil kazançlar üzerinden daha önce tevkif yoluyla kesilen vergiler mahsup edilmekte, artan kısmı mükellefe iade edilmektedir. Bu vergilerin iadesine ilişkin işlemler 169 ve 194 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliğlerinde yer alan usul ve esaslar çerçevesinde yürütülmekte, teminat aranmaksızın ve inceleme yapılmaksızın mahsup ve iade edilecek vergilere ilişkin hadler yayımlanan Tebliğlerle günün ekonomik koşullarına uygun olarak arttırılmaktadır.

169 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği'nin (A) bölümünün 2 ve 3. numaralı alt bölümlerinde, birden fazla takvim yılına sirayet eden inşaat ve onarma işlerine ait istihkaklardan tevkif yoluyla kesilen vergiler ile tevkif yoluyla ödenen diğer gelir ve kurumlar vergilerinin nakden ve/veya mahsuben iadesi konusunda açıklamalar yer almaktadır. Sözü edilen bölümlerde yer alan ve 226 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinde yeniden tespit edilen 1.000.000.000.- liralık tutar, bu Genel Tebliğin yayımı tarihinden itibaren 2.000.000.000.-liraya yükseltilmiştir.

Buna göre;

- Mahsuplar sonunda kalan ve tutarı 2.000.000.000.-lira ve daha az olan vergilerin tamamı teminat aranmaksızın ve inceleme yapılmaksızın iade edilecektir.
- 2.000.000.000.-lirayı aşan vergilerin ise, 2.000.000.000.-lirası (birden fazla takvim yılına sirayet eden inşaat ve onarma işlerine ait istihkaklardan tevkif yoluyla kesilen vergilerde 2.000.000.000.-liranın tamamı ile fazlasının % 30'u) teminat aranmaksızın ve inceleme raporu beklenmeksizin ret ve iade edilecektir. Bu miktarları aşan vergilerin iadesi veya bu vergiler için verilen teminatın çözülmesi daha önce olduğu gibi yine inceleme raporuna dayanılarak yapılacaktır.

Öte yandan, söz konusu mahsup ve iadelerde 169 ve 194 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliğlerinde yer alan açıklamalar çerçevesinde işlem yapılacaktır.

2-Götürü Gider Uygulaması

Gelir Vergisi Kanununun 40 ıncı maddesinin 1 numaralı bendine 4108 sayılı Kanunun 19 uncu maddesiyle eklenen hükümle, ihracat, yurt dışında inşaat, onarma, montaj ve taşımacılık faaliyetlerinde bulunan mükelleflere, bu işlerle ilgili belgelendirmedikleri giderlerine karşılık olmak üzere götürü gider kaydedilme imkanı getirilmiş, konuya ilişkin açıklamalar 07 Mart 1996 tarih ve 22573 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 194 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği ile yapılmıştır.

Söz konusu Gelir Vergisi Genel Tebliğinin 1/4-b bölümünde, ihracat kaydıyla yapılan mal teslimlerinde, bu ihracat hasılatı dolayısıyla götürü gider uygulamasının, ihracatçı ve

ihracatçıya ihracat kaydıyla mal tesliminde bulunan işletmenin ihracattaki katkıları oranında yapılacağı açıklamasına yer verilmiştir.

Danıştay 4. Dairesi 17.03.1999 tarih ve Esas No: 1998/594 Karar No:1999/1152 sayılı kararı ile, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 40 ıncı maddesinin 1 inci bendinde yer alan götürü olarak hesaplanan giderleri indirme hakkının, yurt dışında yaptıkları ve belgelendirme imkanı bulamadıkları harcamalarına karşılık olmak üzere ihracatçıya mal teslim edenlerin bu uygulamadan yararlanamayacağı belirtilerek, 194 sayılı Gelir Vergisi Genel Tebliğinin 1/4-b bölümünün iptaline karar vermiş olup, bu karar kesinleşmiş bulunmaktadır.

Buna göre, ihracatı gerçekleştirenler ihracat hasılatlarının tamamını dikkate alarak götürü gider uygulamasından yararlanacaklardır. Ihracatçıya ihracat kaydı ile mal teslim edenlerin ise bu uygulamadan yararlanmaları mümkün bulunmamaktadır.

3- Ücret Gelirlerinden Fazladan İndirilen Sosyal Sigorta Primlerinin Düzeltilmesi

31.05.2000 tarih ve 24065 mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4571 sayılı Kanunun 1 inci maddesiyle 506 sayılı Kanuna eklenen ek geçici madde ile "01.04.2000-31.03.2001 tarihleri arasında alınacak prim ve verilecek ödeneklerin hesabına esas tutulan günlük kazanç alt sınırı 5.000.000 TL olarak uygulanır. Bu alt sınır 01.04.2001 tarihinden itibaren 78 inci maddenin birinci fıkrası hükmüne göre artırılır. Ancak, Bakanlar Kurulu bu artış 01.04.2000 ile 31.03.2002 dönemi için hedeflenen enflasyonu dikkate alarak yeniden belirlemeye yetkilidir. 01.04.2000 tarihi ile bu Kanunun yayımı tarihi arasındaki döneme ait ödenen fazla primler, sonraki dönemlerin prim borcuna mahsup edilir..." denilmiştir.

193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 61 inci maddesinde ücretin tanımı yapılmış ve aynı kanunun 63 üncü maddesinin 2 nci bendinde "Emekli aidatı veya sosyal sigorta primleri (Emekli Sandığının veya Sosyal Sigortalar Kurumunun Türkiye'de olması şartıyla); nin ücretin safi tutarının tespitinde gayrisafi ücret tutarından indirileceği hükme bağlanmıştır.

Buna göre, sigorta primine esas olacak günlük alt sınırın 4571 sayılı Kanunla 01.04.2000 tarihinden itibaren yeniden belirlenmesi nedeniyle yapılacak düzeltme işlemleri, Mayıs ayı ve takip eden aylara ilişkin ücretin safi tutarının hesaplanmasında Mayıs ayı ve sonraki aylara ait sigorta primi tutarı (işçi payı) yerine, Nisan ayında fazladan ödenen sigorta priminin mahsup edilmesinden sonra bulunan tutarın uygulanması suretiyle yapılacaktır. Düzeltme işlemlerinde; mahsup işlemlerinin yapılmasından sonra bulunan sigorta primi (işçi payı) tutarının ücret bordrosu üzerinde gösterilmesi yeterli olacak ve vergi dairelerince de başkaca bir belge aranmayacaktır.

Diğer yandan, Nisan ayında çalıştıktan sonra Mayıs ayı itibarıyla işten ayrılan, emekli olan ve ölenlere ilişkin fazla ödenen sigorta primlerinin, Sosyal Sigortalar Kurumunca işverenlere ödenmesi halinde, işverenlerce hak sahiplerine ödenecek bu tutarların Gelir Vergisi Kanununun ücretine vergilendirilmesine ilişkin hükümleri çerçevesinde vergiye tabi tutulması gerekmekte, ancak fazla ödenen söz konusu primlerin işverenlere iade edilmemesi durumunda işverenlerin herhangi bir sorumluluğu bulunmamaktadır.

Tebliğ olunur.

----- Çimento İşveren Mevzuat Eki -----

R.G. 29 Haziran 2000 - Sayı: 24094

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığından:

4447 Sayılı İşsizlik Sigortası Kanununun

Uygulanmasına İlişkin 2 Nolu Tebliğ

Madde 1- 21.05.2000 tarih ve 24055 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununun Uygulanmasına İlişkin 1 Nolu Tebliğ" in 1 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"İşsizlik Sigortası; 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 2 nci maddesine göre bir hizmet akdine dayanarak bir veya birkaç işveren tarafından çalıştırılan sigortalıları, aynı Kanununun Geçici 20 nci maddesinde açıklanan sandıklara tabi olan sigortalılar ile mütekabiliyet esasına dayalı olarak ülkemizde çalışan yabancı işçileri kapsamaktadır.

İşsizlik sigortası kapsamına;

-506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun;

3 üncü maddesinde belirtilen sigortalı sayılmayanlar,

85 inci maddesine göre isteğe bağlı sigortalılar,

86 ncı maddesine göre topluluk sigortasına tabi sigortalılar, Geçici 20 nci maddesi kapsamında olmakla birlikte memur statüsünde çalışanlar,

Herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşundan gelir veya aylık alıp da sosyal güvenlik destek primi ödeyerek ya da ödemeksizin çalışanlar,

-2925 sayılı Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanununun 2 nci maddesinde belirtilen isteğe bağlı sigortalılar,

-657 sayılı Devlet Memurları Kanununa,

-926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanununa,

-3269 sayılı Uzman Erbaş Kanununa,

-3466 sayılı Uzman Jandarma Kanununa,

-2802 sayılı Hakimler ev Savcılar Kanununa,

-2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanununa,

2914 sayılı Yüksek Öğretim Personel Kanununa,

-233 ve 399 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameler ile 190 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye tabi kamu kurum ve kuruluşlarının teşkilat kanunlarındaki hükümlere,

göre sözleşmeli personel statüsünde çalışanlar,

-657 sayılı Devlet Memurları Kanununa göre geçici personel statüsünde çalıştırılanlar,

-5590 sayılı "Ticaret ve Sanayi Odaları, Ticaret Odaları, Sanayi Odaları, Deniz Ticaret Odaları, Ticaret Borsaları,

Türkiye Ticaret Sanayi Deniz Ticaret Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği" Kanunu kapsamında çalışan sözleşmeli ve geçici personel ile hizmetliler,

dahil değildir.

İşyerlerinin, sigortalı olarak çalışanların kapsama dahil olup-olmadıkları, prim belgelerinin düzenlenme şekli, prim tahsilatı ve benzeri hususlarda; Ankara'da Sosyal Sigortalar Kurumu Genel Müdürlüğü Sigorta Primleri Takip ve Tahsilat Dairesi Başkanlığına, taşrada ise Sigorta Müdürlüklerine müracaat etmeleri gerekmektedir.

İşsizlik sigortası kapsamında olup, 01.06.2000 tarihinde sigortalı olarak çalışmakta olanlar, bu tarihten itibaren; bu tarihten sonra işe girecek olanlar ise, işe başladıkları tarihten itibaren işsizlik sigortası kapsamında sigortalı olacaktır."

İşten Ayrılma Bildirgesi

Madde 2- 447 sayılı Kanunun 48 inci maddesi gereğince İş ve İşçi Bulma Kurumunca hazırlanacak ve bir tebliğ ile Resmi Gazete'de yayımlanacak örneğe göre işverenler tarafından tanzim edilecek İşten Ayrılma Bildirgesi; 4447 sayılı Kanunun 50 nci maddesi, işsizlik ödeneği ödenebilmesi için hizmet akdinin feshedildiği tarihten önceki 3 yılda son 120 günü kesintisiz olmak üzere en az 600 gün işsizlik sigortası primi ödenmesini öngördüğünden ve bu süre, prim ödemelerinin başladığı 01.06.2000 tarihinden itibaren 30.01.2002 tarihinde tamamlanmış olacağından, 51 inci maddede belirtilen hallerden birisine dayalı olarak 30.01.2002 tarihinden itibaren hizmet akitleri sona erecek olan sigortalılar hakkında düzenlenecektir.

01.06.2000-29.01.2002 tarihleri arasında hizmet akitleri yukarıda belirtildiği şekilde feshedilen sigortalılar için bir hak sahipliği söz konusu olmayacağından, bu tarihler arasında İşten Ayrılma Bildirgesi düzenlenmeyecektir.

Özel Emekli Sandıklarına İlişkin Kodlar

Madde 3- 21.05.2000 tarih ve 24055 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış olan "4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununun Uygulanmasına İlişkin 1 No'lu Tebliğ" in 7 no'lu eki olarak yayımlanan 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun Geçici 20 nci maddesine tabi Özel emekli Sandıklarına ait kodlar (Ek:1) de gösterilmiş olup, sigortalıların kimlikle ilgili bilgilerinin formatlarının düzenlenmesinde bu kodlardan yararlanılacaktır.

Tebliğ olunur.